

Dynaaminen aikatyöli mukana arjen jokapäiväisissä kulutusvalinnoissa - ajan merkityksen muuttuminen kotiäitiyden myötä

Markkinointi

Maisterin tutkinnon tutkielma

Outi Ettala

2012

Dynaaminen aikatyöli mukana arjen jokapäiväisissä
kulutusvalinnoissa – ajan merkityksen muuttuminen
kotiäitiyden myötä

Outi Ettala
Elina Koivisto
Tammikuu, 2012

Tietoa kirjoittajista

Outi Ettala on Aalto Yliopiston Helsingin kauppakorkeakoulun opiskelija. Pääaineena hänellä on markkinointi. Vuosina 2008-2011 hän oli kolmen vuoden ajan kotiäitinä.

Elina Koivisto (M.Sc.) työskentelee tutkijana Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulussa markkinoinnin laitoksella sekä MediaMark- ja Next Media-hankkeissa. Hänen tutkimusaiheensa liittyvät kuluttajakulttuuriin, virtuaaliseen kulutukseen, brändeihin sekä muodin ja luksuksen markkinointia. Hänen työnalla oleva väitöskirjansa koskee vastuullisten luksusbrändien markkinointia. Tämän lisäksi hän opettaa Aalto-yliopistossa markkinointia, kuluttajan käyttäytymistä sekä omaan tutkimukseensa liittyviä aiheita.

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkielman tavoitteena on ymmärtää, miten erilaiset aikatyylit eli ajalle annetut merkitykset näkyvät yksilön jokapäiväisessä arjessa ja kulutusvalinnoissa. Lisäksi tutkin, miten yksilön omaava aikatyylit voi muuttua ja ottaa vaikutteita ympäristöstä roolien ja ryhmien kautta. Koska tutkimus on luonteeltaan tulkinnallista, sen tarkoituksena on saavuttaa laajempi ja syvempi ymmärrys kyseisestä ilmiöstä, ei niinkään tuottaa yleistyksiä. Aiempi aikatyylitutkimus on ollut hyvin vähäistä keskittyen pääsääntöisesti kvantitatiiviseen tutkimukseen, jolloin syvempi ymmärrys aikatyyleistä on jäänyt saavuttamatta. Lisäksi tutkimusta aikatyyliden muutoksista ja dynaamisuudesta ei ole löytynyt, joten tämä tutkimus katsoo aikatyylit uudesta näkökulmasta, osana yksilön identiteettiä, jota yksilö jatkuvasti rakentaa. Tämän tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena on lisätä ymmärrystämme aikatyyleistä ilmiönä ja sen vaikutuksista hyvin arkipäiväisiin kulutustilanteisiin.

Tutkimusmenetelmä

Tutkielman aineisto on kerätty 14 syvähaastattelun kautta. Haastattelumenetelmänä oli puolijäsennelty haastattelu, joka mahdollistaa avoimen keskustelun ja uusien asioiden esiinnousemisen haastattelun yhteydessä. Lopullinen ymmärrys aineistosta on saavutettu narratiivi analyysin kautta. Tämä metodi perustuu Ricoeurin ”juonittamiseen”, missä irralliset tarinat ja tapahtumat koostetaan yhteneväksi kokonaisuudeksi, jossa erilliset palaset saavat merkityksensä kokonaisuuden osana.

Löydökset

Tutkielmassa hyödynnetty menetelmä mahdollisti syvällisen, kokonaisvaltaisen ymmärryksen aikatyyliden merkityksestä jokapäiväisissä arjen kulutusvalinnoissa. Tämä tutkimus on siten laajentanut ymmärrystä aikatyyleistä ilmiönä ja sen vaikutuksista yksilöiden hyvinkin erilaisiin tapoihin kuluttaa aikaa, keskittyen erityisesti median kulutukseen. Aikatyylit tutkittiin dynaamisena ilmiönä, joka voi muuttua ympäristövaikutusten ja identiteetin rakentamisen kautta. Tämä tutkimus lisäsi siten myös ymmärrystämme aikatyyliden dynaamisuudesta: erityisesti elämänmuutosten yhteydessä yksilö koki roolivaatimusten täyttämisen ja ryhmäänkuulumisen tärkeänä, jotka osaltaan vaikuttivat yksilön ajankäyttötapoihin. Tutkimuksen löydökset perustuvat aikatyyliden lajitteluun, jossa on löydetty kolme erilaista aikatyylit vastaajien ajallisen orientaation perusteella: nykyisyysorientoitunut, tulevaisuusorientoitunut ja menneisyysorientoitunut aikatyylit. Pohjaten analyysi vastaajien ajalliseen orientaatioon, heidän ajan merkitys ja siten myös ajankäyttötavat olivat hyvin erilaisia. Tämä aikatyyliden tutkimus auttaa meitä ymmärtämään yksilön aikatyylin merkityksen myös markkinoijan näkökulmasta, sillä aikatyylit vaikuttavat merkittävästi yksilön kulutuspäätöksiin ja mediankäyttöön. Lopuksi tutkielmassa esitetään, että yksilö jatkuvasti kehittää aikatyylitään rooleja ja ympäristöä vastaavaksi, jolloin yksilöllä voi olla useita tilannesidonnaisia aikatyylejä.

Avainsanat

Narratiivi analyysi, ajan merkitys, aikatyylit, kuluttaminen, median kuluttaminen

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	6
1.1.1. JOHDANTO	6
1.1.2. TUTKIMUSAUKKO	6
1.1.3. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	7
1.1.4. TUTKIMUSKYSYMYKSET	7
1.1.5. AIEMPI AIKATUTKIMUS	8
1.1.6. TUTKIMUKSEN RAKENNE	9
2. KULUTTAJAN IDENTITEETTI	11
2.1.1. KULUTTAMISEN KULTTUURINEN TUTKIMUS	11
2.1.2. KULUTTAMISEN MERKITYKSET	12
2.1.3. KORVAAVA KULUTTAMINEN	13
2.1.4. KULUTTAJAN IDENTITEETTI	14
2.1.5. ”MINÄ” JA ”MINUUS”	14
2.1.6. NARRATIIVINEN IDENTITEETTI	15
2.1.7. SOSIAALINEN IDENTITEETTI	16
3. AIKATUTKIMUS JA AIKATYYLIT	18
3.1.1. KULTTUURISIDONNAINEN AJAN KÄSITE	18
3.1.2. AJAN RAKENNE	18
3.1.3. AIKATYYLIT	20
3.1.4. AIKATYYLIN KÄSITE	20
3.1.5. AIKATYYLIN ULOTTUVUUDET	20
3.1.6. SUUNNITTELUN ULOTTUVUUS	20
3.1.7. AJALLINEN ULOTTUVUUS	21
3.1.8. POLYKRONINEN ULOTTUVUUS	22
3.1.9. SOSIAALINEN ULOTTUVUUS	23
3.1.10. AIKATYYLIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	23
3.1.11. 3.4.1. ELÄMÄNMUUTOS JA ROOLIT	24
3.1.12. ELÄMÄNMUUTOS JA IDENTITEETIN RAKENTAMINEN	25
3.1.13. TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS	26
4. TUTKIMUSMENETELMÄ	29
4.1.1. TULKINNALLINEN KULUTTAJATUTKIMUS	29
4.1.2. NARRATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA	29
4.1.3. AINEISTONKERUU JA HAASTATTELUT	30
4.1.4. ANALYYSIMENETELMÄ: ANALYYSI NARRATIIVEISTA	31
5. LÖYDÖKSET	32
5.1.1. NYKYISYYSORIENTOITUNEET KOTIÄIDIT	33
5.1.2. NYKYISYYS – NYT ON TÄMÄ VAIHE ELÄMÄSSÄ – KESKITYTÄÄN SIIHEN	33
5.1.3. SUUNNITELMALLISUUS – RYTMIT JA RUTIINIT	34
5.1.4. SOSIAALISUUS – TÄRKEINTÄ ON PERHE	36
5.1.5. POLYKRONISUUS – ROOLIN SUORITTAMINEN VIE KAIKEN AJAN	37
5.1.6. TÄYDELLINEN ELÄMÄNMUUTOS	39
5.1.7. TULEVAISUUSORIENTOITUNEET KOTIÄIDIT	41
5.1.8. TULEVAISUUS – AIKA ON TÄYNNÄ MAHDOLLISUUKSIA	41

5.1.9.	SUUNNITELMALLISUUS – SPONTAANIUTEEN TÄYTYY JÄTTÄÄ VARAA.....	41
5.1.10.	SOSIAALISUUS – YMPÄRISTÖ TÄRKEÄ OSA ELÄMÄÄ	44
5.1.11.	POLYKRONISUUS – OMAN AJAN JA LASTENHOIDON YHDISTÄMINEN VAIKEAA.....	46
5.1.12.	ELÄMÄNMUUTOS TUO UUSIA MAHDOLLISUUKSIA	47
5.1.13.	MENNEISYYSORIENTOITUNEET KOTIÄIDIT	49
5.1.14.	MENNEISYYS – TÄRKEÄ OSA NYKYISYYTTÄ	49
5.1.15.	SUUNNITELMALLISUUS – TUTTU JA TURVALLINEN	51
5.1.16.	SOSIAALISUUS – YMPÄRISTÖN EI ANNETA LUODA PAINEITA.....	52
5.1.17.	POLYKRONISUUS – MONOKRONINEN RAUHALLINEN ELÄMÄNTAPA.....	53
5.1.18.	SUURTA ELÄMÄNMUUTOSTA YRITETÄÄN VÄLTÄÄ.....	54
5.1.19.	TIIVISTELMÄ LÖYDETYISTÄ AIKATYYLEISTÄ.....	57
6.	KESKUSTELU	59
6.1.1.	AIKATYYLEIHIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	59
6.1.2.	YMPÄRISTÖN VAIKUTUKSET	60
6.1.3.	ROOLIEN VAIKUTUS.....	60
6.1.4.	RYHMIEN VAIKUTUS.....	62
6.1.5.	IDENTITEETIN RAKENTAMINEN	64
6.1.6.	ELÄMÄNMUUTOKSEN VAIKUTUS AIKATYYLIIN.....	65
6.1.7.	MEDIAN MERKITYS JA AIKATYYLIT	65
6.1.8.	MEDIAN MERKITYS SIDOKSISSA AIKATYYLIIN.....	65
6.1.9.	SOSIAALISET TAVOITTEET	66
6.1.10.	HEDONISET TAVOITTEET	67
6.1.11.	HYÖDYLLISET TAVOITTEET.....	68
6.1.12.	TIIVISTELMÄ MEDIAN KÄYTÖSTÄ JA AIKATYYLEISTÄ.....	69
6.1.13.	MEDIA KORVAAVANA KULUTTAMISENA.....	69
6.1.14.	MEDIAN MERKITYS UUDESSA ELÄMÄNTILANTEESSA	70
7.	JOHTOPÄÄTÖKSET	71
7.1.1.	TEOREETTISET IMPLIKAATIOT.....	71
7.1.2.	EHDOTUKSIA JATKOTUTKIMUSTA VARTEN	71
7.1.3.	LIIKETOIMINNALLISET SUOSITUKSET	72
8.	LÄHDELUETTELO.....	75

1. JOHDANTO

1.1. JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tutkin kotiäitien aikatyylejä, ja niiden vaikutusta heidän arkipäiväisiin kulutusvalintoihin. Lisäksi tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia aikatyylä dynaamisena ilmiönä, joka voi muuttua identiteetin rakentamisen kautta.

Jokapäiväisessä arjessa ja arjen valinnoissa ollaan tekemisissä ajan käytön kanssa. Miten ajankäyttöä suunnitellaan, vietetäänkö aikaa muiden kanssa vai yksin, keskittyykö kuluttaja tulevaisuuteen vai elääkö hän hetki hetkeltä nykyisyyttä, onko hänellä monta rautaa tulella vai keskittyykö hän mieluummin yhteen asiaan kerrallaan? Nämä asiat yhdessä muodostavat aikatyylin, joka voidaan jakaa aikatyylin ulottuvuuksiin: suunnitelmalliseen, sosiaaliseen, polykroniseen, ja ajalliseen orientaatioon (Cotte, Rathneswar & Mick 2004). Ajalle annettu merkitys, aikatyylit, vaikuttavat yksilön jokapäiväiseen elämään ja kuluttamiseen, ja siten ovat myös markkinoinnissa kiinnostava tutkimusaihe. Esimerkiksi sosiaalisesti orientoituneet kuluttajat saattavat olla hyvin kiinnostuneita median mahdollisuuksista ja ympäristön tapahtumista, ja ottavat herkästi ympäristöstä vaikutteita omaan kuluttamiseen. Toisena ääripäänä ovat matalan sosiaalisen orientaation omaavat kuluttajat, joita ei kiinnosta uudet innovaatiot tai ympäristön tapahtumat; he viihtyvät paljon kotona perheen kesken ja seuraavat pääasiassa perinteistä mediaa. Näillä erilaisen aikatyylin omaavilla esimerkkihenkilöillä on kaksi erilaista tapaa käyttää aikaa ja siten myös markkinoijan näkökulmasta heidän tavoitettavuus on täysin erilainen.

Aikaisempi aikatyyliden tutkimus on keskittynyt aikatyyliden ulottuvuuksien tutkimiseen. Aikatyylä on usein tutkittu yksi ulottuvuus kerrallaan, jolloin kokonaiskuvan hahmottaminen aikatyylin vaikutuksesta arkipäiväisiin kulutusvalintoihin on ollut vaikeaa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on edistää ymmärrystämme aikatyyleistä ja niiden vaikutuksesta kuluttajien jokapäiväiseen elämään. Lisäksi tavoitteena on tutkia aikatyylin vaikuttavia tekijöitä, erityisesti elämänmuutoksen, identiteetin ja ympäristön vaikutusta aikatyylin. Esitän, että aikatyylä on dynaaminen ilmiö, joka on altis muutoksille elämänmuutosten, roolien ja identiteetin rakentamisen kautta.

Tutkimus koostuu 14 kotiäidin puolijäsenellyistä (semi-structured) syvähaastatteluista koskien heidän jokapäiväistä elämää ja arkea. Aikatyylejä tutkitaan narratiivisen analyysin kautta, jossa kotiäitien arjen tapahtumat ja ajatukset kerrotaan tarinan muodossa. Analyysi pohjautuu narratiiviseen konfigurointiin, jossa erilliset tarinan tapahtumat on järjestetty yhteen ajallisesti organisoiduksi kokonaisuudeksi, josta ne ohjataan kohti päätelmiä tai arvostettua loppupistettä (Polkinghorne 1991: 147). Analyysin tavoitteena on löytää erilaisia ajalle annettuja merkityksiä eli *aikatyylejä* ja tutkia niiden vaikutuksia yksilön ajan kuluttamiselle.

1.2. TUTKIMUSAUKKO

Aikaisempi aikatyyliden tutkimus on ollut monilta osin rajoittunutta, ja siksi on tärkeää lisätä ymmärrystämme aikatyylisestä ilmiönä ja sen vaikutuksista arjen kulutuspäätöksiin.

Ensimmäiseksi aikatyyliden ja kuluttamisen yhteys on heikosti tutkittua. Tutkimuksia on tehty vain muutama, ja nekin ovat liittyneet kuluttamiseen ja yhden aikatyyliorientaation yhteyteen, kuten siihen miten suunnitelmallisuuden orientaatio kuten spontaanisuus vaikuttaa kuluttamiseen (Cotte, Chowdury, Ratneshwar & Ricci 2006). Tämä ei kuitenkaan anna kokonaisvaltaista kuvaa kuluttamisen ja aikatyyliden

suhteesta, sillä mukana prosessissa on muitakin aikatyylin orientaatioita samanaikaisesti ja ne ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa (Cotte, Ratneshwar & Mick 2004). Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin tuoda kokonaisvaltaisempi kuva aikatyyliden ja kuluttamisen yhteydestä tutkimalla aikatyylejä kaikkien neljän ulottuvuuden perusteella.

Toiseksi, tutkimus aikatyyliden muutoksista ja dynaamisuudesta on edelleen vähäistä, ellei olematonta, vaikka useissa tutkimuksissa onkin todettu esimerkiksi iän ja sukupuolen vaikuttavan yksilön aikatyylisiin (Feldman & Hornik 1981). Tässä tutkimuksessa tuon esiin uuden näkökulman aikatyyleihin vaikuttavista tekijöistä ja tutkin elämänmuutoksen vaikutusta aikatyylisiin identiteettiteorioiden pohjalta. Yksilöä tarkastellaan aktiivisena, omaa identiteettiä rakentavana yksilönä - ja samanaikaisesti omaa aikatyylejä rakentavana yksilönä.

1.3. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET

Tämän tutkimuksen *ensimmäisenä*, ja tärkeimpänä tavoitteena, on kasvattaa ymmärrystä aikatyyleistä moniulotteisena ilmiönä ja niiden vaikutuksista kuluttajien jokapäiväiseen ajankäyttöön ja kuluttamiseen (Cotte, Ratneshwar & Mick 2004).

Tutkimuksen *toisena* tavoitteena on tutkia kuinka elämänmuutos ja siitä seurannut kotiäidin rooli, saattaa muuttaa kotiäidin aikatyylejä väliaikaisesti tai pysyvästi. Kohderyhmänä olevat pienten lasten kotiäidit ovat esimerkillinen kohde tutkia aikatyylin muutosta elämänmuutoksen seurauksena, sillä he kaikki ovat suhteellisen samassa elämäntilanteessa ja kokeneet hiljattain merkittäviä muutoksia elämässään. Tässä tutkimuksessa kuluttajan aikatyylin muutoksia tutkitaan identiteetin rakentamisen kautta, pohjaten teoria Kuluttajan kulttuuriseen tutkimukseen, jonka mukaan identiteettiä rakennetaan aktiivisesti kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutuksenalaisena (Arnould & Thompson 2005). Aikatyylejä tutkitaan jossain määrin tilannesidonnaisena, kuten Cotte, Ratneshwar & Mick (2000) esittivät, että yksilöllä voi olla useita aikatyylejä tilanteesta riippuen. Esimerkiksi yksilöt saattavat olla hyvin suunnitelmallisia ja monokronisia töissä, kun taas lomalla ollessaan he saattavat käyttää aikaa hyvin spontaanisti ja polykronisesti. Tällaiseen tilapäiseen aikatyylisiin voidaan liittää yksilön toteuttamat roolit, tässä tutkimuksessa erityisesti kotiäidin rooli, joka saattaa merkittävästi ohjata heidän käyttäytymistään sosiaalisessa ympäristössä.

Kolmantena tavoitteena on tutkia eri aikatyylejä omaaville henkilöille ominaisia tapoja käyttää mediaa ja sille annettuja merkityksiä. Mielenkiintoista on myös eri aikatyyliden sopeutuminen elämänmuutokseen sekä medialle annettu merkitys tämän sopeutumisprosessin yhteydessä.

1.4. TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset jakautuvat yhteen pääkysymykseen ja kolmeen alakysymykseen seuraavasti.

Pääkysymys:

Miten ajalle annetut merkitykset näkyvät kuluttajan jokapäiväisessä arjessa ja miten yksilön identiteetin rakentaminen ja roolit vaikuttavat aikatyylisiin ja kuluttamiseen?

Alakysymykset:

1. Minkälaisia merkityksiä ihmiset antavat ajalle?

Ihmiset antavat erilaisia merkityksiä ajalle ja se vaikuttaa kuluttajan käyttäytymiseen, esimerkiksi suunnitelmallisen orientaation mukaan kuluttajat vaihtelevat olevan harkitsevia tai spontaaneita (Cotte ym. 2004). Tässä tutkimuksessa tutkin erilaisia ajalle annettuja merkityksiä ja niiden vaikutusta ihmisten käyttäytymiseen arkielämässä.

2. Minkälaisista rooleista ajalle annetut merkitykset tulevat ja miten ne muuttuvat elämänmuutosten myötä?

Narratiivisen identiteetin näkökulmasta elämänmuutokset ovat tyypillisiä tilanteita, joissa kirjoitamme uudelleen elämän tarkoitusta ja katsomme elämää uudesta näkökulmasta (Gaviria, Bluemelhuber 2010). Mielenkiintoista on miten ympäristö- ja yksilötekijät vaikuttavat identiteetin/roolien rakentamiseen ja täten myös aikatyylin muutoksiin ja kuuttamiseen. Eri aikatyylin omaavat yksilöt saattavat sopeutua elämänmuutokseen eri tavoilla, ottamalla roolista vaikutteita omaan identiteettiinsä (Ibarra 1990), ja tämä on mieleenkiintosta tutkittaessa aikatyylä dynaamisesta näkökulmasta.

3. Kuinka kuluttamisen/median merkityksiä käytetään uudessa elämäntilanteessa?

Mitä merkityksiä medialle annetaan, kun sopeudutaan uuteen elämäntilanteeseen ja miten medialle annetut merkitykset vaihtelevat eri aikatyyliden välillä? Käyttävätkö kuluttajat mediaa viihteen vai hyödyn tavoitteluun (Cotte, Chowdury, Ratneshwar & Ricci 2006) ja koetaanko media tärkeänä selviytymiskeinona elämänmuutoksessa? Näihin asioihin kiinnitetään huomiota tutkittaessa median käytön merkitystä eri aikatyyleille.

1.5. AIEMPI AIKATUTKIMUS

Aikatyylejä on aiemmin tutkittu keskittyen yhteen aikaorientaatioon kerrallaan (sosiaalinen, polykroninen, ajallinen ja suunnitelmallinen orientaatio) ja aikatyylin hahmottaminen kokonaisuutena on ollut vaikeaa (Feldman & Hornik 1981; Kaufman ym. 1991; Graham 1981; Bergaada 1990). Tässä tutkimuksessa aikatyylejä tutkitaan pohjautuen Cotte, Ratneshwar & Mickin (2004) tutkimukseen, jonka mukaan aikatyylä on moniulotteiden ilmiö ja sen orientaatiot ovat kytköksissä toisiinsa.

2000-luvulla aikatyylitutkimus on ollut erittäin vähäistä huolimatta näiden vaikutuksista kuluttajan jokapäiväisiin arjen valintoihin. Tutkimukset ova keskittyneet lähinnä aikatyylin vaikutukseen tietyissä aktiviteeteissa, kuten vapaa-ajan vietossa (Cotte ym. 2001 & 2003), ostoskäyttäytymisessä (Beauchamp ym. 2009) ja internetin käytössä (Ricci 2001). Suurin osa aikatyyliden tutkimuksesta on ollut kvantitatiivista eli tulosten kategoriat on valittu ennen aineiston keruuta ja ilmiötä on tutkittu subjektiivisesti nojaten aiempaan tutkimustietoon. Nämä edellä mainitut tutkimusmenetelmien asettamat rajoitteet ovat ohjanneet uutta tutkimusta koskien aikatyylejä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuoda uutta näkemystä ja ymmärrystä aikatyyleistä muuttuvana ja tilannesiodonnaisena ilmiönä. Tässä tutkimuksessa tavoitteena ei ole tehdä loppupäätelmiä tai tuloksia, vaan lisätä ymmärrystämme tutkittavasta aiheesta kuten hermeneuttisessa tutkimustavassa on tavoitteena (Hudson & Ozanne 1988).

1.6. TUTKIMUKSEN RAKENNE

Kuva 1: Tutkimuksen rakenne

Ensimmäisessä kappaleessa esittelen tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Olen myös käynyt läpi aikaisempaa aikatylien tutkimusta perustellakseni tämän tutkimuksen tarpeellisuutta nykyisen aikatutkimuksen alalla.

Toisessa kappaleessa esittelen tutkimuksessa käyttämäni kuluttamisen teorian kulttuurisen kuluttamisen näkökulmasta (Arnould & Thompson 2005). Tutkimuksen kulutusteoriaosuus koostuu narratiivisesta identiteettiteoriasta (McAdamas 1993; Polkinghorne 1995)), laajentuneesta identiteettiteoriasta (Belk 1988) sekä sosiaalisesta identiteettiteoriasta (Korte 2007). Lisäksi kulutusteoriaosuudessa käyn läpi korvaavaa kuluttamista (Gronmo 1988) sekä kuluttamiselle annettuja merkityksiä jokapäiväisissä arjen päätöksissä (Thompson, Locander & Pollio 1990).

Kolmas kappale koostuu aikatutkimuksesta. Tärkeitä ajan ominaisuuksia ovat kulttuurin ja ajan määrittelyn yhteys sekä ajan rakenne. Aikatylin ulottuvuuksien lisäksi esittelen aikatyyleihin vaikuttavia tekijöitä eli ympäristö- ja yksilövaikutuksia identiteetin rakentamisessa.

Neljännessä kappaleessa esittelen tutkimusmenetelmän ja oman tutkimuksen etenemisen kannalta olennaiset seikat, kuten aineistonkeruuseen ja haastatteluihin liittyvät tiedot. Lisäksi esittelen narratiivisen tutkimus- ja analyysimenetelmän.

Viides, kuudes ja seitsemäs kappale koostuvat tutkimuksen löydöksistä, keskustelusta ja johtopäätöksistä. Löydöksissä esittelen tutkimuksen perusteella löytyneet kolme aikatyyliluokkaa, näiden ajankäytön tottumuksia ja sopeutumista elämänmuutokseen. Keskustelussa esitän aikatyylin olevan dynaaminen ilmiö, jonka muutoksiin ympäristön vaikutukset on merkittäviä sekä roolien suorittamisen että sosiaalisen identiteetin rakentamisen näkökulmasta. Johtopäätöksissä annan suosituksia jatkotutkimuksille sekä ehdotan liiketoiminnalle keinoja, joilla voitaisiin hyödyntää saatuja tutkimustuloksia.

2. KULUTTAJAN IDENTITEETTI

Tämä kuluttajan identiteettiä koskeva kappale käsittelee yksilöä aktiivisena omaa identiteettiä rakentavana toimijana, jossa sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö on tärkeässä asemassa. Näin yksilö myös ajankäytöllään ja kuluttamisellaan viestii ja rakentaa omaa identiteettiään. *Ensimmäiseksi* esittelen kuluttajakulttuurin tutkimusta, ja sen tärkeimmät näkökulmat tämän tutkimuksen kannalta (Arnould & Thompson 2005).

Toiseksi esittelen minkälaisia merkityksiä kuluttamisella voi olla identiteetin toteuttamisessa ja rakentamisessa, jonka yhteydessä käyn läpi myös korvaavaa kuluttamista. Tietynlaisen aikatyylin toteuttaminen voidaan nähdä myös osana oman identiteetin toteuttamista; ajankuluttamisellaan yksilö viestii omista arvoista ja asenteistaan.

Kolmanneksi esittelen kuluttajan identiteettiä koskevaa tutkimusta, joka sisältää teoriaa narratiivisen ja sosiaalisen identiteetin näkökulmista. Sosiaalisen ympäristön muutos, uudet ryhmät ja roolit, ovat merkittävä osa kotiäitien elämänmuutosta, jolloin näillä voi olla merkittävä vaikutus identiteetin ja aikatyylin muutoksille.

2.1. KULUTTAMISEN KULTTUURINEN TUTKIMUS

Kuluttajan kulttuurinen tutkimus sopii erityisen hyvin tähän tutkimukseen, sillä siinä yksilöä tarkastellaan omaa identiteettiä rakentavana yksilönä, jolle sosiaalinen ympäristö on tärkeässä asemassa. Näin oletan myös niille kotiäideille olevan, jotka hakevat yhteisöllisyyttä ja uusia sosiaalisia ryhmiä uuden elämäntilanteen keskellä, jäädessään pois työelämästä.

Tässä tutkimuksessa käsittelem yksilöitä kulttuurin ohjaamina kuluttajina, joilla on erilaiset ominaisuudet ja mieltymykset. Tarkoituksena on korostaa yksilön, kulttuurin ja kuluttamisen suhdetta käyttäen teoriana Kuluttajakulttuurin tutkimusta (KKT). Kuluttajan kulttuurista tutkimusta ei voida pitää yhtenä teoriana, vaan se on käsitteellistäminen tietyistä tutkimustraditioista, jotka ovat ilmenneet viimeisen 20 vuoden aikana keskittyen dynaamiseen suhteeseen kuluttajan toiminnan, markkinapaikan ja kulttuuristen merkitysten välillä. Tutkimusalaa ei voida luonnehtia yhdellä määritelmällä ja siksi kirjoittajat käyttävät termiä kuluttaja kulttuuri tutkimus, joka keskittyy tutkimustradition teoreettisiin avainkysymyksiin ja kiinnostuksenkohteisiin. (Arnould & Thompson 2005)

Taloutta ja kulttuuria on historiallisesti käsitteellistetty toisistaan erillisinä, jopa kaukaisina, ilmiöinä. Kuitenkin materiaaliset ja historialliset olosuhteet tiettyinä aikakausina ovat vaikuttaneet yksilön kulttuuriin ja kulttuurisen toiminnan muodostumiseen. Tämän vuoksi kuluttamista voidaan pitää sosiaalisena toimintana, missä yhdistyvät taloudelliset ja kulttuurilliset käyttäytymismallit (Lee 1993:5).

Arnould & Thompson (2005) esittävät, että KKT luonnehtii kuluttamista enemmän uuden tuottamisena kuin jonkun loppuunkuluttamisena, tarkemmin siitä, miten kuluttajat aktiivisesti muodostavat ja uudistavat symbolisia merkityksiä mainonnan, brandien, ja materiaalistien tuotteiden kautta. Siten he myös ilmaisevat persoonallisia ja sosiaalisia olosuhteita sekä identiteettiä ja elämäntyylin tavoitteita.

Seuraavaksi käyn läpi oman tutkimukseni kannalta *kaksi* tärkeintä teoreettista näkökulmaa Kuluttajakulttuurin tutkimuksen alalta liittyen identiteetin rakentamiseen ja kulttuurin vaikutukseen.

Ensimmäiseksi kulttuurisen kuluttajatutkimuksen yksi tärkeimmistä lähtökohdista on, että modernissa yhteiskunnassa “Minuus” nähdään refleksiivisenä tuotteena, jota yksilö rakentaa. Tämän näkemyksen mukaan minuutta ei ole annettu, kuten aiemmin saatettiin ajatella, vaan se on itse rakennettu (McAdams 1995). Tämä näkemys on myös tämän tutkimuksen hallitsevana identiteettiteorian ja tämän johdosta kuluttajaa tutkitaan omaa identiteettiä rakentavana yksilönä narratiivisen identiteettiteorian kautta. Ricoeurin (2002) mukaan narratiivisen identiteetin analyysi on yksi tärkeimmistä metodeista tutkia yksilön identiteettiä ja sen muutoksia. Hänen mukaan narratiivinen toiminta ei ainoastaan jäsennä yksilön kokemusten ajallista luonnetta, vaan narratiivinen identiteetti myös jäsenää kokemusten ja tapahtumien virtaa sekä näiden vastoinkäymisiä ja mahdollisuuksia. Omassa tutkimuksessani tutkin erityisesti sitä, minkälaisia merkityksiä kuluttajat antavat ajan kuluttamiselle, ja miten nämä merkitykset saattavat muuttua elämänmuutoksen myötä. Merkitysten luominen puolestaan on yhteydessä yksilön identiteettiin ja sen rakentamiseen.

Toiseksi KKT:n mukaan ympäristöllä on tärkeä osa kuluttajan toiminnan ja ajatusten ohjaajana. Kulttuuri tarjoaa rakenteen kuluttajan käyttäytymiselle ja tarinankerronnalle jättäen kuitenkin hänelle vapautta toimia kulttuurisen kehyksen sisällä (Arnould & Thompson 2005). Kulttuuri ja markkinapaikan ideologia tarjoavat yksilölle rajoitteet ja rajat. Toiminta on rajoitettu yhteisten sääntöjen perusteella, ja ne vaikuttavat kuluttajien näkemyksiin hyväksyttävästä toiminnasta, tunteista ja ajatuksista, ja siten tekevät tietyistä toimintatavoista ja ajatuksista otaksuttavamman kuin toisista. (Thompson & Hirschman 1995)

Kaksi tärkeintä näkökulmaa kuluttajan kulttuurisen tutkimuksen alalta ovat siis yksilön aktiivisuus kuluttamisen merkitysten viestinnässä ja identiteetin rakentamisessa sekä ympäristön vaikutus yksilön toimiin. Seuraavassa kappaleessa käyn tarkemmin läpi, minkälaisia merkityksiä kuluttamisella voi yksilölle olla, ja miten se on mukana identiteetin rakentamisessa.

2.2. KULUTTAMISEN MERKITYKSET

Oman identiteetin rakentaminen ei merkitse välttämättä pelkästään tiettyjä kulutusvalintoja vaan suuri merkitys on myös oikeanlaisilla tavoilla kuluttaa. Esimerkiksi joillekin on hyvin tärkeää pyrkiä tekemään rationaalisia päätöksiä, koska he tuntevat olevansa hyvin harkitsevaisia identiteetiltään. Tällöin siis yksilö rakentaa omaa identiteettiään sekä toimintamallien että kulutus päätösten kautta. Esimerkiksi kotiäiti saattaa pyrkiä hyvin suunnitelmalliseen elämään ja näin ollen pyrkii välttämään kaaottisia tilanteita, joissa saattaisi olla riskinä suunnitelmallisuudesta poikkeaminen. Näin ollen identiteetin rakentaminen on läsnä jokapäiväisissä valinnoissa ja toiminnassa. Tässä kappaleessa käyn läpi myös korvaavaa kuluttamista, koska sen voidaan nähdä liittyvän juuri valintojen tekemiseen sellaisissa tilanteissa, joissa halutaan vaalia omaa identiteettiään olosuhteiden ja kulutusmahdollisuuksien muuttuessa.

Elliot (1997) esittää, että kun yksilöt toimivat tavoitellen tietynlaisia toimintatapoja kuluttamisessa, se voi samanaikaisesti saada myös “oikeita” vaikutuksia edesauttamalla identiteetin rakentamista. Naisten jokapäiväistä kuluttamista ovat tutkineet Thompson, Locander ja Pollio (1990) kohdaten hallitsevan teeman “kontrolloida/olla ilman kontrollia”. Tämä ilmeni etenkin silloin, kun naiset kohtasivat voimakkaan halun ostaa “oikealla” tavalla. Naiset tunsivat syyllisyyttä, jos eivät pystyneet tekemään rationaalisia ostospäätöksiä. Kuitenkin he myönsivät tekevän tiettyjä ostoksia “unelmoiden”, kun he ovat “hurmoksissa” jostain tuotteesta. Tällaiseen järjenvastaiseen tapaan toimia saattaa luoda paineita juuri sosiaalisen identiteetin toteuttaminen, ja muiden ryhmäläisten hyväksynnän hakeminen. Tällaisissa tilanteissa he toimivat itsetiedostetulla järjenvastaisella tavalla; antautuminen symbolisille merkityksille on autenttinen tapa luoda oman identiteetin merkityksiä, vaikka se olisi epäloogista ja järjenvastaista (Elliot 1997). Tämä saattaa merkitä sitä, että ympäristön hyväksynnän tai roolien kannalta, yksilö

saattaa ajautua tarkoituksenmukaisesti toimimaan järjevstaisesti ja hakemaan kuluttamiselta symbolisia merkityksiä.

Tässä tutkimuksessa käytän Thompson, Locander & Pollion (1990) kulutusmallia arvioidessani eri aikatyyleille ominaista kuluttamista. He ovat jakaneet kuluttamisen yksilön ominaisuuksien mukaan kolmeen dimensioon, jotka määrittelevät kuluttajan suhtautumista kuluttamiseen ja erilaisiin kulutustilanteisiin seuraavasti:

1. Olla puntaroiva/ olla hurmoksessa

Kun yksilö on puntaoiva, hän pyrkii tekemään päätöksiä rationaalisesti tuoteominaisuuksien perusteella. Kun yksilö on hurmoksessa, hän antaa paljon merkitystä mielikuvitukselle ja tuotteen symbolisille merkityksille.

2. Olla rajoitettu/ olla vapaa rajoituksista

Yksilö voi kokea olevan rajoitettu kuluttamaan tiettyihin asioihin aikaa tai rahaa; usein yksilö kokee olevansa rajoitettu kuluttamaan aikaa itselleen tai "ylellisyystuotteiden" kuluttamisessa. Toisaalta osa kuluttajista on vapaampia rajoituksista kuluttamaan itselleen kuin toiset.

3. Olla hallinnassa/menettää hallinta

Yksilöt vaihtelevat myös sen mukaan, miten he hallitsevat kaaottisia tilanteita; osa kuluttajista saattaa tarkoituksella välttää tällaisia tilanteita, jotteivät he joutuisi kokemaan tilannetta, jossa he eivät olisi hallinnassa. Toiset yksilöt puolestaan sietävät paremmin polykronisia tilanteita, ja kokevat olevan myös tällaisten tilanteiden hallinnassa.

Tämä malli sopii tutkimukseeni sen vuoksi, että sen ulottuvuudet kuvastavat tutkimani kohderyhmän keskuudessa esiintyneitä ristiriitoja kulutustilanteissa esimerkiksi sosiaalisen identiteetin/roolin ja yksilön identiteetin välisen poikkeavuuden vuoksi. Esimerkiksi kotiäidin rooli saattaa aiheuttaa huonoa omatuntoa oman ajan kuluttamiselle, jolloin kuluttaja kokee itsensä rajoittuneeksi oman ajan käytössä. Sitä vastoin perheen kanssa käytetty aika saatetaan kokea vapaaksi rajoituksista. Nämä dimensioidut eivät ole ainoastaan olennaisia roolin tai identiteetin rakentamisen vuoksi, vaan ne liittyvät myös vahvasti aikatyylin eroavaisuuksiin siten, että esimerkiksi sosiaalisesti orientoituneet kotiäidit tuntevat itsensä vapaammiksi rajoituksista käyttämään rahaa ja aikaa ulkoiseen olemukseen, kuin matalan sosiaalisen orientaation omaavat äidit (Cotte, Ratneshwar & Mick 2004).

Mallin dimensioiden yhteyttä aikatyyleihin käyn läpi aikatyylin orientaatioiden yhteydessä kappaleessa 3.5 Aikatyylit. Näin saamme arkipäivän esimekkejä ajan kuluttamisen merkityksestä identiteetin rakentamisessa, ja liitämme aikatyylit ja identiteetin rakentamisen toisiinsa.

2.2.1. Korvaava kuluttaminen

"Korvaavaa kulutusta tapahtuu milloin tahansa yksilö tuntee tarvetta, puutetta tai halua, joita hän ei pysty tyydyttämään ensisijaisella täyttymyksellä, joten he etsivät ja käyttävät vaihtoehtoisia tapoja täyttämään tätä tarvetta."
Woodruffe-Burton 2005

Kun useat kuluttamisen mallit perustuvat kuluttajan tarpeen ja toiminnan vastaavuuteen, Gronmon (1988) mukaan yhtä lailla kuluttajan käyttäytymisessä näkyy systemaattisesti *puute* tarpeiden ja toiminnan välisestä vastaavuudesta.

Kuluttajat tekevät päivittäin korvaavia valintoja, kun heidän ensisijainen päämääränsä ei voi toteutua erinäisten resurssirajoitusten takia, kuten ajan riittämättömyyden vuoksi (Woodruffe-Burton 2005). Myös elämäntilanteen muutos voi laukaista tarpeen korvaavalle kuluttamiselle. Kun kuluttajien taloudelliset olosuhteet ja perhetilanteet muuttuvat ja valittavana olevat resurssit tulevat rajoitetuiksi, kuluttajat valitsevat tuotteita, jotka vastaavat heidän uusia tarpeita ja rajoituksia (Kaufman ym. 1991). Korvaava kuluttaminen on siis läsnä jokapäiväisissä valinnoissa, mutta erityisen tärkeä rooli sillä saattaa olla kotiäitien arjessa, kun uusi elämäntilanne luo uudet rajoitukset kuluttamisen mahdollisuuksille. Kotiäitien voisikin ajatella muuttavan kulutustaan siten, että kuluttamiselle annetut merkitykset säilyvät samanlaisina oman identiteetin kannalta, vaikka heidän suorittamansa aktiviteetit vaihtuvat. Toisin sanoen korvaavalta kuluttamiselta saatetaan hakea mahdollisimman samanlaista kuluttamista kuin ensisijainen aktiviteetti olisi ollut, jotta sillä olisi samanlainen merkitys yksilön identiteetille.

2.3. KULUTTAJAN IDENTITEETTI

“Vastaus yksinkertaiseen kysymykseen, miksi ihmiset käyttäytyvät niin kuin käyttäytyvät on monimutkainen. Yksi tapa tutkia asiaa on olettaa, että ihmiset käyttäytyvät tietyllä tavalla, koska uskovat olevan tietynlaisia identiteetiltään.” –Korte, 2007

Tässä tutkimuksessa kuluttajaa tutkitaan kulttuurisesta, sosiaalisesta, ja psykologisesta näkökulmasta. Symboliset merkitykset antavat kuluttajalle mahdollisuuden rakentaa, ylläpitää, ja viestiä omasta identiteetistä ja sosiaalisista merkityksistä. Kuluttamisen käyttäminen resurssina merkitysten luomiselle ja sosiaalisille toimille sisältää valintojen tekemistä, jotka ovat oman identiteetin olemassaoloa koskevia. (Elliott 1997)

Kuluttajan identiteetti voidaan jakaa sisältäen “Minän” ja “Minuuden”. Tällöin yksilöä tarkastellaan juuri omaa identiteettiä rakentavana, kun “Tehdä Minuutta” on prosessi, joka muodostaa “Minuuden”. Tämä viittaa siihen, että kaikki arkipäiväisetkin kulutusvalinnat ovat osa prosessia, joka muodostaa ja toteuttaa yksilön identiteettiä. Seuraavassa kappaleessa käyn tarkemmin läpi tätä kaksitasoista näkemystä yksilön identiteetistä.

2.3.1. “Minä” ja “Minuus”

Tämän tutkimuksen identiteettiteorian näkökulmana on yksilö, joka aktiivisesti rakentaa omaa identiteettiään. Tähän voidaan liittää yksilön kokemukset, jotka saatetaan kokea myös osaksi omaa identiteettiä. Koska yhtenä tutkimuksen tavoitteena on tutkia elämänmuutoksen vaikutusta aikatyylin, on McAdamsin (1996) teoria, jossa “Minä” ja “Minuus” erotetaan toisistaan siten, että “Minuus” sisältää yksilön kokemukset, kuin ne olisivat osa hänen identiteettiään, on sopiva tämän tutkimuksen kannalta. Tämän tutkimuksen kannalta yksilöä katsotaan siten, että oman lapsen syntymä ja kotiäitiys nähdään kokemuksena, joka katsotaan osaksi yksilön identiteettiä ja omaa elämäntarinaa.

McAdamsin (1996) teoreettinen viitekehys jakaa yksilön persoonallisuuden kaksitasoiseksi sisältäen konseptit “Minä” ja “Minuus”. Hänen mukaan “Minä” voidaan nähdä prosessina “Minuuteen”, joka voi tapahtua tarinanmuodossa yksilön rakentaessa kokonaista ja ehjää “Minuutta”. James (1892) leimasi alunperin yksilön kaksinaisen identiteetin kahdeksi puoleksi “samasta minästä” ehdottaen, että “Minä” ja “Minuus” ovat molemmat itsenäisiä kokonaisuuksia siten, että “Minä itse” subjektina ja “Minä itse” objektina ovat saman kolikon kääntöpuolia tai kaksi erilaista tapaa katsoa samaa asiaa. McAdamsin (1995) mukaan selkeämpi tapa katsoa minuutta on tunnistaa “Minä” prosessiksi ja “Minuus” tuotteeksi. Siten, “Minä” on enemmänkin verbi; sitä voidaan kutsua myös “Minuuden tekemiseksi”, eli keskeiseksi

prosessiksi minuuden tekemisessä kokemusten kautta. “Tehdä Minuutta” (verbi) on tunnistaa jonkin toimet, ajatukset ja tunteet siten että ne olisivat “Minun”. (McAdams 1995)

McAdamsin (1996) mukaan “Minä” on jotain mitä yksilö tekee, kun taas “Minuus” viittaa siihen minuuteen, joka kumpuaa kokemuksista, toimista, ajatuksista, tunteista, jotka ovat “Minun”. McAdamsin (1996) näkemykset ovat yhtäläisiä Belkin (1988) laajentuneen identiteettiteorian kanssa, jonka mukaan yksilön identiteettiin kuuluu “Minän” lisäksi muita ulkoisia objekteja, henkilökohtaisia asemia, henkilöitä, paikkoja ja ryhmäasemia. Teorian mukaan hallusamme oleva objekti kirjaimellisesti laajentaa itseämme, jos voimme pitää sitä välineenä tekemään asioita joita emme ilman sitä pääsisi tekemään (Belk 1988). Saman roolin voimme olettaa kuuluvan myös lapsille äidin elämässä, tuovathan nämä äidin elämään uusia merkityksiä, ja takaavat näille pääsyyn erilaisiin, uusiin sosiaalisiin ympäristöihin, kuten äitirinkeihin. Omistukset voivat myös symbolisesti laajentaa itseämme, jos voimme ajatella olevamme eri ihmisiä ilman näitä objekteja (Belk 1988). Esimerkiksi nainen ei voi kutsua itseään äidiksi ennen lapsen syntymää, ja tällä saattaa olla suuri symbolinen merkitys naisille.

Belkin (1988) teorian mukaan lasten lisääminen minä-kuvaan vaikuttaa ainakin kahdella tavalla kuluttajan käyttäytymiseen. *Ensimmäiseksi* lasten asustaminen voi nostaa kuluttajan omaa itsetuntoa ja tuoda mielihyvää kuluttajalle samalla tavalla kuin sen tekisi itselleen, vaikkei kyse ole äidistä itsestään. *Toiseksi* kuluttaja voi käyttäytyä ulkopuolisten silmissä erittäin epäitsekästi, unohtaen omat etunsa toimiessaan lasten hyväksi. Kun aikaisemmin on ajateltu, että toimiessa toisen hyväksi taka-ajatuksena on oman hyvinvoinnin kasvattaminen ja vastapalvelukset. Laajentuneen minäkäsityksen mukaan lasten tekeminen iloisiksi tekee myös sen osan meistä, mikä sisältää heidät, myös iloiseksi. (Belk 1988)

Tässä tutkimuksessa yksilö nähdään siis oman identiteetin rakentajana, ja tähän identiteettiin kuuluu “Minän” lisäksi muitakin objekteja, kuten henkilöitä, paikkoja ja ryhmäasemia. Omaan identiteettiin katsotaan kuuluvan myös tapahtumat ja kokemukset, joita yksilö on elämänsä aikana käynyt läpi. Tämä viittaakin seuraavaan kappaleeseen, jossa yksilön identiteettiä käydään läpi narratiivisen identiteetin näkökulmasta, jossa yksilö muodostaa identiteettiään sisällyttäen eri elämäntarinat, tapahtumat ja kokemukset, osaksi omaa identiteettiään ja rakentaen identiteettiään kuin koherenttia tarinaa itsestään.

2.3.2. Narratiivinen identiteetti

Mc Adamsin (1996) teoriassa elämäntarinat ovat “Minuuden” tuotteita, joita poimitaan eri identiteetin tasoilta ja elämäntilanteista. Sen sijaan että identiteetti nähtäisiin pelkästään listana ominaisuuksia, Ahuvian mukaan (2005) nämä ominaisuudet ovat muistissa ja liitoksissa elämän avainhetkiin, jotka on puolestaan liitetty yhteen muodostaakseen tarinan. Hänen mukaansa tarinoiden pohjalta yksilö muodostaa käsityksen “Minuudesta” ja tarjoaa identiteetille yhteyden menneisyydestä nykyisyyteen, sekä kuvitelman mahdollisista tulevaisuudennäkymistä. Sekä Ahuvian (2005) että McAdamsin (1996) artikkeleissa elämäntarinat ovat pääroolissa muodostamassa ehjää ja jatkuvaa tarinaa itsestään - yksilön identiteetistä.

Polkinghornen (1991) mukaan elämäntapahtumien ja –kokemusten jäsentäminen tarinanmuotoon on identiteettityötä, joka auttaa yksilöä löytämään identiteettinsä ja ymmärtämään elämäntilanteiden merkityksiä ja tunnepohjaisia kokemuksia. McAdams (1995) esittää, että jokaisella yksilöllä on elämäntarinansa samoin kuin hän omaa myös luonteenpiirteet, tavoitteet, suunnitelmat ja arvot. Kaikki nämä asiat yksilö omaksuu ja rakentaa “Minuuden tekemisen” seurauksena.

Yksilön identiteetin rakentamisen tekee monimuotoiseksi sosiaalisen yhteiskunnan useat roolivaatimukset ja niihin sopeutuminen. McAdamsin (1995) mukaan “Minä” sisältää taktikoinnin sekä

privaatin että julkisen minän välillä, jotka ovat vahvasti ohjattuja ympäristön rooli- ja tilannetekijöiden vaatimuksista. Identiteetti heijastaa "Minän" yrityksiä integroida useat tarinat itsestä, sekä yksityiset että yleiset, suuremmaksi narratiiviseksi viitekehykseksi, joka edistää elämäntarinan yhtenäisyyttä ja tarkoitusta. Identiteettiä voidaan siten kutsua "Minän" laaduksi, joka on "Minun" kokonainen tarina. (Mc Adams 1996) Ympäristön vaikutukset ja roolit ovat vahvasti läsnä myös kotiäidin elämässä yhteiskunnan ja kulttuurin asettaessa ennako-odotuksia ja vaatimuksia äidin roolille. Äidit joutuvatkin kamppailemaan roolien ja oman identiteetin toteuttamisen välillä. Roolien vaikutuksia yksilön identiteettiin käsittelen tarkemmin aikatyyleihin vaikuttavien tekijöiden yhteydessä kappaleessa 3.5.1. *Elämänmuutos ja Roolit*.

Seuraavassa kappaleessa käsittelen ympäristön vaikutuksia yksilön identiteetille sosiaalisen identiteettiteorian kautta, jonka mukaan yksilö mukautuu osaksi ryhmää sopeuttamalla omia identiteetin piirteitään sosiaaliseen ryhmän piirteitä mukailevaksi. Vaikka tätä voidaan pitää vain väliaikaisena prosessina, on tämä erittäin tärkeä osa kotiäitien arkea, jotka elämänmuutoksen myötä muuttavat täysin erilaiseen sosiaaliseen ympäristöön ja liittyvät uusina jäseninä sosiaalisiin ryhmiin.

2.4. SOSIAALINEN IDENTITEETTI

Identiteetin ja samalla aikatyylin rakentamisessa ja muodostumisessa on ympäristöllä merkittävät vaikutukset. Eri aikatyylin omaavilla henkilöillä on erilaiset ympäristöt ja siten myös erilaiset sosiaaliset identiteetit. Yksilöt ovat päivittäin yhteydessä erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin ja muokkaavat omaa käytöstään näihin ryhmiin sopivaksi. Vaikka usein puhutaan tilanne- ja paikkasidonnaisista sosiaalisista identiteeteistä, saattaa yksilö ottaa myös pysyviä vaikutteita sosiaalisista ryhmistä omaan identiteettiinsä (Korte 2007; Cooley 1983). Tämä on tärkeä näkökulma tämän tutkimuksen kannalta, jossa kotiäidin sosiaalinen ympäristö muuttuu kotiäitiyden myötä ja siten myös tällä saattaa olla vaikutteita yksilön omaan identiteetin ja aikatyylin muutoksiin.

Sosiaalinen identiteetti ja roolit ovat vahvasti liitoksissa keskenään. Ilman sosiaalisia ryhmiä ei olisi rooleja, joita yksilö toteuttaisi. Toisaalta ilman mukautumiskykyä eri rooleihin yksilö ei voisi osallistua samanaikaisesti useisiin sosiaalisiin ryhmiin, joilla on erilaiset arvot ja toimintatavat. Kuitenkin yksilön roolit, sosiaalinen identiteetti ja oman identiteetin rakentaminen ovat yhteydessä toisiinsa. Yksilö ei voi toteuttaa mitä tahansa rooleja tai liittyä mihin tahansa ryhmään, vaan mahdollisuudet riippuvat yksilön persoonallisuudesta, asemasta ja historiasta (Korte 2007).

Sosiaalinen ryhmä on joukko yksilöitä, joilla on samanlaiset sosiaaliset tunnusmerkit tai vaihtoehtoisesti he näkevät itsensä jäseninä samassa sosiaalisessa kategoriassa. Sosiaalisen vertailuprosessin avulla, ihmiset jotka ovat samankaltaisia kategorisoidaan samaan ryhmään, ja ihmiset, jotka ovat erilaisia kategorisoidaan ryhmän ulkopuolelle. (Stets & Burke 2000) Ryhmän jäsenyys merkitsee olemista osana ryhmää, olemista samanlainen kuin muut ryhmässä, ja asioiden näkemistä ryhmän yhteisen näkökulman kautta (Stets & Burke 2000)

Sosiaalinen identiteettiteoria on kehitetty tarkoituksena ymmärtää, miten yksilöt näkevät itsensä sekä toiset ihmiset osana sosiaalista ympäristöä (Korte 2007). Sosiaalisen identiteettiteorian mukaan, minuutta katsotaan refleksiivisesti, niin että se voidaan ottaa objektiksi, luokitella, kategorisoida ja nimetä suhteessa muihin sosiaalisiin kategorioihin ja luokitteluihin (Turner ym. 1987). Sosiaalinen identiteettiteoria ja itsensä-kategorisointiteoria ovat toisiaan täydentäviä teorioita selittäen sosiaalista identiteettiä – mitkä ovat sen elementit ja kuinka se kehittyy. Yksilöt kehittävät sosiaalista identiteettiä (elementtejä) itsensä-kategorisoinnin kautta. (Korte 2007)

Itsestäänselvää on, että yksilöt eivät voi liittyä mihin tahansa ryhmään. Ryhmät ovat avoimia joillekin,

kun taas suljettuja toisille. Kategorisointiprosessin yhteydessä, yksilöt arvioivat omaa saavutettavuutta tiettyyn ryhmään, ja toisaalta tulevat ryhmän puolelta arvioiduiksi valmiudesta ja sopivuudesta. Historia, persoonallisuus, asema, ja mahdollisuudet rajoittavat valittavissa olevia ryhmiä. Itsensä-kategorisoinnin kautta yksilöt rakentavat sosiaalisen identiteetin merkitystä, kun samalla omaksuvat ryhmälle ominaisia normeja eli asianmukaista käyttäytymistä. (Korte 2007)

Yksilöt muuttavat käyttäytymistään päästäkseen yhteisymmärrykseen ryhmän sisällä ja omaksuakseen ryhmän normit ja arvot (Turner & Onorato 1999). Muutos yksilön identiteetistä ryhmän identiteettiin on yksi sosiaalisen identiteettiteorian ydinnäkemyksistä. Tavoitteena on ymmärtää yksilön poikkeavaa käytöstä ja ryhmän välisiä keskinäisiä riippuvuussuhteita. Muutos yksilön identiteetistä sosiaaliseen identiteettiin näyttäisi tuovan uusia piirteitä ja arvoja yksilöön, mahdollistaakseen yksilön liittymisen osaksi ryhmää. Tämä on yksilölle luonnollinen tapa vähentää yksillöllisiä ominaisuuksia hankkiakseen ryhmän ominaisuuksia itselleen. Yksilön sosialisointi ryhmään tarjoaa yksilölle ryhmän arvot ja tunneominaisuudet (Hogg and Terry, 2000). Tätä muutosta voidaan pitää persoonallisen identiteetin menetyksen sijaan uusien identiteettien hankintana (Korte 2007). Uskon useilla koitäreillä juuri tämän sosiaalisen identiteetin olevan vahvana ohjaavana voimana ajankuluttamisen muutoksissa.

Yksilön sosiaalinen identiteetti voidaan yhdistää yksilön moniin rooleihin ja samalla yhtenäisen identiteetin muodostamiseen. Minuus muodostuu erilaisista käsityksistä itsestään, mutta ydinkäsitys itsestä on kestävämpi käsitys personaalisesta identiteetistä. Ympäriällä olevat toisarvoiset käsitykset ovat enemmän aaltoilevia, ja ne antavat yksilölle mahdollisuuden liittyä useisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja liittyä mukaan useisiin sosiaalisiin ryhmiin (Korte 2007). Myös Yeung & Martin (2003) esittävät, että yksilö saattaa muuttaa käsitystä itsestään muiden odotusten ja käsitysten mukaisiksi. Heidän mukaan "Minuus" on sosiaalisen prosessin tulos, jossa opimme näkemään itsemme kuten muut näkevät meidät. Tämä tarkoittaa sitä, että sillä hetkellä kun kuvittelemme muiden ihmisten näkevän meidät, meidän oma näkemys itsestämme syntyy sisäistämällä muiden näkemykset itsestämme. Cooley (1983) kutsuu tätä "Lasin läpi katsomisen vaikutukseksi", jossa itseänsä korostavaa yksilöä voidaan tarkastella tilannesidonnaisesti, identiteettiään mukauttavana yksilönä.

Tämän kappaleen tarkoituksena oli edesauttaa ymmärtämään ympäristön merkitystä identiteetin rakentamisessa. Yksilön toimiessa muiden ihmisten kanssa, hän jatkuvasti tarkkailee omaa käytöstään muiden kuluttajien näkökulmasta miettimällä, mitä muut hänestä ajattelevat ja hänet näkevät. Tällä on merkittävä vaikutus kulutusvalintoihin, jotka saattaisivat olla hyvin erilaisia toisessa sosiaalisessa ympäristössä.

3. AIKATUTKIMUS JA AIKATYYLIT

3.1. KULTTUURISIDONNAINEN AJAN KÄSITE

Mitä aika on? Miten aika määritellään? Monet tutkijat ovat yrittäneet vastata näihin kysymyksiin, mutta mitään yleistä, universaalia määritelmää ajalle ei löydy. Kulttuurilla on tutkittu olevan merkittävä vaikutus ajan määrittelyyn ja aikakäsitykseen.

Kuluttajien puheessa toistuu jatkuvasti termi “ajan käyttö”, mikä viittaa ajan rajallisuuteen ja sen loppuunkulumiseen. Toisaalta, aikaa käsitellään yhä useammin mahdollisuutena, jonka käyttö sisältää vaihtoehtoja ja valintoja. Tämä muutos ajan määrittelyssä jostain joka “kulkee”, siihen jota “käytetään” on uusi malli joka sai alkunsa länsimaiden teollistumisesta ja kellojen yleistymisestä länsimaisissa yhteisöissä (Dubinskas 1988).

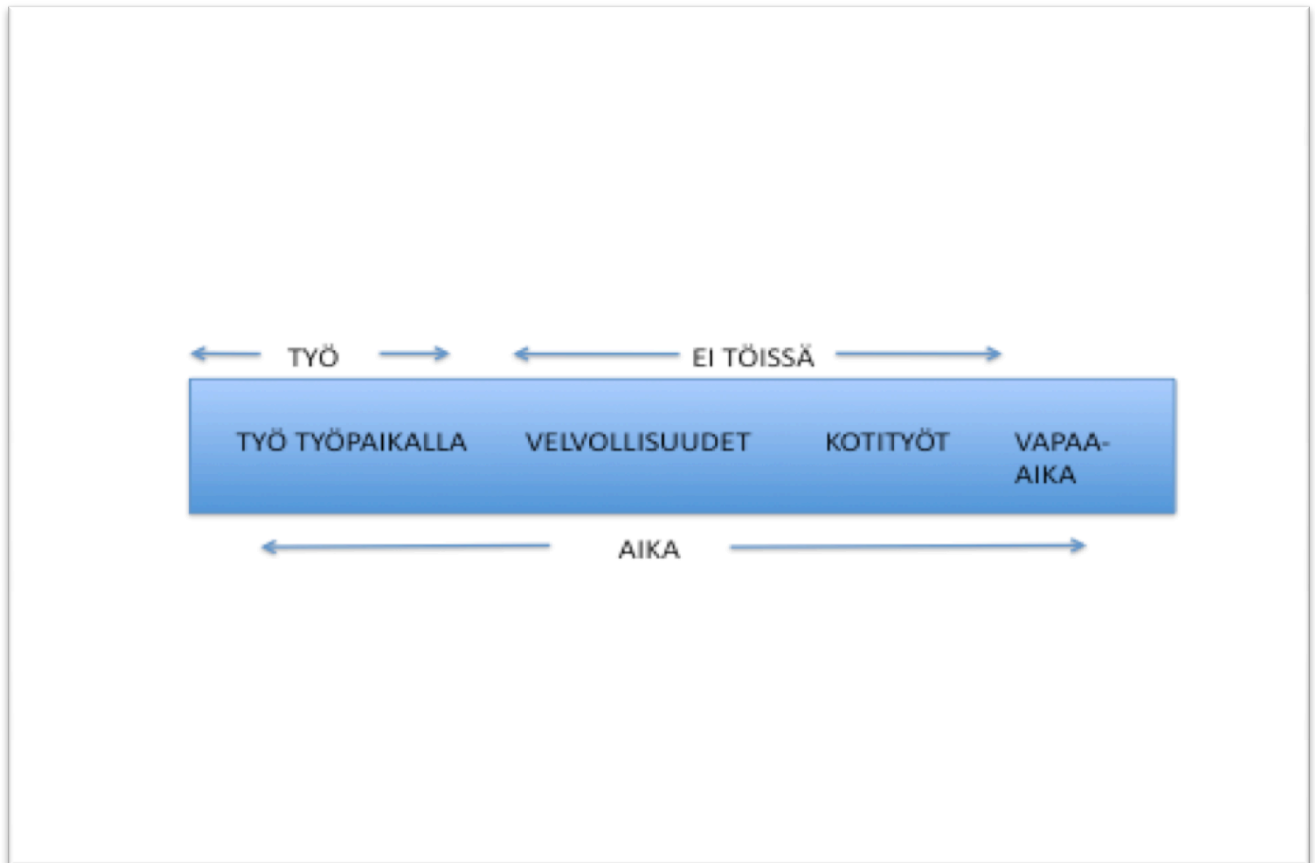
Kun yksilön toimintaa tarkastellaan, sitä voidaan katsoa prosessina, mikä saa alkunsa motivaatiosta ja päätöksestä, ja joka johtaa toimintaan, sen lopetukseen ja seurauksiin. Siten, todellisuudessa tutkimuksen keskiössä on ajan ulottuvuus, joka mahdollistaa yksilön selvänoton todellisuudesta ja subjektiivisesta menneisyydestä ja tulevaisuudesta. Tämä yhtälö omaltaosaltaan taasen vaikuttaa motivaation ja jokapäiväisen käyttäytymisen ohjelmointiin ja suunnitteluun. (Bergada 1990)

Koska ajan käsite on subjektiivinen ja siten kaikille erilainen, voidaan erilaisia ajan käsityksiä tutkia aikatyylikäsitteen avulla. Sillä aika on subjektiivinen käsite, on kulttuurin ja ajan suhde merkittävä. Kuten Kuluttajakulttuurin tutkimus esittää, yksilö luo merkityksiä tietyn kulttuurisen kehyksen sisällä (Arnould & Thompson 1995), ja nämä samat merkitykset heijastuvat myös ajan ymmärtämiseen. Kulttuurin on tutkittu vaikuttavan siihen, miten ihmiset hahmottavat aikaa, ja siten johtavan erilaiseen käyttäytymiseen ajankäytön suhteen. Esimerkiksi monille, ei-länsimaista kulttuuria edustaville ihmisille “ajan ostaminen” voi tuntua miltei mahdottomalta, mutta meidän Anglo-Amerikkalaisen näkemyksen ja aikakäsityksen mukaan, ajan oston mahdollisuus on usein välttämättömyys (Graham 1981)

Tässä tutkimuksessa otetaan lähtökohdaksi Anglo-Amerikkalainen aikakäsitys, jonka mukaan ajalla voi olla menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Näin ollen yksilön toimintaan vaikuttaa sekä hänen menneisyys ja menneet toimenpiteet että tulevaisuuden suunnitelmat, joihin halutaan vaikuttaa nykyisillä toimenpiteillä. Se miten aktiivisesti yksilö yrittää vaikuttaa tulevaisuuteen riippuu hänen aikatyylistään, näitä yksilöllisiä ajan merkityksen eroavaisuuksia kulttuurisen kehyksen sisällä käsitellen kappaleessa 3.4.4. “Ajallinen Orientaatio”. Anglo-näkemyksessä ihminen käyttää samoja adjektiiveja ajalle kuin rahalle – aikaa voidaan säästää, kuluttaa ja tuhjata. Lisäksi aikaa voidaan ostaa, kuten kulutustavaraa, usein rahalla (Graham 1981). Tässä tutkimuksessa kohderyhmä jakaa saman kulttuurin, jolloin sillä ei ole olennaista merkitystä tutkimustulosten kannalta. Mielestäni on kuitenkin tärkeää ymmärtää sen kulttuurin pääpiirteet, jossa tutkimus toteutetaan, ja sen vaikutus aikatyylisiin. Eri kulttuurissa toteutettu tutkimus todennäköisesti johtaisi hyvin erilaisiin tuloksiin.

3.2. AJAN RAKENNE

Feldman ja Hornik (1981) ovat jakaneet ajan rakenteen neljään komponenttiin: (1) työ, (2) välttämättömyydet, (3) kotityöt ja (4) vapaa-aika. Neljästä komponentista vapaa-aika on kaikkein kiistanalaisin ja vaikein määriteltävä. Feldman & Hornik (1981) määrittelevät vapaa-ajan “ajaksi omassa hallinnassa, joka on vapaata vastuusta ja sitoumuksista.”

Kuva 2: Ajan rakenne, Feldman & Hornik 1981

Kotiäidit ovat erityisessä asemassa vapaa-ajan määrittelyn suhteen. Kun normaali työpäivä kestää 7,5 tuntia, kotiäitien “työpäivä” yleensä kestää vuorokauden ympäri. Samat ajan komponentit; työ, velvollisuudet, kotityöt ja vapaa-aika löytyvät kotiäitien arjesta, mutta niiden rakenne/järjestys on hyvin erilainen. Pääsääntöinen työ eli lastenhoito sekoittuu velvollisuuksien hoidon ja kotitöiden kanssa. Vapaa-aikaa vain itselleen on usein erittäin vähän ja se vaatii erityisiä järjestelyjä, kuten lastenhoitoa. Tätä ajanrakenteen muutosta voidaankin pitää yhtenä suurimmista elämänmuutoksista, joita kotiäideille tapahtuu elämänmuutoksen myötä. Tutkimuksen kannalta onkin mielenkiintoista, miten kotiäidit sopeutuvat tähän päivittäisen aikarakenteen muutokseen, ja miten he käyttävät rajoittuneen vapaa-aikansa. Mitä kotiäidit näkevät vapaa-aikana? Yksilölliset erot ajan käytössä näkyvät eniten juuri vapaa-ajan valinnoissa, sillä työ, välttämättömyydet ja kotityöt ovat sellaisia aktiviteetteja, joissa henkilön toiminnanvapaus on hyvin vähäistä (Hornik 1982). Sen sijaan vapaa-ajalla henkilön toiminnanvapaus on usein vähemmän rajoitettua, jolloin sekä tilannetekijät että yksilölliset tekijät vaikuttavat käyttäytymiseen suhteessa enemmän, kuin muissa ajan komponenteissa (Hornik 1982).

Ajan polykronisuus voidaan myös nähdä uutena asiana kotiäitien ajankäytön muutoksissa. He joutuvat jatkuvasti suorittamaan lastenhoidon ohella kodinhoitoon liittyviä aktiviteetteja tai viettämään “omaa aikaa” hoitaessaan lapsia. Miten tämä onnistuu, riippuu pitkälti yksilön aikatyylisestä. Polykroniseen ajankäyttöön tottunut yksilö voi sopeutua tällaiseen elämänmuutokseen helpommin kuin monokronisesti orientoitunut yksilö.

3.3. AIKATYYLIT

3.3.1. Aikatyölin käsite

Termillä aikatyöli, viittaame siihen kuinka ihminen *ymmärtää, suunnittelee, ja ajattelee aikaa* (Cotte, Rathneshwar 2004). Kuten ihmisillä on erilaisia elämäntyyliä, ihmisillä on myös eri tapoja katsoa aikaa ja käyttää aikaa, joita me kutsumme "aikatyöleiksi". Feldman ja Hornik (1981) antoivat alun termille aikatyöli, ja ehdottivat että päivittäiset toiminnot aiheuttavat ajan merkityksen ihmisille.

Aikaisemmassa tutkimuksessa tutkijat ovat tyypillisesti keskittyneet yksittäisiin ja erillisiin aikatyölin orientaatioihin. Feldman & Hornik (1981) sekä Graham (1981) tutkivat kuinka ihmiset vaihtelevat monokronisesta eli yksi-asia-kerrallaan-tyylistä *polykroniseen eli monta-asiaa-kerrallaan tyyliin*. Vuonna 1990 Bergaada tutki *ajallisen orientaation* vaikutusta kuluttajan käyttäytymiseen, jolloin kuluttajat jakautuvat *menneisyys-, nykyisyys- ja tulevaisuusorientaatioituneisiin*. Hän myös tutki *sosiaalista orientaatiota eli ihmisen tarvetta omalle ajalle ja ympäristön ajalle*.

Vuonna 2004 Cotte, Ratneswahr & Mick tutkivat kuluttajan ajankäytön suunnitelmallisuutta, jakaen kuluttajat spontaaneihin ja analyttisiin. He myös tekivät suuren edistysaskeleen aikatyölin tutkimuksessa, tutkimalla aikatyöliä dynaamisena, moniulotteisena ilmiönä, jonain jota yksilö luo jatkuvasti toimiessaan sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä. He tutkivat aikatyöliä neljän, jo ennalta tutkitun ulottuvuuden mukaan; *sosiaalisen, suunnitelmallisen, polykronisen ja ajallisen orientaation mukaan*. He esittävät, että ulottuvuuksien luonne ja vuorovaikutus ulottuvuuksien välillä on monimutkaisempi kuin aiemmassa tutkimuksessa on tiedostettu. Ulottuvuudet yhteisvoimin ja kokonaisvaltaisesti yhdistävät yksilön ominaisuudet ja vaikuttavat jokapäiväiseen käyttäytymiseen sekä vapaa-ajalla että arjen kulutustilanteissa. (Cotte, Ratneswahr & Mick 2004)

Cotte ja Rathneshwar (2000) esittävät, että aikatyöli voi olla paikka- ja tilannesidonainen - ainakin osalle yksilöistä. On mahdollista, että yksilö voi heilahdella tilanteen mukaan kahden tai useamman erilaisen aikatyölin välillä. Esimerkiksi joku voi olla erittäin analyttinen ja monokroninen töissä, kun taas tarkoituksenmukaisesti polykroninen lomalla. Tähän voidaan liittää ympäristön ja roolien vaikutus, jotka luovat paineita yksilön erilaiseen käyttäytymiseen eri tilanteissa.

Seuraavassa kappaleessa käsittelen aikatyölin ulottuvuudet.

3.3.2. Aikatyölin ulottuvuudet

3.3.2.1. Suunnittelun ulottuvuus

Suunnittelun ulottuvuus kuvastaa kuinka yksilö hallitsee ajankäyttöä. Tämän ulottuvuuden ääripäät voidaan jakaa kahteen kategoriaan: analyttisiin ja spontaaneihin kuluttajiin. Edellinen saattaa suunnitella ajankäytön 15 minuutin tarkkuudella, tekemällä merkintöjä muistivihkoon, kun taas jälkimmäinen saattaa suunnitella viikottaiset tehtävät kerralla ja luottaa enemmän muistin varaan. (Cotte, Rathneshwar, Mick 2004)

Toisin sanoen, jotkut kuluttajat saattavat suunnitella menoja useita viikkoja aikaisemmin, kun taas toiset saattavat tähdätä viimehetken spontaaniuteen, odottaen uusia vaihtoehtoisia aktiviteetteja loppuun asti. Näin ollen ajan suunnittelu vaikuttaa sekä aikatauluttamiseen, että kuluttajan lopullisiin valintoihin (Cotte, Chowdhury, Rathneshwar & Mick 2006). Suunnitelmallisuuden orientaatio näkyy erittäin

arkipäiväisissä asioissa kuten ruokaostoksissa; hurmoksessa olevat kuluttajat kokevat itsensä vapaaksi kulutustilanteissa sortuen usein heräteostoksiin, kun taas toiset ovat puntaroivia eli harkitsevaisempia tehden vain ostoslistan pakolliset hankinnat (Thompson, Locander & Pollio 1990).

Kun spontaani kuluttaja on hurmaantuneessa tilassa, kokemus ja kuluttaminen on huolettomampaa ja tuotteen viehätysvoima ja mielikuvat ovat tärkeitä. Kun kuluttaja on analyttinen ja puntaroiva, hän arvioi suunnitelmallisesti tuotteen ominaisuuksia tehden päätöksen tuotetietojen perusteella (Thompson, Locander & Pollio 1990). Kahtiajako kuluttajien välillä ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, vaan enemmänkin paikka- ja tilannesidonnainen. Thompson, Locander & Pollio (1990) esittävät, että yksilö voi jossain tilanteissa/asioissa olla tarkoituksenmukaisesti hurmoksessa, kun taas toisessa tilanteessa pyrkii olemaan mahdollisimman puntaroiva. Elliot (1997) ehdottaa, että tällaisessa tilanteessa on kyse oman identiteetin tietoisesta rakentamisesta ja toteuttamisesta. Tämä vahvistaa myös ajatusta, että aikatyö on tilannesidonnainen, ja yksilöllä voi olla useita erilaisia aikatyylejä esimerkiksi töissä, lomalla ja kotona (Cotte, Ratneshwar 2000).

Median käytössä spontaanit ja analyttiset kuluttajat ovat hyvin erilaisia. Analyttiset kuluttajat ovat harkitsevaisempia kun taas spontaanit kuluttajat kulkevat usein mielikuvien perässä. Esimerkiksi median käytössä spontaanit kuluttajat saattavat herkemmin ajautua pois tarkoituksenmukaisesta median käytöstä, klikkaillen kiinnostavia ja viihdyttäviä linkkejä löytäen itsensä jostain aivan muualta kuin alkuperäinen tarkoitus oli; internetostoksissa koetaan nautinto erittäin tärkeäksi (Cotte, Chowdhury, Ratneshwar & Mick 2006). Toinen ääripää on puolestaan analyttinen internetin käyttö, jossa aika mielletään rajoitetuksi voimavaraksi, jota pitää käyttää suunnitelmallisesti ja varovasti. Cotte, Chowdhury, Ratneshwar & Mick (2006) esittävät tällaiselle kuluttajalle tärkeäksi internetin käytössä tehtävän suorittamisen tehokkaasti ja nopeasti.

3.3.2.2. Ajallinen ulottuvuus

Yksilön ajan käsitykset vaihtelevat, menneisyys-, nykyisyys- tai tulevaisuus-orientaation välillä (Graham 1981). Tämä näkemys on kuitenkin aiheuttanut ristiriitaisia näkemyksiä tutkijoiden keskuudessa. Osta tutkijoista esittää, että kaikkien ihmisten täytyy olla edes osittain tulevaisuuteen orientoituneita saavuttaakseen mitään toimintaa (Raynor & Entin 1983). Toisaalta, muut tutkijat ovat ehdottaneet, että yksilö voi olla pääpiirteittäin menneisyys-orientoitunut ja samalla toimia tyydyttävästi jokapäiväisessä elämässä (Cottle 1976; Philipp 1992). Tässä tutkimuksessa käytetään edellistä näkemystä ajallisesta ulottuvuudesta, jonka mukaan kuluttajat voivat olla pääasiassa menneisyys, nykyisyys tai tulevaisuus orientoituneita, mutta on luonnollista, että jokainen yksilö modernissa maailmassa joutuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan ainakin jollain tasolla.

Holmannin (1980) mukaan kuluttajat voidaan luokitella ajallisen orientaation perusteella sen mukaan, miten he kokevat mahdollisuutensa *kontrolloida ja vaikuttaa tulevaisuuteen* sekä *mahdollisuuksiina ennakoida tulevaisuutta*. Thompson, Locander & Pollio (1990) kulutusmallin dimensio “olla hallinassa/hallinnan ulkopuolella” on yhteydessä ajalliseen orientaatioon. Yksilöt saattavat vaihdella sen mukaan, miten he *haluavat olla hallinassa ja miten he suunnittelevat tulevaisuutta*. Tulevaisuusorientoituneiden kuluttajien on tutkittu olevan ahkeria suunnittelemaan ja he pitävät toimiaan vaikutusvaltaisina tulevaisuutta ajatellen. Sen sijaan nykyisyys/menneisyysorientoituneet kuluttajat ovat valmiimpia elämään päivä kerrallaan ja luottavat kaiken järjestyvän “omalla painollaan”. Näin ollen Thompson, Locander & Pollio (1990) kulutusmallin mukaan osa kuluttajista haluaa tarkoituksenmukaisesti olla hallinassa suunnittelemalla, kun taas osa elää tarkoituksella “päivä kerrallaan” ollen hallinnan ulkopuolella. Näin ollen on melko selvää, että ajallinen orientaatio ja suunnittelun orientaatio ovat yhteydessä toisiinsa.

Bergaada (1990) on esittänyt, että kuluttajien ajallinen orientaatio voi vaikuttaa myös kulutuspäätöksiin, kuten vapaa-ajanviettotapoihin. Esimerkiksi tulevaisuuteen orientoituneet kuluttajat suosivat elämää rikastavia lomanviettotapoja, kun taas nykyisyyteen orientoituneet suosivat rentouttavia lomiamia. Hän myös esittää, että tulevaisuusorientaatio on sidoksissa innovaatioihin, kun taas nykyisyysorientoitunut kuluttaja luottaa mieluummin asiantuntijoiden neuvoihin.

Bergaada (1990) esittää, että kuluttajan ajallinen orientaatio on yhteydessä ainakin osittain tämän menneisyyteen ja taustaan. Esimerkiksi yksilöt, jotka ovat kärsineet köyhyydestä elävät mieluummin nykyisyydessä kuin tulevaisuudessa. Myös sosiodemograafisten tekijöiden on tutkittu vaikuttavan yksilön ajalliseen orientaatioon; kuten ikä, sosiaalinen luokka, sukupuoli, ja koulutus. (Bergaada 1990) Tutkimusten mukaan vanhemmat ihmiset ovat enemmän menneisyysorientoituneita kuin nuoret kuluttajat (Usunier ym. 2007). Cottle (1976) on puolestaan tutkinut miesten olevan enemmän tulevaisuussuuntautuneita ja naisten enemmän nykyisyysorientoituneita.

3.3.2.3. Polykroninen ulottuvuus

Yksilöt vaihtelevat käyttäen aikaa joko monokronisesti tai polykronisesti (Graham 1981; Feldman ja Hornik 1981; Kaufman 1991). Monokronisille ihmisille aika on yleensä lineaarinen käsite, joka on jaettavissa yksikköihin ja he tekevät tehtäviä mielellään järjestyksessä yksi kerrallaan. Yksilöt, jotka käyttävät aikaa polykronisesti, saattavat ryhtyä tekemään samanaikaisesti useita ajankohtaisia tehtäviä sekoittaen eri tehtävien osia keskenään. Heidän suosimansa toimintatapa on rinnakkainen prosessointi (Cotte, Ratneshwar 2004). Käyttämällä aikaa polykronisesti ja yhdistämällä tehtäviä yksilöt pyrkivät tavoittamaan useita päämääriä samanaikaisesti (Kaufman 1990).

Aikatutkimus on jakanut yksilön toiminnan ensisijaiseen toimintaan (aktiiviteetti varaa yksilön ensisijaisen huomion) ja toissijaiseen toimintaan (aktiiviteetti varaa osittaisen huomion). Polykronista toimintatapaa voidaan pitää selviytymisstrategiana ajankäytön paineissa, kun sen avulla voidaan hyödyntää odottamisaikaa tai jo tiettyyn tarkoitukseen allokoitua aikaa vapaasti valittujen aktiiviteettiyhdistelmien suorittamiseen ja ryhmitellä aktiiviteetteja jotka eivät ole ristiriidassa toisten kanssa (Kaufman ym. 1991). Tällainen polykroninen toimintatapa on kiinnostava tutkimuskohteeni kannalta, koska kotiäidit ovat vastuussa lapsenhoidosta jatkuvasti (ensisijainen huomio), mutta joutuvat kuitenkin suorittamaan muita tehtäviä samaan aikaan (toissijainen huomio) johtuen heidän arjen hieman epätyyppillisistä rakenteesta.

Myös roolit voidaan yhdistää polykroniseen toimintatapaan, kun useiden roolien tyytyväisyys saavutetaan samaan aikaan. Esimerkiksi etätyöpäivänä voi toteuttaa samalla koti-roolia ja työ-roolia tekemällä esimerkiksi kotitöitä ja palkattua työtä limittäin (Kaufman 1991). Bianchi, Robinson & Milkie (2006) esittävät, että monen tehtävän suorittaminen samaan aikaan on luonnollista äideille, kun aikaa on rajoitetusti. Esimerkiksi kotitöitä ja lastenhoitoa yhdistetään, mutta myös vapaa-ajan viettoon otetaan yhä useammin lapset mukaan, jotta voidaan viettää aikaa sekä lasten kanssa, että saadaa "omaa aikaa" (Bianchi, Robinson & Milkie 2006). Tällöin voidaan toteuttaa kotiäidin roolia, tehden samalla omia asioita.

Matalan tai korkean polykronisen orientaation omaavat kuluttajat voivat vaihdella sen mukaan, *tuntevatko he tilanteen olevan hallinnassa vai tuntevatko he menettävänsä hallinnan*. Jos kulutustilanne on hyvin kaaottinen, monokroniset kuluttajat saattavat yrittää välttää tällaisia tilanteita (Thompson, Locander, Pollio 1990). Esimerkiksi jotkut kotiäidit saattavat välttää ostoksilla käyntiä sen vuoksi, että tilanne ei välttämättä pysy hallinnassa, kun taas osa kotiäideistä sopeutuu paremmin kaaottisiin tilanteisiin, eikä

anna sen olla esteenä. Monen työtehtävän yhdistäminen saattaa olla osalle kotiäideistä vaikeampaa kuin toisille. Kun osa koitäreistä sopeutuu hyvin yhdistämään kotityöt, lastenhoidon ja omat tarpeet, saattaa se toisille tuntua hyvin vaikealta. Nyky-yhteiskunnasta on kuitenkin tullut jatkuvasti polyronisempi totuttaen yksilön toimimaan yhä polykronisemmin, esimerkiksi median käytöstä on tullut jatkuvasti sosiaalisempaa, kun ihmiset lähettävät viestejä, puhuvat puhelimessa ja samaan aikaan seuraavat kaupallista mediaa kuten televisiota (Bardhi 2010)

3.3.2.4. Sosiaalinen ulottuvuus

Yksilöt käsittelevät ajankäyttöä, joko “aikana itselle” tai “aikana muiden kanssa” (Hall 1976; Lewis ja Weiger 1981). He eroavat toisistaan suosimalla joko omaa aikaa tai aikaa muiden kanssa, joka myös vaikuttaa ajan käyttöön ja luokitteluun (Cotte & Ratneshwar 2004).

Pelkästään tarkastelemalla yksilöiden toimintaa ei voida kertoa yksilön sosiaalisesta orientaatiosta paljoakaan, sillä sosiaalinen ulottuvuus voidaan jakaa vapaaehtoiseen ja pakolliseen ajankäyttöön, sillä ihmisten on oltava tekemisissä myös pakon vuoksi muiden ihmisten kanssa, kuten perheen ja yritysten (Kaufman & Lane 1990). Esimerkiksi kotiäreillä on erittäin vähän aikaa vain itselleen, sillä he viettävät suurimman osan ajastaan hoitaen lapsia, jolloin heitä ei voida automaattisesti luokitella tämän vuoksi sosiaalisesti orientoituneiksi. Tätä asiaa tulkitessa onkin tärkeintä, kuinka he käyttävät vapaa-aikansa; suosivatko he sosiaalisia aktiviteetteja, vai käyttävätkö he ajan mieluummin yksin. Kaufman & Lane (1990) esittävät, että yksilöillä on subjektiivinen käsitys omasta ajasta; joillekin se voi olla siivousta rauhassa, kun taas muut tarvitsevat enemmän aktiviteettia.

Sosiaalisen orientaation on myös tutkittu vaikuttavan kulutuskäyttäytymiseen: esimerkiksi ihmiset jotka käyttävät suuren osan ajastaan muiden ihmisten seurassa, käyttävät sekä enemmän aikaa että enemmän rahaa heidän ulkoiseen olemukseen ja kodin sisustukseen (Cotte, Ratneshwar & Mick 2004). Näin ollen myös tälläläilla orientoituneeseen henkiöön vaikuttavat enemmän tuotteen liitettävät mielikuvat (Cotte, Ratneshwar & Mick 2004). Kun kuluttaja toimii pääasiallisesti mielikuvien varassa, voidaan hänen katsoa toimivan spontaanisti ja hurmoksessa (Thompson, Locander & Pollio 1990).

Sosiaalisesti orientoituneiden kuluttajien voidaan siis katsoa kuluttavan vapaammin aikaa ja rahaa itseensä (Cotte, Ratneshwar & Mick 2004). Matalamman sosiaalisen orientaation omaavat kuluttajat ostavat vapaammin tuotteita jotka ovat “välttämättömyyksiä”, kun taas itselleen ostetuissa tuotteissa ja ylellisyystuotteissa ollaan usein rajoittuneempia (Thompson, Locander & Pollio 1990). Myös johtuen kotiäidin roolista, yksilö voi kokea ristiriitaisuutta esimerkiksi oman ajan kulutuksen suhteen, verrattuna perheen kesken vietettyyn aikaan. Tämä saattaa johtua ympäristön asettamista kotiäreille suunnatuista käyttäytymismalleista, joissa priorisoidaan perheen kesken vietettyä aikaa ja lasten hyvinvointia.

län on myös tutkittu vaikuttavan sosiaaliseen orientaatioon: ikääntymisen myötä ihmiset usein vetäytyvät omiin oloihinsa, kun taas nuoremmat suuntautuvat enemmän sosiaaliseen toimintaan (Cotte, Ratneshwar 2000). Lisäksi Feldman ja Hornik (1981) ovat esittäneet, että naiset olisivat sosiaalisesti orientoituneempia kuin miehet.

3.4. AIKATYYLIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

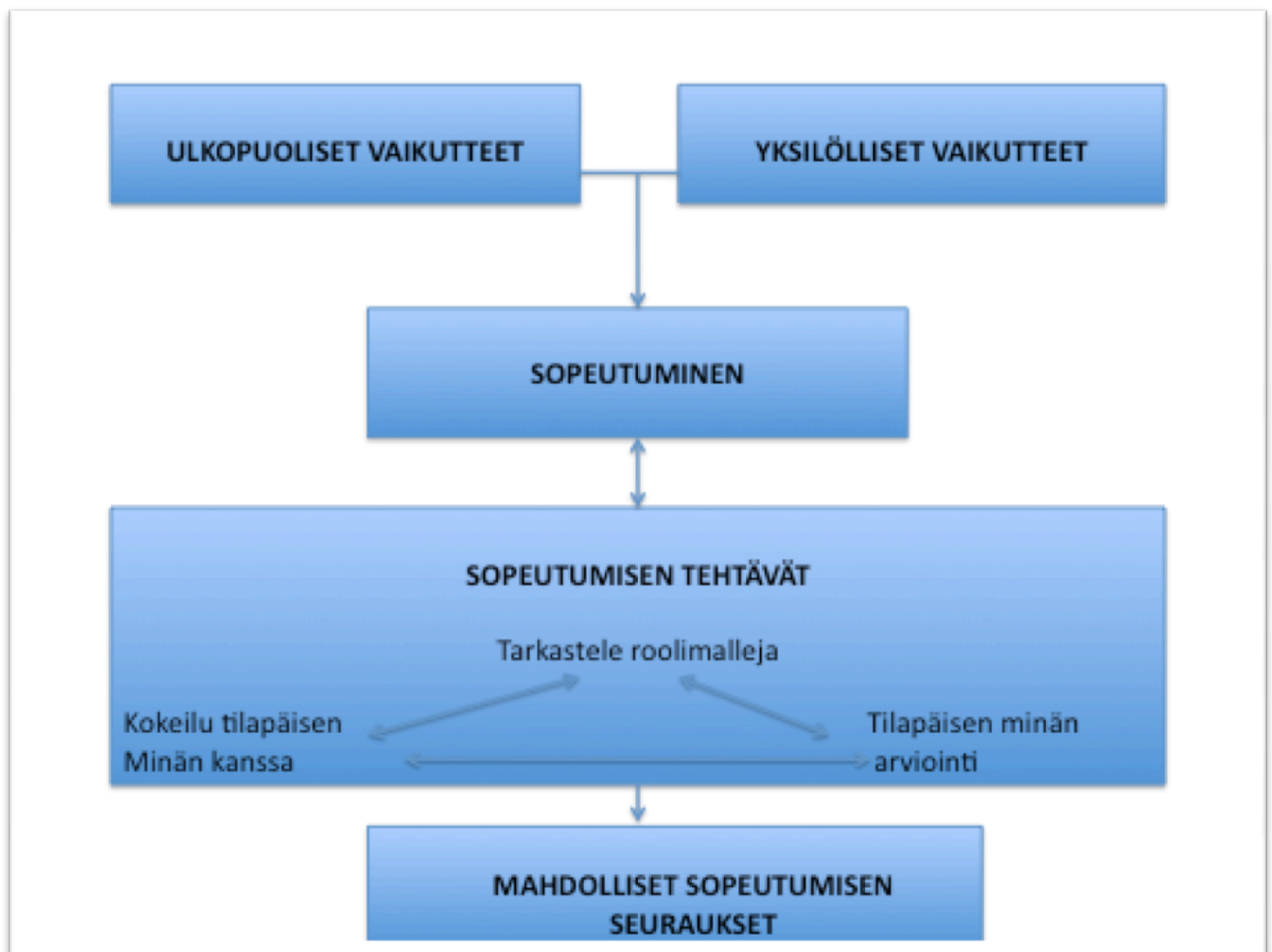
Aikatyylin muutoksiin liittyvä aiempi tutkimus on erittäin vähäistä. Perusolettamuksena monissa tutkimuksissa on, että esimerkiksi demografiset tekijät, kuten ikä ja sukupuoli vaikuttavat yksilön aikatyyliin (Cotte & Ratneshwar 2001). Täten voimme olettaa, että aikatyyli on dynaaminen ilmiö, joka muuttuu ihmisen elinkaaren aikana.

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystämme aikatyöliin dynaamisuudesta ja tutkia kuinka elämämuutos vaikuttaa aikatyöliin. Aikatyöliin vaikuttavina tekijöinä tutkin elämämuutoksen myötä muuttuneen ympäristön eli sosiaalisen identiteetin ja roolien vaikutusta aikatyöliin. Yksilöä tutkitaan tietoisena oman identiteetin rakentajana, joka omalla toiminnallaan ja päätöksillään jatkuvasti rakentaa omaa identiteettiään.

3.4.1. Elämämuutos ja roolit

Elämämuutos saattaa pakottaa yksilön omaksumaan uuden roolin ja mukauttamaan sitä omaan identiteettiin sopivaksi. Joutuessaan keskelle uutta elämäntilannetta, kotiäidit omaksuvat ja sopeutuvat uuteen rooliinsa, joka saattaa olla ristiriitainen aikaisemman roolin ja identiteetin kanssa.

Ibarran (1999) roolitutkimuksen mukaan yksilöt tuottavat itselleen sellaisia persoonia/rooleja, jotka vastaavat muiden ihmisten odotuksia, kuten jollekin ammattiryhmälle ominaisia piirteitä. Kun osa näistä ominaisuuksista voivat luonnehtia yksilön omaa identiteettiä, osa ominaisuuksista saattaa kuitenkin olla mukautumattomia heidän minä-käsitykseensä. Toisaalta osa ominaisuuksista voi muokkautua kokemuksen mukana heidän minä-käsitykseen sopiviksi. (Ibarra 1999)

Kuva 3: Roolikaavio, Ibarra 1999

Ibarran (1999) roolikaavion mukaan, yksilöillä on roolimalleja, joita he seuraavat, ja samaan aikaan he kokeilevat ja arvioivat omaa toimintaansa tilapäisen minän avulla (Ibarra 1999). Tämä havainnoinnin, kokeilun ja arvioinnin kehä on jatkuvaa. Toisaalta roolin omaksumisprosessissa on kyse ympäristön ja yksilön vaikutteista ja toisaalta oman identiteetin rakentamisesta (Ibarra 1999). Voidaan siis puhua samanaikaisesti tietoisesta identiteetin rakentamisesta ja ympäristön luomista paineista identiteetin muutoksille.

“Tilapäinen Minä” on väliaikainen ratkaisu kuluttajille, jotka haluavat kuroa välimatkaa oman itsensä ja ympäristön asettamien rooliodotusten välillä. Ajan kuluessa kuluttajat sopeuttavat omaa identiteettiään roolin vaatimuksia vastaavaksi. (Ibarra 1999) Yksilö siis jatkuvasti kokeilee erilaisten toimintatapojen sopivuutta identiteetilleen ja roolille. Tätä “Tilapäisen Minän” kokeilua tehdään jatkuvasti, kunnes yksilön identiteetti ja roolilta vaadittavat ominaisuudet ovat sopusoinnussa keskenään.

Roolit määrittelevät, mitä tulisi tehdä mitenkään ja ne usein esittävät prioriteetit ja aikataulut tiettyjen toimintojen suorittamiselle. Yksilön useat roolit voi asettaa kilpailevia vaatimuksia rahankäytölle, ajalle, tiedolle, tuotteille ja kyvyille, joka voi muodostaa konfliktin jota kutsutaan roolin ylikuormittamiseksi (Kaufman ym. 1991). Aryee, Xavier & Tan (2005) esittävät, että roolin ylikuormittaminen saattaa johtaa uupumiseen, joka puolestaan saattaa negatiivisesti vaikuttaa motivaatioon vastata muiden roolien vaatimuksiin. Tutkimuksen mukaan roolin ylikuormittaminen heikentää yksilön kykyä integroida useita rooleja samanaikaisesti.

Tämän tutkimuksen kannalta on kuitenkin tärkeää tarkastella “roolia” ja “persoonaa” erikseen, ja niitä voidaan pitää rinnakkaisina käsitteille henkilön “yksityisestä” ja “julkisesta” puolesta (Zerubavel 1981). Kuluttajalla on nykymaailmassa useita rooleja, joilla voi olla kilpailevia tavoitteita, ja vetäytyminen julkisuudesta yksityisyyteen on elintärkeää modernissa sosiaalisessa elämässä (Zerubavel 1981). Tätä voidaan myös pohtia, kun analysoidaan tutkimustuloksia; mikä on persoonan ja roolin ero todellisuudessa ja ottaako yksilö pysyviä vaikutteita roolista omaan aikatyylinsä?

3.4.2. Elämänmuutos ja identiteetin rakentaminen

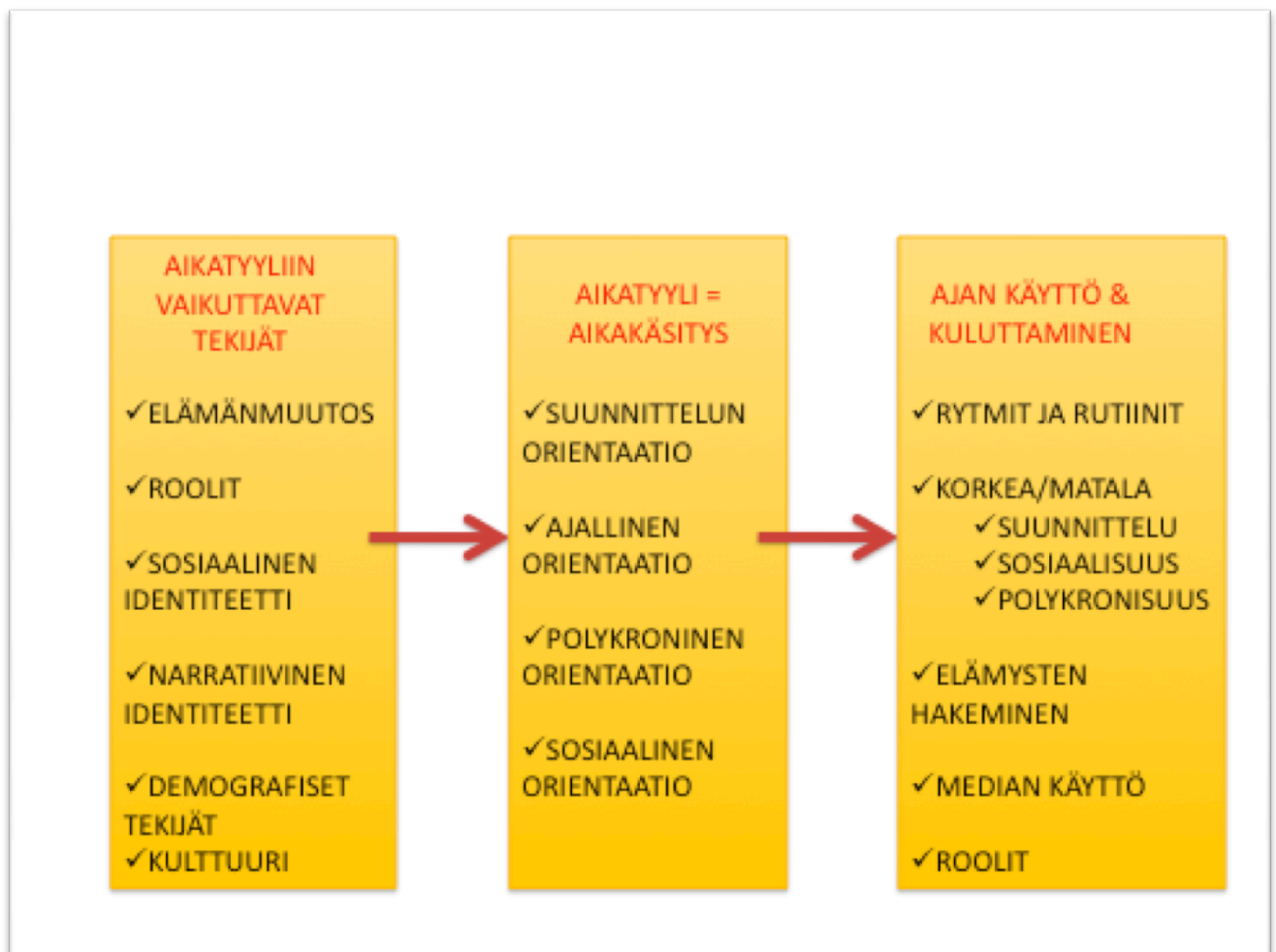
Lapsen syntymä voi olla tilanne, jossa yksilön arvot muuttuvat, ja hän katsoo elämäänsä uudesta näkökulmasta. Narratiivisen identiteetin näkökulmasta, yksilöiden ajatellaan jatkuvasti peilaavan itseään vasten laajempaa kulttuurista kontekstia ja omaa elämäkokemustaan ja näin tehdessään rakentavat omia identiteettejään ja itsetietoisuuttaan, jatkuvasti uudelleenmääritellen heidän henkilökohtaisia tarinoitaan (Atkins 2004; Gaviria, Bluemelhuber 2010).

Elämänmuutoksen myötä kuluttajalle ilmenee uusia yksilöllisiä mahdollisuuksia päivittää menneitä kokemuksia uudessa elämäntilanteessa. Tämä itsetulkintatila on artikuloitu useina minä-narratiiveina, joita yksilö voi tuottaa. Tällöin yksilö muodostaa useita mahdollisia tarinoita ja elämänpolkuja itselleen, joita hän voisi lähteä toteuttamaan, ja valitsee näistä sopivimman omaan tarinaansa. Narratiivi toimii monen minä-narratiivin muotona prosessissa, jossa muodostetaan omaa identiteettiä, tarjoamalla vakautta ja jatkuvuutta erillisiin elämäkokemuksiin ja nopeasti muuttuvaan maailmaan. (Gaviria, Bluemelhuber 2010).

Rakentaessa oman elämän narratiiveja, yksilöiden tulee ottaa huomioon sekä henkilö, joka he haluaisivat olla sekä henkilö joka he ovat olleet. Menestyksellä narratiivi riippuu henkilön kyvystä harmonisoida menneet ja tulevat narratiivit sekä yhdistää ne koherentiksi kokonaisuudeksi, nykyisyyteen viittaavaksi elämän narratiiviksi. (Gaviria, Bluemelhuber 2010) Yksilö ei voi siis valita itselleen mitä tahansa uutta polkua vaan uuden polun valitsemisessa voidaan myös epäonnistua, jos se on ristiriidassa omaan sitoumukseen olla tietynlainen henkilö (todenperäisyys itseään kohtaan) tai normaaliin, tunnistettuun

tapaan olla tietynlainen henkilö (todenperäisyys yhteisöä kohtaan). Hyväksyntä pääarvostelijoilta, itseltä ja yhteisöltä on edellytys uuden polun menestyneelle valitsemiselle (Gaviria, Bluemelhuber 2010) Esimerkiksi äiti-yhteisöön pääsyyn ei riitä pelkästään lapsen synnyttäminen, vaan yksilön täytyy omaksua myös uuden yhteisön elämäntyylin vaatimukset. Näin ollen narratiivien muodostaminen on liitoksissa sosiaaliseen identiteettiin ja roolivaatimukseen sekä todenperäisyyteen omaa identiteettiään kohtaan.

3.5. TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

KUVA 4, TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään; (1) aikatyylin vaikuttaviin tekijöihin, (2) aikatyylitutkimukseen ja (3) ajankäyttöä & kuluttamista koskevaan tutkimukseen.

1. Aikatyylin vaikuttavat tekijät

Yhtenä tutkimuksen tavoitteena on tutkia elämänmuutoksen vaikutusta aikatyylin, ja yleisesti aikatyylin vaikuttavia tekijöitä, saadaksemme kokonaiskuvan aikatyylin dynaamisuudesta ja monimuotoisuudesta.

Yksilö rakentaa jatkuvasti omaa identiteettiään, ja varsinkin elämänmuutoksen yhteydessä yksilö rakentaa uudelleen oman elämän narratiiveja (Gaviria, Bluemelhuber 2010). Olettamuksena on, että identiteetin rakentaminen ja muutos vaikuttaa yksilön toimintaan ja arvoihin, ja siten myös aikatyylin ja ajan kuluttamiseen. Tämän identiteettiteorian lähtökohtana on Kuluttajakulttuurin tutkimus, jossa kuluttajaa tutkitaan sosiaalisena ja kulttuurisena toimijana (Arnould & Thompson 2005). Yksi Kuluttajakulttuurisen tutkimuksen tärkeimmistä näkökulmista oman tutkimukseni kannalta on, että modernissa yhteiskunnassa “Minuus” nähdään refleksiivisenä tuotteena, jota yksilö itse aktiivisesti rakentaa (McAdams 1995). Näin ollen kulutusvalintojen ja samalla ajankäytön valintojen kautta yksilö rakentaa omaa identiteettiään oman elämän narratiiveja vastaaviksi.

Tässä tutkimuksessa identiteetin rakentamista tutkitaan *narratiivisen identiteettiteorian* pohjalta, jonka mukaan elämäntapahtumien muodostaminen tarinanmuotoon on identiteettityötä, joka auttaa yksilöä löytämään identiteettinsä ja ymmärtämään elämäntilanteiden merkitystä ja tunnepohjaisia kokemuksia (Polkinghorne 1991). Koska elämänmuutoksen myötä kotiäidit joutuvat usein uuteen sosiaaliseen ympäristöön, on olennaista tutkia identiteetin muutosta myös sosiaalisen identiteettiteorian pohjalta jonka mukaan yksilö muokkaa omaa toimintaansa ja identiteettiään ryhmän odotuksia ja arvoja vastaavaksi (Korte 2007; Cooley 1983).

Muita aikatyyleihin vaikuttavia ympäristötekijöitä ovat *roolit*, joita yksilöllä voi olla useita ja niillä voi olla kilpailevia tavoitteita (Zerubavel 1981). Ibarra (1999) mukaan roolien ominaisuudet voi ajan myötä mukautua osaksi yksilön identiteettiä ja siten myös vaikuttaa yksilön aikatyylin.

Kuten Kuluttajakulttuurin tutkimus esittää, yksilö luo merkityksiä tietyn *kulttuurisen kehyksen* sisällä (Arnould & Thompson 1995), ja nämä samat merkitykset heijastuvat myös ajan ymmärtämiseen. Kulttuurin on tutkittu vaikuttavan siihen, miten ihmiset hahmottavat aikaa, ja siten johtavan erilaiseen käyttäytymiseen ajankäytön suhteen.

Lisäksi demografisten tekijöiden, kuten iän ja sukupuolen on tutkittu vaikuttavan tiettyihin aikatyylin orientaatioihin. Esimerkiksi vanhemmat ihmiset suosivat enemmän “aikaa itselleen” kun taas nuoremmat ihmiset suosivat enemmän “aikaa muiden kanssa”. (Cotte & Ratneshwar 2000)

2. Aikatyylit/Aikakäsitys

Aikatyylitutkimus pohajtuu Cotte, Ratneshwar & Mickin (2004) tutkimukseen, jonka mukaan aikatyylit on moniulotteinen ilmiö sisältäen neljä eri ulottuvuutta; suunnitelmallisuuden, ajallisen, polykronisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Ulottuvuuksia tutkitaan kokonaisuutena siten, että ne ovat yhteydessä ja vuorovaikutuksessa toisiinsa. Esimerkiksi ajallisesti tulevaisuuteen orientoituneen henkilön voidaan olettaa olevan suunnitelmallisempi kuin menneisyyteen tai nykyisyyteen orientoituneen henkilön.

1. Suunnitelmallisuuden orientaatio viittaa henkilön tapaan hallita aikaa. Tässä orientaatioissa on kaksi ääripäätä, joiden välille henkilö voi sijoittua: analyttinen ja spontaani. (Cotte, Ratneshwar & Mick 2004)

2. Ajallinen orientaatio jakaa yksilöt menneisyys-, nykyisyys- tai tulevaisuus-orientoituneisiin henkilöihin. Holmannin (1980) mukaan kuluttajat voidaan luokitella ajallisen orientaation perusteella sen mukaan, miten he kokevat mahdollisuutensa kontrolloida ja vaikuttaa tulevaisuuteen sekä mahdollisuuksiina ennakoita tulevaisuutta.

3. Sosiaalinen orientaatio luokittelee ajankäytön joko “aikana itselle” tai “aikana muiden kanssa”. Tämän orientaation on tutkittu vaikuttavan myös suunnitelmallisuuden orientaatioon: yksilön käyttäessä aikaa muiden kanssa vaikuttaa yksilön spontaaniin kuluttamiseen ja tapaan toimia mielikuvien perässä hakemalla kuluttamisesta symbolisia merkityksiä (Cotte, Ratneshwar & Mick 2004).

4. Polykroninen orientaatio luokittelee yksilön ajankäytön monokronisesta “yksi-asia-kerrallaan”-tyylistä polykroniseen “mona-asiaa-kerrallaan”-tyyliin (Graham 1981). Käyttämällä aikaa polykronisesti ja yhdistämällä tehtäviä yksilöt pyrkivät tavoittamaan useita päämääriä samanaikaisesti (Kaufman 1990). Polykroninen toimintatapa on tärkeä ominaisuus kotiäidille, jonka täytyy tasapainoilla lastenhoidon ohella muiden aktiviteettien kanssa.

3. Ajan kuluttaminen

Aikatyylit johtavat erilaisiin tapoihin ja tyyliin käyttää ja katsoa aikaa. Näitä erilaisia ajalle annettuja merkityksiä tutkitaan jokapäiväisen ajankäytön kautta, joita voidaan tutkia aikatyilien ulottuvuuksien kautta jakaen ajankäyttö aikatyylisiossa esitelyihin suunnitelmalliseen, polykroniseen, tai sosiaaliseen ajankäyttöön. Suuri merkitys ajan kuluttamiselle on myös yksilön ajallinen suuntautuneisuus, jonka pohjalta kuluttajat voidaan jakaa menneisyys-, nykyisyys- tai tulevaisuusorientoituneisiin (Graham 1981). Yksilöiden erilaiset tavat käyttää aikaa näkyvät mm. rytmeissä ja rutiineissa, median käytössä ja vapaa-ajanviettotavoissa.

Ajallinen orientaatio ohjaa yksilön ajan käyttöä siten, että esimerkiksi tulevaisuusorientoituneet henkilöt ovat kiinnostuneempia innovaatioista ja elämyksistä, kun taas menneisyys- ja nykyisyysorientoituneet henkilöt suosivat mieluummin rentouttavia vapaa-ajanviettotapoja, eivätkä ole samalla tavalla kiinnostuneita kokeilemaan uusia asioita (Bergaada 1990).

Suunnitelmallisuuden orientaatio puolestaan ohjaa mm. internetin käyttöä, spontaanien kuluttajien harhailien enemmän mielikuvien perässä ja ajautuen herkästi pois tarkoituksenmukaiselta sivustolta, kun taas analyttiset kuluttajat tietävät mitä internetistä hakevat, ja käyttävät siihen tarkoitettua aikaa harkitsevasti ja suunnitelmallisesti (Cotte, Chowdhury, Ratneshwar & Mick 2006). Oletan, että suunnitelmallisuuden orientaatio on yhteydessä myös rytmeihin siten, että varmuutta ja tasapainoa arkielämään haetaan rytmien ja rutiinien kautta.

Polykronisuuden orientaatio voi puolestaan ohjata yksilön käyttäytymistä siten, että monokronisesti orientoitunut henkilö yrittää välttää kaaottisia tilanteita kun taas polykronisesti orientoitunut henkilö mielellään sekoittaa useista aktiviteetteja keskenään (Thompson, Locander & Pollio 1990).

Sosiaalisen orientaation on myös tutkittu vaikuttavan kulutuskäyttäytymiseen: esimerkiksi ihmiset jotka käyttävät suuren osan ajastaan muiden ihmisten seurassa, käyttävät sekä enemmän aikaa että enemmän rahaa heidän ulkoiseen olemukseen ja kodin sisustukseen (Cotte, Ratneshwar ja Mick 2004). Näin ollen myös tälläilla orientoituneeseen henkiöön vaikuttavat enemmän tuotteen liitettävät mielikuvat (Cotte, Ratneshwar&Mick 2004).

4. TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1. TULKINNALLINEN KULUTTAJATUTKIMUS

Koska tutkimukseni sijoittuu tulkinnallisten tutkimusten kategoriaan, ensisijaisena päämääränä on ymmärtää, ei selittää, ajan merkityksiä, joita kuluttajat luovat jokapäiväisessä elämässään. Hudsonin & Ozannen (1988) mukaan tulkinnallisessa traditiossa, ymmärtäminen nähdään enemmän prosessina kuin todellisena loppupäätelmänä. Tämä johtuu siitä, että ilmiön tulkitseminen nähdään yhtenä hetkenä ymmärryksen jatkumossa, jota kutustaan hermeneuttiseksi kehäksi (Hudson & Ozanne 1988).

Termi “hermeneuttinen kehä” edustaa ideaa, että tekstin merkitys on määritelty tekstin yksilöllisistä elementeistä, vaikka samaan aikaan yksilölliset elementit on ymmärretty viitaten kokonaisuuteen, johon se liittyy (Arnould & Fisher 1994). Tämä konsepti heijastaa “juonittamisen”-prosessia, joka määrittelee narratiivisen konfiguroinnin jatkuvaksi toistoksi (Polkinghorne 1995).

Olemassa olevan teorian ennalta ymmärtäminen on merkittävä asia. Ennen kuin tulkinta tapahtuu, aihe ja objekti tulkintana ovat jo olemassa (Arnould & Fisher 1994). Tätä ennakkokäsitystä ei tulisi nähdä rajoittavana, vaan mahdollistavana “ikkunana maailmaan”, pohjana reflektiiviselle ymmärrykselle (Arnould & Fisher 1994). Tämän seurauksena on se, että kaikki tieto on riippuvaista, tulkinta on sekä mahdollistettua, että rajoittunutta aiheen kohteen ennako-ymmärryksestä sekä tutkijan oman historiallisen taustan perusteella. Ennakkoymmärrys muodostuu siis kahdesta tekijästä: yksilön taustasta persoonana ja yksilön taustasta tutkijana (Arnould & Fisher 1994).

4.2. NARRATIIVINEN LÄHESTYMISTAPA

Tarina-muoto on luonnollinen tapa yksilöille organisoida tietoa ja narratiiveja käytetään itsensä ilmaisuun sekä näkökulmana muita kohtaan sosiaalisessa ympäristössä (McAdams 1993). Näin ollen oman elämän narratiivin tulisi olla sopusoinnussa oman identiteetin kanssa, mutta myös yhtäläinen niiden sosiaalisen ryhmien kanssa, joihin yksilö kuuluu.

Narratiivisen tutkimuksen kautta voimme saavuttaa syvempää ja kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä kuluttamisen merkityksistä kuin esimerkiksi jäykästi ohjatulla haastattelumetodilla. Yleisesti voidaan todeta, että narratiivinen analyysi edesauttaa tutkijoita saavuttamaan rikkaampaa ymmärrystä kuluttajan käyttäytymistä kohtaan, kun se on yhdistettynä yksilön elämäkertomukseen. (Shankar ym. 2001)

Ihmisen kokemukset eivät automaattisesti ole tarina-muodossa, mutta ne sisältävät toisiinsa liittymättömiä joka päiväisiä tehtäviä ja samanaikaisia projekteja (Carr, 1986). Yksilöillä on tapana organisoida tai konfiguroida kokemukset ja muistot tapahtumista koherentiksi ja jatkuvaksi tarinaksi meistä itsestämme (Bruner 1990). Narratiivinen konfigurointi viittaa prosessiin, jossa erilliset elämäntilanteet ovat järjestetty yhteen ajallisesti organisoiduksi kokonaisuudeksi, missä ne osoittavat/johtavat kohti päätelmiä tai arvostettua loppupistettä (Polkinghorne 1991: 147). Juonen saavuttaminen kertoo, että tarina saa merkityksiä ja muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. Kun tapahtumat ovat narratiivisesti konfiguroitu, ne omaksuvat narratiivisen merkityksen (Polkinghorne 1995:5). Yhteenvetona narratiivinen konfigurointi merkitsee kokonaisuuden ja yhtäläisyyden muodostamista sirpaloituneiden elämänmerkitysten ja tapahtumien välille (Polkinghorne 1995).

Mitä narratiivisesta konfiguroinnista seuraa, on teemallisesti organisoitu tai “juonitettu” teksti (Polkinghorne 1995). “Juoni” on tässä kokonaisuudessa narratiivin edistävä voima integroidessaan erilliset tapahtumat johtamaan “langat” yhteen kurovaan lopputulokseen. Tätä tekstiä kokonaisuutena

tarkastelemalla voimme ymmärtää kuluttamista sen luonnollisessa kontekstissaan ja tarinan erilliset osiot saavat uuden merkityksen osana tätä kokonaisuutta. Tämän tutkimuksen kannalta tämä tarkoittaa sitä, että kotiäitien kertomuksia ja tarinoita pyritään organisoimaan teemallisesti aikatyöliien ymmärrystä edistävään muotoon. Tavoitteena on siis yhdistää sirpaloidut tarinat yhtäläiseksi ”juoneksi”, joka johtaa aikatyöliien ymmärrystä lisäävään lopputulokseen.

4.3. AINEISTONKERUU JA HAASTATTELU

Tutkimusaineisto muodostuu 14 haastattelusta kohderyhmänään suomalaiset, pääkaupunkiseudulla asuvat kotiäidit. Yhteistä kaikille haastateltaville oli, että he hoitivat kokopäiväisesti kotona yhtä tai useampaa lasta, joista nuorin on alle 3 vuotias. Näin ollen kaikki kotiäidit olivat suhteellisen samassa tilanteessa: viime aikoina kokeneet elämänmuutoksen, jääneet pois työyhteisöstä, ja elivät melko samanlaista elämää lasten ehdoilla. Tämä on erittäin hyvä kohderyhmä tutkiessa elämänmuutoksen vaikutusta aikatyöliin, sillä kaikilla on tapahtunut samanlainen elämänmuutos viime aikoina. Lisäksi tämän kohderyhmän etuna on hyvin samankaltainen elämäntilanne, vaikka käytettävissä olevat resurssit (mm. rahat, kyvyt) saattavat olla erilaiset, on heidän ajan rakenne ja elämäntilanne hyvin samanlainen tällä hetkellä. Tällöin voimme saada tärkeää tietoa siitä, miten samanlaisessa tilanteessa olevat henkilöt saattavat käyttää aikaa hyvin eri tavoilla erilaisten aikatyöliien vuoksi.

Haastattelumetodina oli puoli-jäsennelty haastattelu. Puoli-jäsennelty haastattelu on joustava ja se mahdollistaa uusien kysymysten syntyminen vastaajien vastausten perusteella. Haastattelulta tavoiteltavat teemat olivat ennalta huolellisesti mietitty ja niistä oli kirjoitettu kaavio, joka pohjautui aikaisempaan aikatyöli- ja aikatutkimukseen. Teemoja olivat mm. rytmit, media, vapaa-aika, rutiinit jne. Aikatyöliistä pyrittiin käymään läpi kaikki neljä dimensiota: sosiaalinen, polykroninen, ajallinen ja suunnitelmallinen. Tarkoituksena oli kuitenkin välttää suoria kysymyksiä itse dimensioista, kuten ”Oletko sosiaalinen?” tai ”Toimitko usein spontaanisti?”. Pikemminkin, tarkoituksena oli saada kuluttajat itse kertomaan tarinoita omista ajankäytön tavoistaan kysymällä arkipäivän tapahtumista ja kulusta, kuten ”Miten teidän päivä on sujunut?”, ”Mitä te teette vapaa-ajalla?” ja ”Onko arki stressaavaa?”. Tällaisiin kysymyksiin vastaaja sai vapaasti valita teeman, mistä alkaa puhumaan, ja tämä teema saattoi olla hyvinkin erilainen riippuen vastaajasta ja tämän taustasta.

Haastattelut toteutettiin vastaajien omassa kodissa. Nauhoituksen lisäksi tein muistiinpanoja haastateltavien käyttäytymisestä näiden autenttisessa ympäristössään: omassa kodissa. Tämän lisäksi oman kodin etuja haastattelupaikkana oli myös sen rauhallisuus, joka mahdollisti puhumisen kaikesta mahdollisesta, ilman rajoitteita tai hälyä, mitä voisi olla esimerkiksi kahvilassa. Lisäksi visuaaliset seikat ja esiintyminen ovat tärkeä osa kuluttajan kulttuuria ja sosiaalista elämää, jolloin verbaalisen haastattelun lisäksi on tärkeää huomioida myös tämä puoli (Moisander & Valtonen 2006; 84-90).

Haastatteluiden kesto vaihteli 25 minuutista 50 minuuttiin. Tarkoituksena oli saada aikaan mahdollisimman avointa keskustelua jokapäiväisestä elämästä, vastaajien arjesta. Tämän vuoksi haastattelutilanteesta yritettiin tehdä mahdollisimman rento; paikkana oli haastateltavien oma koti, ja heille annettiin mahdollisuus puhua vapaasti kaikesta mikä mieleen juolahtaa. Haastattelu alkoi avauskysymyksellä: ”kuinka aamu on lähtenyt käyntiin?”. Jo tässä vaiheessa haastateltaville annettiin vapaus valita, mistä nämä alkavat puhumaan.

Haastatteluiden keston vaihtelu riippui vastaajien vastaushalukkuudesta; osa äideistä oli erittäin innostuneita kertomaan asioista, kun taas toiset saattoivat taas vastata hyvin lyhyitä vastauksia, vaatien lisäkysymyksiä. Haastattelut toteutettiin nauhoittamalla ja nauhoitukset litterointiin ulkopuolisen tahon toimesta.

4.4. ANALYYSIMENETELMÄ: ANALYYSI NARRATIIVEISTA

Elämäntarinoiden ja tapahtumien konfigurointi tarinan muotoon on tehokas tapa kasvattaa ymmärrystä kotiäitien elämästä (Polkinghorne 1995). Koska päätavoitteena tässä tutkimuksessa on ymmärtää kotiäitien elämää ja aikatyyljeä, narratiivinen analyysi on erityisen sopiva verbaalinen muoto ymmärtää ihmisen kokemuksia (Ricoeur 1991). Narratiivisen analyysin keskiössä on “juonittaminen”. Haasteena tutkijalla narratiivisessa analyysissä on esittää monimutkainen ja yksilön sisälle kietoutunut kokemus kuin se pysyisi yli ajan ja olisi joka hetkessä läsnä (Polkinghorne 1995). Tutkijan tehtävänä on yhdistää datan osat tarinaan siten, että se yhdistyy ja antaa datalle merkityksen tutkimustavoitteen saavuttamiseksi. Tämä tehtävä vaatii tutkijalta juonen kehittämistä ja keksimistä, joka yhdistää datan elementit ajalliseksi kehitykseksi kuliminoituna loppuratkaisuun (McAdams 1993).

Kun kvantitatiivisen tutkimuksen lähtökohta on valita luokittelut etukäteen ennen datan keruuta, niin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on erilaisten konseptien keruu, jotka kategorisoivat tarinoiden identiteetit erilaisiksi kerätystä datasta (Polkinghorne 1995). Tämän tutkimuksen analyysimenetelmä on analyysi narratiiveista (analysis of narratives), jossa useat henkilöiden kokemukset yhdistyvät yhtenäisiksi, yleisiksi elementeiksi. Tarkoituksena on paikantaa yleisiä teemoja tai konsepteja tarinoiden keskuudesta, ja tähän tarvitaan useita tarinoita. Tulos ei siten pohjautu aiempaan teoreettiseen tutkimukseen, vaan tulokset ja konseptit päätellään suoraan aineiston pohjalta. (Polkinghorne 1991)

Analyysi narratiiveista koostuu useista tarinoista, mutta niiden analyysi tuottaa erityyppisiä, teoreettisia lajitteluja ja kategorioita. Tärkeimpänä tehtävänä tämäntyyppisessä ajattelussa on tiettyjen tapahtumien lajittelu kategoriaan tai konseptiin kuuluvaksi. Kategoria määritellään joukoksi yleisiä ominaisuuksia, jotka sen ryhmän jäsenet jakavat. (Polkinghorne 1991) Tarkoituksena on siis tutkia aikatyylejä ja etsiä yleisiä konsepteja tai ominaisuuksia aikatyyliltään samanlaiseen ryhmään kuuluvien jäsenten keskuudesta.

Analyysimenetelmää voidaan kutsua induktiivikseksi, joka tarkoittaa toistuvia ryhmittelyjä samankaltaisten aineistossa esiintyvien tapahtumien joukosta tutkijan ehdottamiksi kategorioiksi ja määritelmiksi. Hermeneuttisen analyysin kautta määritelmiä tai kategorioita muutetaan siten, että ne sopivat parhaiten analysoitavaan aineistoon. Tämän tueksi Polkinghorne (1995) esittää useita analyttisiä vaiheita yhtäläisen tarinan muodostamiseksi. Ensimmäisenä vaiheena on tuloksen määrittely, joka auttaa tutkijaa valitsemaan tärkeät tapahtumat tarinaan, muodostaen tietyn lopputuloksen. Tarinan lopputuloksen määrittelyn jälkeen seuraavana askeleena on järjestää tapahtumat kronologisesti siten, tarinan edellyttämät, tietyt loppupäätelmät saavutetaan. Prosessin aikana tutkija kiinnittää huomionsa syy-seuraussuhteisiin muodostaakseen tarvittavat kausaalisuhteet, jotta yleinen tarinan rakenne säilyy. Jos pääasialliset aineiston tapahtumat eivät sovi juoneen, sitä on muokattava. Lopullisen tarinan täytyy olla yhtäläinen aineiston kanssa ja samaan aikaan tuoda merkityksellistyyttä ja järjestystä, joka ei ole näkyvää itse aineistossa (Polkinghorne 1995).

Viimeinen askel on tarinan kirjoittaminen. Juonen konfigurointi on prosessi, jossa yhdistetään tärkeimmät tapahtumat, ja varmistetaan ettei dataan jää aukkoja. Narratiivisen analyysin tulos on selitys, joka on takautuva ja yhdistää menneet tapahtumat yhteen arvioidakseen mikä lopputulos saattaisi olla (Polkinghorne 1995).

5. LÖYDÖKSET

Tämän tutkimuksen löydökset on jaettu kolmeen eri aikatyyliluokkaan. Pääsääntöisenä luokitteluperusteena on käytetty vastaajien ajallista orientaatiota. Tämän seurauksena ensimmäinen luokka on nykyisyysorientoitunut, toinen luokka tulevaisuusorientoitunut ja kolmas luokka menneisyysorientoitunut.

Tutkimus sisältää yhteensä 14 haastattelua, ja niistä on käytetty 6 haastattelua kuvastamaan erilaisia aikatyylejä; 2 kotiäiti-esimerkkiä kussakin aikatyyliluokassa. Loput 8 haastattelua, joita ei hyödynnetä tulosten esittelyssä ja aikatyyliluokittelussa, kuvastavat myös joitain kolmesta esiteltävästä aikatyylisestä, mutta analyysin selkeyden vuoksi jokaiseen luokkaan on otettu kaksi esimerkkiä. Alla olevassa kaaviossa on esitelty eri aikatyyliluokkien kotiäidit.

	AIKATYYLI-LUOKKA		
KOTIÄIDIT	NYKYISYYS-ORIENTOITUNEISUUS	OUTI, 28 Lapset 6 ja 4 v.	MARGIT, 35 Lapset 9, 7 ja 1 v.
	TULEVAISUUS-ORIENTOITUNEISUUS	JENNI, 30 Lapsi 2 vuotta	HEIDI, 32 Lapsi 1 vuotta
	MENNEISYYS-ORIENTOITUNEISUUS	JOSEPHINE 27 v. Lapsi 4kk	PAULIINA 30 v. Lapsi 5kk

KUVA 5: KOTIÄITIEN LUOKITTELU

Seuraavissa kappaleissa esittelen aikatyyliluokat. Aikatyyliluokkien esittely on jaettu neljän aikatyyliorientaation mukaan: ensin analyysissä esitellään haastateltavien ajallinen orientaatio, toiseksi suunnitelmallisuuden orientaatio, kolmanneksi sosiaalinen orientaatio ja neljänneksi polykroninen orientaatio. Viimeisenä aikatyyliluokkien esittelyssä käyn läpi elämänmuutoksen vaikutusta aina kyseenomaisen aikatyyliluokan ajankäyttöön ja heidän suhtautumista elämänmuutokseen.

Kun kaikki aikatyyliluokat on esitelty, lopussa vedän yhteen löydetty aikatyyliluokat ja aikatyyliorientaatioiden väliset yhteydet.

5.1. NYKYISYYSORIENTOITUNEET KOTIÄIDIT

Tämän aikatyyliluokan ensimmäinen koitäiti on Margit, 35 vuotta. Hän asuu perheensä kanssa Etelä-Helsingissä ja perheeseen kuuluu aviomiehen lisäksi 9, 7 ja 1 vuotiaat lapset.

Toinen kotiäiti tässä aikatyyliluokassa on Outi, 28 vuotta. Hän asuu perheensä kanssa Itä-Helsingissä ja perheeseen kuuluu aviomiehen lisäksi 6 ja 4 vuotiaat lapset. Haastatteluhetkellä hän oli raskaana ja äitiyslomalla. Perheeseen oli syntymässä kuukauden päästä kolmas lapsi.

5.1.1. Nykyisyys – nyt on tämä vaihe elämässä – keskitytään siihen

Nämä kotiäidit näkevät ajan elämänvaiheina, jolloin halutaan keskittyä tiettyyn ajanjaksoon kerrallaan - nykyisyyteen. Monesti lasten ehdoilla elämistä ja päivittäisiä rutiineja perustellaan kommentteilla ”tämä on vain vaihe elämässä”, ja ”lapset ovat vain hetken pieniä, niin silloin pitää keskittyä täysillä heihin”.

Vaikka nämä kotiäidit ovat pääsääntöisesti ajattelussaan ja toiminnassaan *nykyisyyteen suuntautuneita*, jonkin verran he uhraavat ajatuksiaan tulevaisuudelle ja tuleville elämänvaiheille. Tieto siitä, että tulevaisuudessa on taas enemmän omaa aikaa, auttaa keskittymään täysillä tähän vaiheeseen. Toisaalta myös tieto siitä, että nykyistä elämää ei saa myöhemmin takaisin, ja lapset ovat pieniä vain rajoitetun ajan, auttaa heitä nauttimaan nykyisyydestä ja keskittymään kokonaisvaltaisesti siihen.

Seuraavassa otteessa Margit, 35, viittaa edelliseen elämänvaiheeseen, aikaan ennen lapsia, sekä seuraavaan elämänvaiheeseen, pikkulapsivaiheen jälkeiseen aikaan. Näin hän perustelee oman ajan vähäistä määrää ja sitä, ettei sille ole edes tarvetta tässä elämänvaiheessa:

”mul on ollu noi lapset, kuitenkin tullu sen verran myöhään. Että sitä itte silloin ehti niin paljon oleen ja menemään. Et ei sillain, en mä sillain hirveesti semmosta kaipaa. Mut kun aina joskus pääsee jonnekin, ystävien kanssa vähän istumaan illan. Ni se on ihan mulla täl hetkel riittää. Ku tietää et se ei kuitenkaan oo, kohta ne on niin isoja ne lapset et sit ne ei kaipaa äitii enää. Et sit sitä saa taas mennä ihan millain lystää.” Margit

Äskeisessä otteessa Margit perustelee vähäistä omaa aikaa nykyisyyssuuntautuneella ajattelutavalla. Hän kokee tärkeänä, että elämässä käydään läpi titetyt elämänvaiheet, ja siten pystytään keskittymään aina täyspainoisesti nykyiseen elämäntilanteeseen, haikailematta edellistä tai seuraavaa elämänvaihetta. Toisaalta, hän äskeisessä otteessa viittaa siihen, ettei koe omia ajankäytön tottumuksia lopullisina, vaan muuttuvina elämänmuutosten ja elämänvaiheiden seurauksina.

Ajallinen orientoituneisuus, näillä kotiäideillä nykyisyyssuuntautuneisuus, vaikuttaa myös elämysten hakemiseen ja innovaatioiden kokeiluhalukkuuteen, jota esiintyy eniten tulevaisuuteen orientoituneilla kuluttajilla (Bergaada 1990). Nämä aikatyyliluokaltaan nykyisyyteen suuntautuneet kuluttajat eivät innostu uusista innovaatioista, vaan haluavat pysyä tutuissa ja turvallisissa valinnoissa. Vapaa-ajanviettotavoissa halutaan pysyä tutuissa ja helppoissa valinnoissa, eikä vapaa-ajasta tarvitse saada elämää rikastuttavia kokemuksia, joita tulevaisuusorientoituneet yksilöt usein hakevat (Bergaada 1990). Tästä esimerkkinä Outi ja Margit, jotka ovat molemmat hyvin perinteisiä median käytön suhteen. He eivät koe tarvetta uusille innovaatioille vapaa-ajanvietossa tai median käytössä, eikä oikeastaan muutenkaan millekään erityiselle, perusarjesta poikkeavalle aktiviteetille. Päinvastoin - Outista tuntuu epämukavalta kokeilla uusia innovaatioita, kuten älypuhelimia, joita hänen ei edes uskoisi osaavan käyttää.

”En, en, mä just naureskelin että mä ostin mun kaverilta ton puhelimen, tai sain ton puhelimen muutama vuosi sitten mun kaverilta, mä en edelleenkään osaa käyttää kaikkia niistä, mitä siel on et sekin tuntuu et se on liian hieno mulle, koska siis mä, mä en tunne tarvetta millekään iPhoneille tai millekään tällöisille, ja sit mä, joku kaveri sanoo, mulla on tällöinen, mä et okei, et älä vaan anna mulle sitä, mä en uskalla koskee tohon, että mä en oo tosiaan mikään tällöinen tekniikan ihmelapsi ollu ikinä. Et en tosiaan. Jos jotain uutisia, niin uutiset kuunnellaan telkkearin välityksellä tai sitten just se et mä käyn ne otsikot lukemassa jostain Hesarin sivuilta tai jotain tällasta, mut että, hyvin vähän mitään.” Outi

Outista tuntuu siis turvallisemmalta pysyä tutuissa asioissa, eikä hän koe tarpeelliseksi kokeilla uusia asioita. Hän kokee perinteisen tavan käyttää mediaa luontevaksi; puhelin on puheluita varten, ja tietokone internetiä varten.

Margit suhtautuu samalla tavalla internetin käyttöön, kuin Outi älypuheliiniin. Hän ei koe sitä millään tavalla tarpeelliseksi, ja tuntee facebookin täysin tarpeettomaksi ja sopimattomaksi hänelle. Mitään kiinnostusta lähteä kokeilemaan uusia mediaan liittyviä asioita ei ole, kun internetinkin käyttö perustuu lähinnä sähköpostien lukemiseen. Perinteisen median käyttö on hänelle luonnollisempaa; silloin, kun on aikaa, hän pitää aikakauslehtien lukemisesta ja television katselusta.

”Mä en facebookissa vaikka kovin monet on yrittäny mua sinne saada. Mut mä sanon just sillain että mä en ehdi tietokoneella, hirveesti käyttää aikaa tietokoneella. Et mä sähköposteja katselen välillä ja se on suunnilleen siinä” Margit

Ajallisen orientaation puolesta tämä aikatyyliluokka on siis nykyisyyteen orientoitunut, joka vaikuttaa heidän ajankäyttöön kahdella tavalla. *Ensimmäiseksi* oman ajan käyttö on erittäin vähäistä, koska nykyisyyteen kuuluva elämänvaihe on lapset, jotka vievät tällä hetkellä kaiken huomion. *Toiseksi* nykyisyysorientoituneisuus vähentää innovaatioiden kokeiluhalukkuutta sekä vapaa-ajanviettotavoissa että median käytössä. Heillä on korkea kynnyks lähteä kokeilemaan uusia asioita, vaan hyväksi todettu perinteisen median käyttö riittää heille.

5.1.2. Suunnitelmallisuus – rytmit ja rutiinit

Yksi keskeinen ominaisuus elämäntilanteissa ja tapahtumissa on niiden peräkkäinen järjestys: milloin asiat tapahtuvat, miten kauan ne kestävät, ja kuinka usein ne toistuvat. Miten jäykkä peräkkäinen järjestys on, riippuu sekä ihmisestä että kontekstista (Zerubavel 1981). Tämän aikatyylin äidit ovat erityisen tarkkoja siitä, että ajankulku sujuu tiettyjen rytmien ja rutiinien mukaan, ero muihin kotiaiteihin tässä ulottuvuudessa on huomattava. Tässä aikatyylissä rytmit ja rutiinit ovat syntyneet lasten mukaan, ja ne helpottavat elämää luoden tasapainoa ja järjestystä arkipäivään. Margit ja Outi ovat hyvin samankaltaisia rutiinien ja rytmien seuraamisessa. Arkielämän ei tarvitse olla kovin erikoista, eikä erilaisia elämyksiä tai kokemuksia kaivata. Päivät koostuvat lasten ehdoilla tapahtuvista rutiineista, kuten ulkoilusta, päiväunista ja ruokailusta.

Outin ja lasten arkipäivän rytmit ovat hyvin samanlaisia päivästä toiseen, ja vain poikkeustilanteissa niistä poiketaan ja tehdään jotain erikoisempaa. Seuraavassa viitteessä Outi kuvaa päiviä, joilloin he ovat poikenneet arkirutiineista.

”Et ei olla ikinä käyty HopLopissa esimerkiksi eikä mitään tällöistä, mutta tuolla oli just, anopin kanssa niin, me on, onks pojat nyt kolme kertaa kaiken kaikkiaan, ollaan käyty, siellä Hakaniemessä on tää leikkiluola, niin siellä mut ne on ollu ihan sellasii et on ollu nyt, nyt ku oli nää hirveet pakkaset, ja sit me ei tietty mitä me tehään, kun ne on niin energisiä et okei, käydään syömässä jossain, ne saa siellä riehuu sit kaks tuntii, sitä pahinta, tällöistä. Mut että se on ainoa missä me ollaan käyty oikeestaan silleen ylimäärästä, että yleensä ulkona koitetaan olla mahdollisimman paljon.

Eikä tarvii olla missään lähellä mitään että, meille riittää et me mennään tohon omaan puistoon tohon vähän matkan päähän, ja pojat, ne keksii tässä, ne on nyt sen ikäisiä, niin ne keksii sen leikin ihan missä vaan ihan mistä vaan, et se on silleen helppoo. Et me voidaan just olla puistossa ja siel on niitä keppejä, et ei meidän tarvii raahata mitään biekkalehjuja mukana, vaan et se riittää et me mennään sinne niin siel on ihan varmasti tekemistä ihan älyttömästi niille.” Outi

Äskeisessä lainauksessa Outi kertoo tilanteesta, jossa he ovat käyneet kovien pakkasten vuoksi lasten leikkiluolassa leikkimässä, kun yksi arjen rutineista eli ulkoilu on jäänyt väliin sääolosuhteiden vuoksi. Tällöin päivittäisen ulkoilurutiinin tilalle on täytynyt keksiä jotain muuta, vastaavaa tekemistä, korvaavaa kuluttamista, kun ensisijaista aktiviteettia ei voida toteuttaa. Tämä “korvaava” aktiviteetti on hyvin samankaltainen kuin ensisijainen aktiviteetti, jolloin päivän rutinit eivät pääse merkittävästi muuttumaan. Rytmeistä ja rutineista halutaan siis pitää tiukasti kiinni, myös poikkeusolosuhteissa.

Seuraavissa viitteissä sekä Margit että Outi kuvaavat päivän rutineja, joissa arkipäivät sujuvat usein samojen kaavojen mukaan. Näin ajankulku on ennalta määriteltyä ja yllätyksetöntä.

”No kyl nää arkipäivät menee aika lailla samaa. Et ku on eka sit kouluun vientiä, sitten tullaan kotiin. Siinä ei paljon muuta ehdi ku sit ruvetaan laittaa lounasta näille kahdelle pienemmellä. Ja sitten sen jälkeen lähdetään jo hakeen koulusta, et ku yhdeltä loppuu koulu ni se menee nopsaan. Kesällä ollaan sit oltu välillä, silloin aamulla puistossa näitten tyttöjen kanssa.” Margit

”..koettaa nähä niitä ja ku on lapsia sit, ketkä on lapset on keskenään kavereita, niin yrittää nähä ja aina ulkoilla joka päivä. Et ainakin parisen tuntii suunnilleen, et jos ei mee muuten niin me käydään puistossa ja sit mennään kauppaan ja sit tullaan takas kotiin ja tämmöstä mut että, aina koettaa päästä ulos.” Outi

Arjen rutinit ovat Outilla ja Margitilla hyvin samanlaiset: ruoanlaittoa, ulkoilua, leikkejä. Kun toisen aikatyyliluokan kotiäidit saattavat pyrkiä tuomaan jokaiseen päivään jotain sosiaalista tai vaihtelevaa aktiviteettia, nämä kotiäidit tyytyvät toistamaan samoja kaavoja päivästä toiseen. Samojen kaavojen toistaminen tuntuu heistä luonnolliselta, ja ehkä se tuo heille varmuutta ja ennustettavuutta päivän kulkuun. Tavallaan päivän kulkua ei edes tarvitse suunnitella, kun kaikki toimii vanhasta tottumuksista, hyvin suunnitelmallisesti ja kellontarkasti. Näin he pystyvät keskittymään nykyisyyteen, ja tulevaisuuden suunnittelun tarve on vähäistä, kun päivät sujuvat rutiniin mukaan.

Rutineihin tottuneet kotiäidit kokevat spontaanin elämän hankalaksi lasten kanssa, vaan kaikki on helpompaa, kun tiettyjä rytmejä seurataan. Kun lasten ehdoilla mennään vuorokauden ympäri, tarkoittaa se omien tarpeiden sivuuttamista. Margit tuntee itsensä rajoittuneeksi käyttämään aikaa itseensä, koska siihen ei kodinhoidon ja lastenhoidon jälkeen yksinkertaisesti jää aikaa. Lasten kanssa omien asioiden hoitaminen koetaan hankalaksi. Hän yrittää välttää kaaottisia tilanteita, joissa kaikki ei menisikään suunnitelmien mukaan, tällaisia tilanteita on mm. ostoksilla käynti lasten kanssa. Häntä häiritsee, ettei lasten kanssa pysty tekemään rationaalisia päätöksiä rauhassa, kun tilanne saattaa olla liian kaaottinen. Sen vuoksi hän ei mielellään mene ostoksille lasten kanssa.

Et ei kyl tosiaan, et vähän on semmonen et mä en ainakaan nyt täl hetkellä oikeen jaksu kierrellä kauppoissa hakemas itselleen. Jotenki se että pitäis ruveta sitten, varsinki ku usein on lastenvaunujen kanssa sit liikenteessä, ni mennä sovittamaan jotain vaatetta. Ni ei hirveesti. Et sit mä voi jotain puseroita ottaa sillain et tietää ettei tartte sovittaa. Et nappaa vaan ja toivoo että sopii sitten.” Margit

Äskeisessä otteessa Margit perustelee, miksi ei käy lasten kanssa ostoksilla. Jos itselleen lähtee jotain hakemaan, kaaottinen tilanne häiritsee ja saattaa johtaa epärationaalsiin ja hätäisiin ostopäätöksiin. Näin

ollen rationaalinen ja rauhallinen kuluttaminen, joka koetaan tärkeäksi oman identiteetin kannalta, on hankalaa ja siksi hän yrittää välttää lasten kanssa ostoksille menoa.

Myös Outi yrittää välttää kaaottisia tilanteita kauppareissuilla, ja tyytyy tekemään asioita lasten ehdoilla, koska se on tässä elämänvaiheessa helpompi ratkaisu. Jos kaupassa täytyy käydä lasten kanssa, on se tehtävä kauppalapun kanssa, jotta kaaoksessa ei unohtaisi, mitä piti ostaa. Kauppoihin hän ei poikien kanssa lähtisi muuten kuin jos on “pakollisia” asioita hoidettavana. Sekä Outi että Margit yrittävät välttää tilanteita, joissa ostoksia tehdään *hurmoksessa* vaan he yrittävät pysyä harkitsevina ja *puntaroina* jokaisessa kuluttamisen tilanteessa.

”Mut et sillon just tuli kans käytyy itiksessä ehkä enemmän ja tämmöstä, mut näitten kaa ei hirveesti viitti siellä käydä, ku siel ei silleen oo tekemistä ja nää sit vaan juoksee siellä ympäri Itäkeskusta, niin joo ei.” Outi

Äskeisessä otteessa Outi kertoo välttävänsä ostoskeskuksessa käyntiä lasten kanssa, koska tilanne voi olla liian kaaottinen. Sekä Outille että Margitille onkin ominaista tehdä sitä, mikä on helpointa lasten kanssa. Kaiken halutaan sujuvan hallitusti tai muuten kuluttamisen nautinto häviää. Jo pelkästään riski siitä, että kaikki ei menisi niin kuin suunniteltu, estää heitä lähtemästä hoitamaan omia asioita, ja pidättää heidät omissa rytmeissä ja rutiineissaan.

5.1.3. Sosiaalisuus – tärkeintä on perhe

Tässä aikatyyliluokassa kotiäitien kulutuskäyttäytyminen on erittäin harkitsevaa ja analyyttistä, eikä siitä haeta mitään elämyksiä tai kokemuksia. Haastateltujen rahan- tai ajankäyttö omien tarpeiden täyttämiseen ja kiinnostuksenkohteisiin kuten kodin sisustamiseen tai ulkoiseen olemukseen ei ole suurta, sillä he eivät ole kovin sosiaalisesti orientoituneita. Tästä syystä heille riittää perheen hyväksyntä, ja muutenkin elämä pyörii lähinnä perheen ympärillä.

Seuraavassa lainauksessa Outi kuvailee valintatilannetta itsensä ja lasten tarpeiden välillä, lasten tarpeet menevät aina omien tarpeiden edelle.

”kyl lapset menee siinä mieles etusijalle et jos mä tiedän et on tän verran rahaa ja mun pitäis ostaa vaikka farkut ittelle niin voi vitsi no nyt tolla hajos kengät niin kyl ne lapsen kengät ostetaan, mun farkut jää ostamatta. Mut mä hyvin vähän käytän itseäni rahaa. Mut mä en oo ikinä käyttäny itseäni paljon rahaa..” Outi

Outi on aina käyttänyt erittäin vähän rahaa itseensä, mutta lasten syntymän jälkeen hänen tarpeensa ovat kakkossijalla, ja tärkeimpänä ovat aina lapset. Margit valitsee perheen yhteiset lomanviettotavat täysin lasten mieltymysten mukaan. Hän kuvailee heidän lomanviettotapojaan lasten suosikkikohteisiin suuntautuvaksi lomailuksi. Muutos edelliseen elämänvaiheeseen: aikaan ennen lapsia, on valtava. Aikaisemmin he pitivät kaupunkilomista ja kulttuurimatkoista. Nykyään matkustelut suuntautuvat lähinnä huvipuistoihin ja muihin lapsiperhekohteisiin. Hän myöntää suoraan, ettei pidä niistä erityisesti, mutta lapset pitävät ja heidän ehdoillaan tehdään asioita. Nykyään matkoilta haetaan lähinnä siis rentoutumista itselleen, helppoja valintoja, eikä niinkään rikastuttavia kokemuksia.

”No kyl me, siis yleensä kesällä niin me kyl aika paljon matkustellaan vaan tääl jossain Suomessa, tehdään jotain tämmösii. Se on aika lasten ehdoilla se matkusteleminen, et mennään jobonki Tyykimäkeen tai jonnekin Särkänniemeen. Et vähän sit lisää siellä. Mut ollaan me sit et, käytiin nyt just keväällä Espanjassa koko porukka. Enimmäkseen sitten Suomessa. Et joskus aina sit lähtee tai jonneki risteihylle. Et vaikkei itse niistä tykkää hirveesti, mut lapset rakastaa niitä. Niin sit, tulee sitten niitten mukaan tehtyy näit matkoi.” Margit

Äskeisessä otteessa Margit kuvailee lasten ehdoilla matkustelua. Omat tarpeet jätetään takasijalle ja matkat tehdään lasten mukaan. Toisaalta tämä voidaan liittää nykyisyysorientaatioon, jonka perusteella tämän aikatyyliluokan kotiäidit keskittyvät nyt nykyiseen elämänvaiheeseen, unohtaen omat tarpeet. Toisaalta tämä voidaan liittää matalaan sosiaaliseen orientaatioon; kun kiinnostuneisuus sosiaalista ympäristöä kohtaan on tämän ryhmän kotiäideillä muutenkin hyvin vähäistä, on ehkä helpompi jättäytyä siitä kokonaan pois ja elää täysin lasten menojen mukaan. Elämä keskittyy lähinnä perheen ympärille. Tämän vuoksi myös sosiaalisen median käyttö on melko vähäistä, eikä siihen koeta erityistä kiinnostusta. Vaikka Outi käyttää facebookkia päivittäin, hän kertoo sen tapahtuvan kaiken muun lomassa, eikä siihen ”uhrata” aikaa. Tiedonhakuun ja viihteeseen käytetään mieluummin perinteistä mediaa, kuten lehtiä ja televisiota.

Matala sosiaalinen orientaatio näkyy myös Margitin ”aikuisten” sosiaalisessa ympäristössä: se pyörii oman äidin ja miehen varassa. Hän kertoo, että viikkokin saattaa kulua ilman muita kontakteja ulkomaailmaan.

”No sanotaan et se ehkä just siinä, no mä oon usein sanonu meen äitilleki et se on ihan hyvä et on edes äiti. Et saa vähän jutella jonku kanssa tässä näin. Et ehkä sit jos ei meen äitikään olis täällä auttelemassa ja, meillä päin. Ni sit ehkä tulis just silleen että ku mies tulee kotiin ni sit tulee kaubee puberipuli, että nyt pitää saada pubuu jonku aikuisen kanssa.” Margit

Vaikka Margit kokee aikuiset sosiaaliset kontaktit tärkeinä oman jaksamisen kannalta, hänelle riittää, että saa jutella oman miehensä tai äitinsä kanssa. Tässä sosiaalisessa ulottuvuudessa on merkittävä ero verrattuna muihin kotiäiteihin. Margit ja Outi eivät kaipaa suurta ystäväpiiriä tai muuta sosiaalista vertaistukea, vaan heille riittää tukena ja sosiaalisena ympäristönä oma perhe. Näin ollen ympäristöllä tai medialla ei ole yhtä suurta vaikutusta heidän toimintaansa, kuin ehkä muilla kotiäideillä saattaa olla, joilla sosiaalinen ympäristö on tärkeämmässä roolissa heidän elämässään.

5.1.4. Polykronisuus – Roolin suorittaminen vie kaiken ajan

Näiden kotiäitien identiteetti on täysin riippuvainen kotiäidin rooliista, ja heidän laajentunut identiteettinsä näyttäisi pitävän sisällään myös lapset; he ovat erittäin tyytyväisiä elämäänsä, vaikka elävät täysin lapsille (Belk 1988). Koska tässä elämänvaiheessa keskitytään vain lapsiin ja kotiäidin roolin täysipainoiseen toteuttamiseen, polykroninen ajankäyttö koetaan vaikeaksi, varsinkin, kun toissijaisena aktiviteettina on jotain omaan aikaan liittyvää, kuten television katselua, tai internetin käyttöä.

Margit ja Outi ovat erittäin rajoittuneita käyttämään omaa aikaa kodin ulkopuolella, ja heidän tämänhetkinen ympäristönsä rajoittuukin kodin lähiympäristöön. He suorittavat omaa rooliaan erittäin intensiivisesti, ja perheen kesken vietetty aika on ykkösprioriteetti. Oman ajan tarvetta vähätellään, eikä sitä koeta tarpeellisenä. Omaksi ajaksi voidaan kokea vain, että saa istua rauhassa hetken, tai siinä, että saa syödä rauhassa ruoan ilman, että lapset ovat häiritsemässä. Näin ollen vapaa-ajallakin he pitävät asioista, joita saa tehdä rauhassa ja keskittyä vain yhteen asiaan kerrallaan – monokronisesti.

”Sama meillä on ku meil on nää vanhemmat tytöt jumpassa. Ni se on toisaalta, mä sanon et se on semmosta et ku mä meen. Välillä mä vien niitä, semmost omaa aikaa ku sinne jää istumaan ja odottamaan et se loppuu. Ku sä saat vaan istuu rauhassa ja olla, eikä tartte tehdä mitään.”Ni se on ihan sillain et siinä saa vaan katsella ku ne muut siellä jumpaa ja seurata niitä. Ja sit saa itse olla vaan paikoillaan eikä tartte olla, rynnätä paikast toiseen.” Margit

”riittää ihan hyvin, se niin sanottu sosiaalinen elämä siinä et sä kävelet vaikka shoppailemassa itiksessä niin se on ihan sitä...”..”me istuttiin ja saatiin rauhassa syödä esimerkiksi ja tämmöstä, et kyl se kun ne lapset on siinä niin se on

kuitenkin sitä että syö vielä vähän ja otatko lisää maitoa ja tämmöstä et sit sä sait keskittyä siihen omaan ruokaasi niin sanotusti, niin se oli silleen et ei sen tarvi olla mitään sen ihmeellisempää tekemistä.” Outi

Äskeisissä otteissa Margit ja Outi kuvasivat vapaa-ajan vähäisiä vaatimuksia. Kun omaa aikaa on vähän, osaa nauttia myös pienistä asioista, joita monet ulkopuoliset voisivat kutsua perustarpeiden tyydyttämiseksi. Tämän aikatyyliluokan kotiäidit ovat tyytyväisiä, kun he saavat hetken omaa aikaa, jolloin ei välttämättä edes tarvitse tehdä mitään. Riittää, että saa olla rauhassa.

Oman ajan sivuuttamista voidaan perustella kotiäidin roolin suorittamisella, mikä on erittäin tärkeää heille. Margit kertoo olleensa samanlainen myös työelämässä, tiettyyn asiaan tai projektiin keskittyä elämässä niin kovasti, ettei muulle tunnu jäävän aikaa. Median käyttö koetaan ajanhukaksi, ja tarpeettomaksi, ehkä juuri siksi, ettei se ole yhteydessä tämänhetkiseen kotiäidin roolin suorittamiseen. Ehkä juuri kotiäidin roolin suorittamisesta johtuen Outi ja Margit puolusteleivat hyvin vähäisen median käytön tapahtuvan muiden kotitöiden ja lastenhoidon lomassa siten, etteivät ne häiritse muiden ”hyödyllisempien” aktiviteettien suorittamista.

”No, kyl tv:tä mä sitten illalla yleensä ku mä, tosiaan jos mä silittän esimerkiksi ni sit mä istun ja katson tv:tä ja silittän samalla.” Margit

”En hirveesti tosiaan, netissä edes ehdä. Et välillä mä aina mietin et tänään pitäis mennä jotain kattoon sieltä. Mut sit huomaa et ku ilta on tullu et en mä koskaan ehtiny. Ja sit noi just sano et ku mä olin töissä, ni se oli ihan sama. Et töissä teki niin paljon tietokoneen kanssa töitä et ei sit illalla enää jaksanu.” Margit

Margit selittää vähäistä median käyttöä perustellen, ettei hän ehdi käyttää aikaa siihen kotitöiden ohella. Kun lapset ovat yöunilla, hän saattaa ehtiä silittämisen ohella katsoa televisiota. Kynnys lähteä käyttämään aikaa viihdetarkoitukseen arjen keskellä on korkea, vaan he haluavat kokea tekevänsä jatkuvasti jotain hyödyllistä, kotiäidin roolia toteuttavaa toimintaa.

Outi puolestaan käyttää facebookkia päivittäin, mutta asenne ajan käytöstä viihdetarkoitukseen on samankaltainen kuin Margitilla; hän perustelee sen tapahtuvan muiden aktiviteettien ohella, jolloin se ei häiritse kotitöiden ja lasten hoitoa.

”jos mä jostain olen riippuvainen niin facebookisat siinä mielessä et siinä tulee käytyä monta kertaa päivässä. En mä siellä tuntitolkulla vietä aikaa, mut että käyn kattomassa kuitenkin, ja tämmöstä. Mut et se nyt menee siinä kaiken lomassa sitten.” Outi

Kotiäidin roolin täysipainoinen suorittaminen koetaan tärkeäksi ja sen vuoksi polykroninen suorittaminen on vaikeaa, varsinkin jos toissijainen aktiviteetti kohdistuu heihin itseensä eikä lapsiin. Tällöin he mieluummin keskittyvät lapsiin, ja jättävät omat tarpeensa taustalle. Tämän vuoksi sekä Margit että Outi liikkuvat lasten vuoksi vain kodin lähiympäristössä ja puistoissa: kauppakeskuksissa käynti koetaan kaaottiseksi, jolloin keskittyminen moneen asiaan samaan aikaan on hankalaa. Mielenkiintoista näissä kotiäideissä on se, että he eivät edes yritä käyttää aikaa itseensä polykronisesti, vaan keskittyvät ainoastaan huomioimaan lastensa tarpeet. Kysyttäessä Margitilta oman ajan käytöstä, vastaus on yksinkertainen: sitä ei ole.

”Illalla ku lapset menee nukkuun ni silloin mä sit ehdin silittää ja siivota. Kyl mä kerran viikos oon käynyt nyt täs vaiheessa jumpassa. Mut nyt pari viikkoo on ollu sillain et en oo ehtiny sielläkään käymään.” Margit

Margitin monokroninen elämäntyyli näkyy myös median käytössä. Päivällä ei ole television katselulle aikaa ja sisustuslehtien lukeminen, jotka ovat hänen harrastuksensa, tuntuu erittäin haastavalta lasten ollessa hereillä näiden vaatiessa hänen kaiken huomionsa. Margit kokee, että median käytölle, kuten sisustuslehtien lukemiselle tarvitsee tehdä omaa aikaa, jotta hän pystyy rauhassa keskittymään yhden asian tekemiseen kerrallaan. Kyse on myös siitä, että Margit kokee nautinnon katoavan, kun hän joutuu keskittymään moneen asiaan kerrallaan. Kun jotain asiaa tehdään, hän haluaa tehdä sen monokronisesti rauhassa, mutta kunnolla. Näin on myös lastenhoidon kanssa, se halutaan tehdä monokronisesti rauhassa, mutta kunnolla.

5.1.5. Täydellinen elämänmuutos

Näillä kotiäidillä elämänmuutos on ollut täydellinen hyppäys edellisestä elämänvaiheesta tähän vaiheeseen. Yhtäkkiä eletään vain lapsia varten, eikä omia tarpeita ajatella juuri ollenkaan. Heille on luonnollista, että asiat tehdään lasten ehdoilla, eivätkä he kyseenalaista sitä missään tilanteessa – se kuuluu nykyisyyteen.

Kiinnostus ympäristöä kohtaan on ollut aina melko vähäinen, tärkeintä on oman roolin suorittaminen. Näin ollen ympäristölle ei anneta suurta merkitystä arkipäivän elämässä, mediaa seurataan hyvin vähän tai sille ei koeta jäävän aikaa. Uusien innovaatioiden kokeilussa ei olla mukana, eikä ne kiinnosta.

On hyvin mielenkiintoista, mikä saa kuluttajan muuttamaan käyttäytymistään niin täydellisesti lasten jälkeen. Yhtenä selityksenä voi olla se, että he ovat jo niin pitkään eläneet kotiäidin arkea, että he ovat sopeuttaneet oman identiteettinsä kotiäidin roolia vastaavaksi. Molemmilla tämän ryhmän kotiäideillä on jo vanhemmat lapset, ja he ovat eläneet kotiäidin arkea pidempään. Tämä voi vaikuttaa siihen, että roolien ominaisuudet ovat sulautuneet identiteettiin ja tällainen elämäntapa mukailee heidän nykyistä identiteettiään. Seuraavissa kommentteissa Outi ja Margit vertaavat kotiäidin arkea työarkeen, ja näin he myös perustelevat viihtyvyyttä kotona ja arvostusta perhe-elämää kohtaan.

”Siis kylhän jos ei Niklas oo kotona niin mul on aina mahdollisuus kyl meen äiti tulee tosi herkästi. Et jos mä vaan pyydän et nyt mä haluan mennä, ni kyl hän sitten tulee. Et kyl se on paljon itsestäkin kiinni et sitä nyttten. Kun töissä kun on niin joutuu oleen niin paljon poissa kotoota. Niin nyt ku on kotona niin sitä, tavallaan ihan mielellään on kotona..” Margit

Äskeisessä otteessa Margit kertoo vähäisen oman ajan olevan hänen oma valintansa ja, että hän pääsisi kyllä viettämään omaa aikaa enemmän jos haluaisi. Ollessaan töissä hän kuitenkin koki olleensa niin paljon pois kotoa lasten luota, että nyt hän haluaa keskittyä täysipainoisesti perheeseen.

Kysyttäessä Outilta kaipaako hän työelämää, vastaus on hyvin samankaltainen kuin Margitilla.

”En mä osaa sitä kaivata, koska töissäoloajasta on niin vähän aikaa, et en mä kokenu sitä sillon, minään semmosena, että nyt on pakko päästä, et tosiaan, koska se työaika kuitenkin oli sitä, irti tästä arjesta ja näistä nelioistä ja lasten kanssa olemisesta ja tämmösestä, niin sitä nautti sen, sit lasten kanssa olemisesta siinä vaiheessa ku ei ollu töissä. Vielä en koe tarvetta.” Outi

Myöskään Outi ei osaa kaivata omaa aikaa, koska hän on jäänyt äitiyslomalle töistä vasta kuukausi sitten. Arvostus lasten kanssa vietettyä aikaa kohtaan nousee selkeästi sen jälkeen, kun on ollut hetken aikaa pois kotoa ja joutunut olla paljon erossa lapsista. Ehkä nämä kotiäidit katsovat ajankäyttöään eri näkökulmasta, kun ovat kokeneet jo sen elämänvaiheen, jossa he olivat työelämässä, kun lapset olivat pieniä. Nyt, kun he ovat uudestaan äitiyslomalla ja kotiäiteinä, he osaavat arvostaa koitaitiyyttä eri tavalla.

Kun vapaa-ajan vieton vaatimukset ovat vähentyneet ja arvostetaan pienempiä asioita, sama pätee myös Margitin kokemaan lomailun tarpeeseen. Kun hän aikaisemmin piti kulttuurimatkoista, niin nykyään he suuntaavat lomansa Suomen sisällä huvipuistoihin ja muihin lasten suosikkikohteisiin.

”Et kyl se ihan, se on toisaalta sit taas semmosta, jos menee tonne etelään niin, siit jää äitiltä pois se arkirutiini ettei siivota niin kun kotona koko ajan. Et se on enemmän semmosta yhdessäoloa sillon.” Margit

Margit kertoo äskeisessä otteessa, että loman vaatimukset täyttyvät, kun arkirutiinit jää hetkeksi pois ja pääsee rentoutumaan – pois arkirutiineista. Tämän aikatyyliluokan kotiäidit arvostavat vapaa-ajalta rentoutumista ja sellaisia aktiviteetteja, joita voi tehdä monokronisesti rauhassa.

Margit ei ole koskaan käyttänyt internetiä aktiivisesti, vaan hän pitää aikakauslehtien lukemisesta. Mikään median käytössä ei ole muuttunut lasten syntymän jälkeen, koska hän ei yksinkertaisesti ole tottunut käyttämään uusia median tuomia mahdollisuuksia, eikä koe niiden käyttöä tarpeellisena. Kysyttäessä internetin käytöstä ja sosiaalisesta mediasta, Margit vastaa seuraavasti:

Margit: Ei, mä sit mielummin sen hetken ku mä kävisin siellä ni luen jotain lehtiä, jotain tällasta teen sitten. Et mä en, ei se ei oo mun juttu.

Haastattelija: Ook sä sit muutenki ehkä sit semmonen et tykkäät itseksesi olla?

Margit: Joo, kyl mä tykkään olla itkseniikin. Et se on kyl semmosta, et just semmonen puuhastelu ku siel mökällä ni se on ihan kivaa.

Margit on aina pitänyt perinteisistä toimintatavoista myös työelämässä. Sähköpostien lähettely on ollut hänen mielestä turhaa, jos samat asiat voi selvittää kasvotusten viereisessä työhuoneessa.

”Mutta sitten ne on, mä oon aina ollu semmonen et mä en tykkää esimerkiks puhuu puhelimessakaan. Et mä mielummin sitten tapaan ne ihmiset. Mun mielest se on niin semmosta, mä olin jopa töissä saman lainen. Että jos ihmiset lähettää hirveesti sähköpostiviestejä työpaikassa, niin ku huoneest toiseen. Niin jos oli joku semmonen isompi asia niin mä mielummin meen jutteleen toisen henkilön kanssa, ku et mä laitan sille viestä. Ku se on kuitenkin tossa viereisessä huoneessa.” Margit, 35

Äskeisessä otteessa Margit viittaa toimintatapohinsa työelämässä; asiat, jotka on hoidettavana hän haluaa hoitaa heti, eikä jättää mitään roikkumaan tulevaisuuteen. Näin kaikki on selkeämpää. Juuri tämä perinteisyys ja roolin täysipainoinen suorittaminen, oli se sitten työ-roolin tai kotiäidin roolin, on ominaista näille kotiäideille.

Margit ja Outi vaikuttavat pysyvän hyvin kaikkien mediahoukutusten ja muiden ympäristön luomien houkutusten ulkopuolella. Molemmille tärkein sosiaalinen ympäristö on perhe ja mahdollisesti sieltä kumpuaa “vanha ja perinteinen” näkemys kotiäidin roolista kodin ja lasten huolehtijana, jossa vastuu on äidillä, kun isän vastuulla on taloudellinen hyvinvointi. Margit kuitenkin kertoo, että ensimmäisen lapsen kohdalla hän kuunteli enemmän ympäristön tuomia mielipiteitä ja ohjeita kotiäidin toimintaa kohtaan.

”Sit tietysti ku kuuntelee kanssa, sanotaan nyt ku on kolmas laps jo ni niist ei sillain välitä enää. Mut kyl mä muistan sillon ku oli se ensimmäinen ni sitä kyl aika kaubeesti kaikkei kuuli, arvosteli mitä sit tabansa tekikään. Mutta nyt sen on oppinu jo että itse tekee sillain ku parhaaks näkee. Ja muut tekee sitten millain itse ne tykkää. Et ei pidä ottaa niit liian vakavasti kaikkien kommentteja.” Margit

Äskeisessä otteessa Margit kertoo, että ensimmäisen lapsen kohdalla, kun elämänmuutos oli suurin,

häneen vaikutti enemmän ulkopuolisten ohjeet ja mielipiteet. Nykyään, kolmannen lapsen kohdalla hän ei enää stressaa muiden mielipiteistä, vaan hänen mielestään kaikki ovat oikeutettuja kasvattamaan lapset omalla tavallaan. Näille koitäreille suurin elämänmuutos on tapahtunut jo vuosia sitten, koska Margitilla vanhin lapsi on jo 9 vuotias ja Outilla vanhin lapsi on 6 vuotias. Näin ollen he ovat jo pitkään tottuneet elämään lapsiperheen arkea ja ehkä siksi oman identiteetin ja kotiäidin roolin konfliktit ovat vähäisempiä. He ovat oppineet tasapainoilemaan näiden kahden välillä, ehkä jopa sulauttamaan omaa identiteettiään kotiäidin roolia vastaavaksi.

5.2. TULEVAISUUSORIENTOITUNEET KOTIÄIDIT

Tämän aikatyyliluokan esimerkeistä ensimmäinen kotiäiti on Jenni, 30 vuotta. Hän asuu Länsi-Helsingissä perheensä kanssa, johon kuuluu aviomies ja 2 vuotias poika. Tällä hetkellä hän hoitaa kotona poikaansa ja perheeseen on syntymässä kuukauden päästä toinen lapsi.

Toinen tämän aikatyyliluokan esimerkkiäideistä on Heidi, 32 vuotta. Hän asuu Länsi-Helsingissä aviomiehensä ja 1-vuotiaan pojan kanssa.

5.2.1. Tulevaisuus – aika on täynnä vaihtoehtoja ja elämää rikastuttavia valintoja

Tämän ryhmän kotiäidit keskittyvät puhuessaan erityisesti tulevaisuuteen ja tulevaisuuden suunnittelu on heille olennainen osa elämää. Heille on tärkeää ennakoida tulevia tapahtumia ja varautua niihin, jotta tulevaisuus sujuisi mahdollisimman kitkattomasti ja menestyksellisesti; tulevaisuuteen voi ja pitääkin vaikuttaa, jotta lopputulos on halutunlainen. Tulevaisuuden suunnitteluun kuuluu tietämys ympärillä tapahtuvista asioista, vaihtoehtojen kartoittaminen sekä alustavien suunnitelmien teko. Useita suunnitelmia saatetaan laittaa alulle samaan aikaan, jotta lopulta voidaan valita näiden joukosta paras vaihtoehto. Nämä kotiäidit kokevat kaiken olevan mahdollista tulevaisuudessa niin uran kuin koitäreiden suhteen. Tästä syystä he tasapainoilevat sekä kotiäidin roolin että oman identiteettinsä välillä.

Tulevaisuusorientoituneisuus vaikuttaa myös siihen, että ympäristön ja median tapahtumia seurataan aktiivisesti ja halutaan olla tietoisia ympärillä tapahtuvista asioista. Näin ollen medialla on suuri vaikutusvalta näiden kotiäitien toimintaan ja he ottavat herkästi vaikutteita omaan toimintaansa ympäristöstä, varsinkin elämänmuutoksen yhteydessä.

5.2.2. Suunnitelmallisuus – spontaaniuteen täytyy jättää varaa

Tämän aikatyylin kotiäidit nauttivat elämästä ja sen mahdollisuuksista. Lapset ovat tietyissä asioissa rajoittaneet elämää, mutta niiden ei myöskään haluta toimivan esteenä uusille elämyksille ja kokemuksille - asioille, jotka ovat aina olleet elämässä nautinnollisia. Tämän aikatyyliluokan äidit ovat aiemminkin pitäneet matkustelusta ja erilaisten asioiden kokeilemisestä, eikä sitä haluta liikaa rajoittaa tässä elämäntilanteessa.

Nämä kotiäidit näkevät ajan erilaisina mahdollisuuksina, joiden joukosta täytyy valita vaihtoehto mihin aikaa haluaa käyttää. He ovat ahkeria suunnittelemaan, mutta nauttivat tämän kotiäitivaiheen edusta eli siitä että mitään pakollisia menoja ei ole. Jenni kertoo hänen ja poikansa viikottaisesta ohjelmasta; puistotapaamisia, kerhoja ja musiikkikoulua, melkein joka päivälle jotain ohjelmaa. Jenni kuitenkin pitää siitä, että kaikki menot voi pitää avoimina loppuun saakka, jos tilalle tulee muita suunnitelmia tai menoja.

"meil on tiistai, keskiviikko ja torsta, nyt tääl niin kauan ku asutaan tääl larussa. Tiistaina siel puistos, keskiviikkona siel ml:s ja torstaisin emil on ollu muskari. Ja sit manaantait ja perjaantait ollaan menty, oltu ehkä kotona, tehty ruokaa tai jotain.." ..must se on kiva et on semmosii jos ne ois kaikkei semmosii et makssaa, et ois pakko, niin sitte harmittais.." Jenni

Näin ollen tämän aikatyyliluokan kotiäidit haluavat pitää arkipäivät vaihtelevina suunnitelmalla päivittäiset ohjelmat jo etukäteen, siten ettei arki toista aina samoja kaavoja. Näin pidetään päivät vaihtelevina ja vältetään kyllästymistä kotiäidin arkeen. Koska he ovat jo ennen lasten syntymää olleet sosiaalisesti aktiivisia, tämä halutaan säilyttää myös kotiäitiyden arjessa osallistumalla kotiäideille suunnattuihin aktiviteetteihin. Suurin osa Jennin viikottaisesta ohjelmasta onkin juuri sosiaalisia aktiviteetteja, jotka ovat tarkoitettu juuri kotiäideille.

Myös Heidi on ahkera suunnittelemaan viikottaisia menoja, mutta jostain syystä suunnitelmien toteutus jää usein puolitiehen syystä tai toisesta. Näille kotiäideille onkin ominaista tulevaisuuden suunnittelun nautinto, joka kuitenkin jättää varan spontaanile toiminnalle.

"No me ollaan suunniteltu, me käytiin siis vauvauinnissa sillon aluks, niin nyt me ollaan suunniteltu koko kevät, mut kun on ollu korvakipuja ja kaikkee tämmösiä, niin sit ei oo päässy, ja nubaa ja flunssaa, niin että mentäs tonne uimahalliin, et ihan säännöllisesti jobonkin uimahalliin. Ja kylpylään tonne Flamingoon tai jobonkin, mut ei vaan saatu vielä aikaseks. Ja nyt on jo toukokuu. Aina suunnitellaan. Mut siis viikonloppu sillai, et se on niin ibanaa ottaa sillai rennosti että tehdään jotain parempaa ruokaa ja, käyään kaupassa, et eipä siinä nyt sen kummempaa sitten. Ja sit käydään ulkoilemassa, tolla vaunulla." Heidi

Äskeisessä otteessa Heidi kertoo siitä, miten innokas hän on suunnittelemaan ohjelmaa, mutta suunnitelmien jäävän usein vain suunnittelun tasolle. Tärkeintä ei siis ole suunnitelmien toteuttaminen, vaan juurikin se suunnittelemisen nautinto - se, että voi kuvitella mukavia asioita, joita voisi toteuttaa. Nämä kotiäidit nauttivat siitä, ettei asioita tarvitse lyödä lukkoon, vaan he voivat spontaanisti viime hetkellä toteuttaa valitsemansa vaihtoehdon. Tämä kuitenkin edellyttää usein vaihtoehtoisten suunnitelmien tekoa, jotta ei jouduta tilanteeseen, jossa jäädään ilman hyvää suunnitelmaa.

Sekä pitkän tähtäimen että lyhyen tähtäimen suunnitelmia tehdään ahkerasti. Vaihtoehtoja mietitään tarkasti, ja useita mahdollisuuksia saatetaan selvittää jo etukäteen, jotta lopputulos olisi kaikkein mieluisin. Näille kotiäideille on kuitenkin ominaista, että he haluavat pitää kaiken auki, odottaa sitä parasta suunnitelmaa, ennen kuin lyövät lukkoon mitään.

Esimerkiksi Heidi oli alun perin suunnitellut olevansa kotiäitinä 3 vuotta, mutta on nyt alkanut tehdä suunnitelmia siltä varalta, että palaisikin aikaisemmin työelämään; tämä suunnittelu on sisältänyt päiväkotipaikan hakuprosessia, ja työpaikan hakua. Jos sopiva ratkaisu löytyy, olisi hän valmis toteuttamaan suunnitelman, mutta haluaa pitää kaiken vielä avoimena.

"Aluks ajateltiin et mä oisin ihan kolme vuotta kotona vaikka, tai näin. Mutta nyt mä oon miettiny et jos menis töihin, mutta taas sitten, et jos löytyy. Et mulla ei oo mitään työpaikkaa mihin palata, niin sitten, mul ei oo sillai se, että. Ei oo tarvinnu ilmottaa mitään ja silla sitäkään asettaa, niin sitten. Oon vähän tälleen, et miltä tää nyt näyttää ja miltä maistuu ja tuntuu tää kotonaolo, niin sit sen mukaan. Mut kyl mä tykkään vielä olla, et ainakin ens jouluuun asti sitten ollaan kotona." Heidi

Äskeisessä otteessa Heidi kuvailee tulevaisuuden suunnitelmien tekoa ja miettii paluuta työelämään. Hän on varautunut molempiin vaihtoehtoihin; jäämään pidemmäksi aikaa kotiin tai palaamaan työelämään. Lopullinen ratkaisu riippuu kuitenkin usean suunnitelman toteutumisesta; sopivan päiväkotipaikan saannista ja työpaikan löytämisestä. Jos suunnitelmat toteutuvat halutulla tavalla, on hän valmis jättämään kotiäitiyden.

Tulevaisuusorientoituneille kotiäidille on ominaista juuri useiden vaihtoehtoisten suunnitelmien tekeminen, joiden toimeenpanoilla voi olla hyvin erilaiset seuraukset. Kuitenkaan ei olla valmiita tekemään päätöksiä liian pitkälle tulevaisuuteen, vaan halutaan säilyttää valinnanvaran mahdollisuus. Äskeisessä lainauksessa Heidi esimerkiksi kertoo päätäneensä, että on ”ainakin” jouluun asti kotiäitinä, mutta sen jälkeen haluaa harkita päätöstä uudelleen. Oli päätös joko kotiin jääminen tai töihin meno, on suunnitelmia tehtävä molempien vaihtoehtojen varalle jo hyvissä ajoin.

Suunnitelmien teko pitkälle tulevaisuuteen näkyy myös Jennin tavassa tehdä päätöksiä ja suunnitelmia. Jennille on syntymässä toinen lapsi kuukauden sisällä, kun esikoinen on kohta 2 vuotias. Jenni on pohtinut kovasti, miten hän jatkossa pärjää kahden lapsen kanssa kotiäitinä. Hän on hakenut esikoiselle päiväkotipaikkaa, ja kerhopaikkaa siltä varalta, että omat voimavarat eivät riitä molempien lasten hoitoon. Kaikkien varasuunnitelmien teosta huolimatta, hän uskoo että pärjää kotiäitinä, ja toivoo ettei hänen tarvitse toteuttaa varasuunnitelmia.

”..kyl se omulle on vähä silleen ollu, et en mä kyl vois laittaa. Mut nyt kun mul ei oo ollu vielä kahta lasta, siinä aikasemmin, niin en mä voi sanoa. Kylhän mä oon hakenu niit paikkoi ja katotaan sitte ihan vaan varmuuden vuoks mutta...katotaan. Jos mä oon ihan pubki sit, niin parempihan se on sitten. Mutta kyl mä uskon, et mä pärjään.” Jenni

Jenni kokee esikoisen laittamisen päiväkotiin vääräksi kotiäidin roolia kohtaan, koska hän jää kotiin hoitamaan toista lasta. Jenni haluaa siis jättää lopullisen päätöksenteon päiväkodin aloittamisesta myöhemmäksi, koska ei tiedä vielä lopullista päätöstään. Hän haluaa kuitenkin tehdä hyvissä ajoin suunnitelmia kaikkien mahdollisten tulevaisuuden tapahtumien varalle.

Medialla on tärkeä osuus suunnitelmien teossa. Nämä kotiäidit ovat erittäin aktiivisia median käyttäjiä ja sieltä haetaan sekä tietoa että viihdettä. Heidi on suunnitellut lapsen kasvatusta pitkälle aikakauslehtien sivuilta ja internetistä haetun tiedon avulla; hakenut sieltä neuvoja ja toimintaohjeita lapsen kasvatukseen ja eri tilanteisiin.

”No totta kai siis nämä lapsijutut ja bankinnat ja nämä. Niin sitten, aina on uutta bankittavaa kun se kasvaa ja tulee uusia juttuja mitä pitää ostaa, tai tarpeellisia, niin sit niistä pitää ettiä tietoa ja sitten pitää tutustua ettiä mitä. Ja sit pitää muutenkin pysyä et mitä nyt tässä vaiheessa tarvii, et minkälaisia tyyliin leikkikaluja tai jotain semmosia, niin sitten aina niitä kattoo. Et kyllä ne lehet on ollu tosi hyvät, että niistä on saanut. Tai sillai alussa varsinkin kun ei ehtiny niin pitkäjänteisesti mihinkään, ettei voinu tehdä vaikka päivän jotain hakua ku piti tietenkin lastakin hoitaa ja näin. Niin tommosista aikakauslehdistä sai tosi näppärästi, kun siinä on niitä, menee niitä ettiä, lapsen kehityksestä ja kaikesta tälläisestä, niitä, joka leheissä näin. Aina vähän kerrottu et kun siinä kasvaa, tyyliin aina yks lapsi, nollasta yhteen vuoteen, niin sit se oli ihan kiva lukee, semmonen nopee ja helppo et ehti. Mut sit netistä pystyy noilla vauvapalstoilla ja semmosilla, oon mä niissäkin ollu ja luku. Varsinkin sillon odotusaikana oli jossain, semmosessa tietyssä ryhmässä, maaliskuun mammat.” Heidi

Heidi kertoo käyttävänsä aikakauslehtiä ja mediaa lapsen kasvatukseen liittyvissä ongelmissa. Aikakauslehdet ovat hänen mielestään hyödyllisiä, koska niissä on kaikenlaista tietoa lapsen kasvuun liittyen helposti ja nopeasti saatavilla. Internetin keskustelupalstat ja blogit ovat merkittävä tietolähde, joista saa neuvoja lapsen kasvatukseen. Nämä tulevaisuusorientoituneet kotiäidit hyödyntävät uuden elämäntilanteen tietolähteenä hyvin erilaisia tietolähteitä: ystäviä, keskustelupalstoja, äitikerhoja, blogeja, aikakauslehtiä. Tämän aikatyyliluokan kotiäidit käyttävät siis mediaa osana tulevaisuuden suunnittelua ja sillä on merkittävät vaikutukset heidän käyttäytymiseen, koska sieltä haetaan usein toimintaohjeita eri tilanteisiin.

5.2.3. Sosiaalisuus – ympäristö on tärkeä osa elämää

Lasten saaminen on nähty mahdollisuutena tutustua uuteen yhteisöön ja kokeilla uusia asioita, joihin ei ole ollut pääsyä ennen omia lapsia. Lähinnä median kautta haetaan tietoa siitä, mitä kaikkea uuteen elämänvaiheeseen kuuluu, ja he haluavat kokeilla mahdollisimman paljon uusia äideille suunnattuja asioita. Roolin muodostuminen on paljon ympäristössä tapahtuvaa prosessia, ja mallia omaan kotiäidin rooliin haetaan mm. mediasta; blogeista ja keskustelupalstoilta.

Kotiäidin rooli nähdään kuin työnä, josta täytyy päästä myös viettämään vapaa-aikaa. Omaa aikaa arvostetaan, eikä sen käyttö tunnu yhtä rajoittuneelta kuin edellisen aikatyyliluokan äideillä. Nämä kotiäidit ovat kiinnostuneita pysymään mukana ympärillä tapahtuvissa asioissa, vaikka elämä on tällä hetkellä paljon kotona oloa. Kun on välillä mahdotonta päästä mukaan sosiaaliseen elämään, on korvaavan kuluttamisen mahdollisuutena median käyttö, jonka avulla voidaan pitää yhteyttä ystäviin ja luoda uusia sosiaalisia verkostoja. He ovat innostuneita hakemaan uutta tietoa, ja sosiaalisen suuntautumisen johdosta he myös käyttävät enemmän rahaa ja aikaa ulkoiseen olemukseensa (Cotte, Rathneswar&Mick 2004).

Jenni kertoo, että itseensä tulee panostettua samalla tavalla kuin aikaisemminkin. Vaikka työelämän tulot ja kotiäitien tulot ovat eri tasoilla, Citydeal on ”pelastanut” hänen elämänsä. Hän on ostanut sieltä tarjous kampaamokäyntejä sekä siivousapua.

”Ei, kyl mä.. Sit toi Citydeal on pelastanu mun elämän, kun tulee niit tarjouksii, et mä oon käyny siel kaiken maailman kampaajil.” Jenni

Keinot siis keksitään, että oma hyvinvointi säilyisi myös kotiäitiyden arjessa, joka saattaa rajoittaa elämää sekä rahan- että ajankäytön suhteen. Siivousapu esimerkiksi tuo kotiäitien käyttöön enemmän omaa aikaa ja kampaamokäynnit lisäävät omaa hyvinvointia. Nämä kotiäidit eivät siis ole samalla tavalla rajoittuneita käyttämään aikaa oman hyvinvoinnin edistämiseksi, kuin esimerkiksi nykyisyysorientoituneet kotiäidit.

Kuluttamisella haetaan siis kokemuksia ja elämyksiä, aikaa ja rahaa käytetään sekä lasten että itsensä pukeutumiseen. Belkin (1988) laajentuneen identiteettiteorian mukaan kotiäidit saattavat iloita ulkoisten objektien, kuten lapsien, pukemisesta ja ulkoisesta olemuksesta, kuin he tekisivät sen itselleen. Asiat, joita halutaan ovat usein hyvin tiedossa, ja ne ovat usein suosittujen brändien vaatteita ja tavaroita, joilla on symbolista arvoa kotiäityhteisössä. Mikä on tällä hetkellä muotia, saadaan selville pienten lasten äideille suunnatuista aikakauslehdistä, blogeista ja keskustelupalstoilta.

Sosiaaliset kontaktit ovat tärkeitä kotiäitiyden arjessa. Niiden avulla saadaan mukavaa ohjelmaa arkipäiviin sekä vertaistukea äideistä, jotka ovat samanlaisessa tilanteessa itsensä kanssa. Heidi kertoo viikottaisesta ohjelmasta ja muiden äitien tapaamisista. He ovat osallistuneet lapsen syntymästä lähtien kotiäitiryhmään, joka tapaa vuorotellen ryhmään osallistuneiden äitien kodeissa.

”Mut meil on sillai joka viikko, tiistaisin nähään tän tietyn porukan kans ja meidän kotonamme siis. Tämmönen pyöriny tässä yli vuoden jo. No sitten, muskari on ollu torstaiamusin, puol kymppi. Niin sillai aika nopeesti, just niin kun sanoit, et mitä aamulla lähetään, niin siin on jo tiistai ja torstai varattu, niin sit on ihan kiva ehkä. Keskiyökerho on ollu tää Mannerheimi-kerho, täällä Lauttasaarella.” Heidi

Nämä kotiäidit hakevat yhteisöllisyyttä ja samaa sosiaalista kanssakäymistä kuin mitä työyhteisössä saattaisi olla. He ovat rohkeita liittymään uusiin ryhmiin ja tutustumaan uusiin ihmisiin, jotka ovat samassa elämäntilanteessa.

Myös Jennin arjessa sosiaaliset kontaktit ovat tärkeitä. Sekä Jenni että Heidi osallistuvat sellaisiin ryhmiin, joissa kaikki jäsenet saattavat olla entuudestaan tuntemattomia, mutta joissa sama elämäntilanne yhdistää heitä. Seuraavassa otteessa Jenni ihmettelee, miten muut pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvat kotiäidit jaksavat arjen pyörittämistä sosiaalisten virikkeiden puuttuessa. Hän ei itse kokisi pystyvänsä asumaan kauempana, koska sosiaaliset kontaktit ja ryhmätapaamiset ovat hänelle erittäin tärkeä asia oman jaksamisen kannalta.

"Ehkä mä oon ihmisenä semmonen aika toimielias ja semmonen menevä, että en mä vois oikeesti asuu missään ihan landel, mis ei ois mitään. Just kun mä tapasin pari mun lapsuudenkaverii. Yks asu Espoossa ja yks, sen kaa mä oon ollu Facebook-kaveri jo pari vuotta, et mä tiesin, et sil on tullu kaks lasta. Mut me asuttiin pienen Laajasalossa ja oltiin silleen kolmistaan aina pihalla. Ja se toinen on asunu jossain Turun ja Salon välissä, välillä ja siit mä en oo kuullu mitään, ja silkin on kaks lasta nyt. Sit me löydettiin toisemme ja päätettiin viime syksynä, et pidetään semmoset deitit, et lapset tulee mukaan. Mentiin sinne Espooseen sille ybelle, koska se oli helpoin, et kun niil oli omakotitalo. Sit se kerto just se Karoliina, joka asuu siel Salon ja.. Niin se on Sievi tai joku se paikka. Niin se kerto just et sen, niil oli kummalkin siis kolmevuotiaat tytöt ja sit toisel oli kabeksan kuukaut vanha vauva ja toisel pari kuukaut vanha vauva. Kummankin nää isommat on päiväkodissa. Ja tää joka asu siel Sievis, kerto just, että ku siel ei oo mitään. Siel voi mennä viikko. Kun ne asuu oikeesti landel, niil on jotain eläimii. Se on joku, onks niil bevosükin, et voi mennä viikko, et se näkee toista ihmistä, ja sit sen mies on jossain töissä, jossain muualla vielä. Niin mä olin ihan silleen et miten sä kestät." Jenni

Äskeisessä otteessa Jenni kuvailee ystäviensä elämää, jotka asuvat pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Koska sosiaaliset kontaktit ovat hänelle niin tärkeitä, häntä ihmetyttää, miten muut selviytyvät kotiäitiydestä, jossa sosiaalisia kontakteja ei välttämättä ole.

Näille kotiäideille elämän täytyy olla muutakin kuin kodin- ja lastenhoitoa. Esimerkiksi Jenni kertoo käyttävänsä lasten päiväuniajan omiin asioihin, kuten facebookkaukseen, ja päiväuniin. Hänen näkemyksensä on selvästi ristiriidassa edellisen aikatyyliluokan kotiäitien kanssa, joiden aika ei tunnu riittävän muuhun kuin kodinhoitoon. Jennin puheista voidaan havaita myös ihmettelyä sellaisi koitaittejä kohtaan, jotka omistavat koko elämänsä kodinhoidolle ja siivoukselle. Kaiken ajankäytön ei tarvitse aina olla niin tehokasta, vaan välillä tarvitaan rentouttavaa aikaa vain itselleen ja oman identiteetin toteuttamiselle.

"ku jotkut haluu käyttää koko päiväuniajan siiben siivoukseen. Kyl se must on semmost omaa aikaa, et jos mä sit vaikka facebookkaan tai seison päälläni, niin se on mun oma juttu.. siis facebookkaans on tosi tylsää. Sebän on ihan sairasta. Miks joku facebook on tullu? Sitä vaan klikkailee päivittäin ja toivoo, et joku ois kirjottanu jotain, mitä vois kommentoida. .." Jenni

Jenni kokee tärkeäksi, että hän saa myös lastenhoidosta taukoa, jolloin saa tehdä täysin sitä, mitä itse haluaa. Kotiäidin roolin vaatimukset ovat siis pienemmät kuin nykyisyysorientoituneilla kotiäideillä, jotka olivat erittäin rajoittuneita käyttämään omaa aikaa muuhun kuin kodin- tai lastenhoitoon. Jennille on puolestaan selvää, että hän ei voi elää pelkästään kotiäidin roolia suorittaen, vaan välillä pitää huolehtia omasta identiteetistään.

Sosiaalisuus näkyy myös siinä, että ympäristön tapahtumissa halutaan pysyä mukana. Facebook tuo sosiaaliset kontaktit kotiäideille mahdolliseksi milloin tahansa ja missä tahansa. Heidi esimerkiksi kertoo katsovansa facebookin tapahtumat ja ystävien kuulumiset puhelimen välityksellä melkein missä vain, esimerkiksi vauvan kanssa ulkoillessa. Myös uutisten lukeminen hoituu puhelimen välityksellä, Helsingin Sanomia paperiversiota ei tarvita, kun samat asiat pääsee lukemaan kännykän välityksellä Helsingin Sanomien verkkosivuilta.

”No itse asias. No ei, meil ei tuu tota paperiversiota, et meil on molemmilla siis puhelimessa sillai tommonen sovellus että sillä katotaan. Et kyl mä katon sitä koko ajan, että.” Heidi

”Mul on toi puhelin niin tosi helposti tulee, kyl mä katon sitä koko ajan nytten kun on ollu aikaa, niin sen näkee niin nopeesti, tai vaikka pukkaa vaunuja, niin tost puhelimest näkee kaikki.” Heidi

Tulevaisuusorinetoituneisuus näkyy siis myös sosiaalisen median ja uusien innovaatioiden käytössä. Nämä kotiäidit ovat muita äitejä innostuneempia käyttämään mediaa, joka näin ollen mahdollistaa yhteydenpidon ystäviin paikasta ja ajasta riippumatta sekä uusiin ryhmiin liittymisen facebookissa ja keskustelupalstoilla.

5.2.4. Polykronisuus – haastavinta oman ajan ja lasten hoidon yhdistäminen

Jos omaa aikaa ei muuten ole tarjolla, nämä kotiäidit yrittävät polykronisesti käyttää aikaa myös omiin asioihin samalla kun hoitavat lapsia. Joskus se saattaa kuitenkin tuntua haastavalta ja vaikealta, sillä lapset vievät niin paljon huomiota. Esimerkiksi Jenni tuntee olonsa välillä turhautuneeksi, kun hänen poikansa ei suostu syömään itsenäisesti, jolloin hänellä ei jää aikaa syödä omaa aamiaistaan rauhassa. Nämä kotiäidit eivät tunne pelkoa näyttää hetkellistä turhautumista kotiäidin rooliin ja työhön. He haluavat korostaa tarvetta omalle ajalle – heille itselleen.

”mä oon yrittäny saada elvinin syömän ite, et mä mäkin vois in syödä. Mut tänäänkin se oli se , et mä laitan sille puuron tohon, sekoitan niin et se ei oo liian kuumaa ja maidon ja ne pürretyt on tos päällä ja se ne pari ensimmäist lusikallist syö, koska sil on nälkä...tänäkin aamun mä jouduin tälleen syöttää sitä ja sit mä yritin olla ihan et kato et munkin pitäis syödä..” Jenni

Äskeisessä otteessa Jenni kertoo turhautumisen tunteista, kun hän on yrittänyt polykronisesti käyttää aikaa itseensä samalla, kun hän on syöttänyt poikaansa. Nämä kotiäidit yrittävät jatkuvasti polykronisesti käyttää aikaa itseensä esimerkiksi surffailemalla facebookissa lastenhoidon ohella. Heille on siis tärkeää, että saavat jatkaa omaa elämäänsä ja pysyä ympäristön menoissa mukana, mutta se vaatii polykronista ajankäyttöä, sillä lastenhoito on aina ensisijainen aktiviteetti.

Myös Heidille on välillä hankalaa keskittyä moneen asiaan samalla kun hoitaa lasta; esimerkiksi siivous hoidetaan mieluummin rauhassa kun mies tulee kotiin.

”Mut nytten, jos me ollaan tuolla joka paikas menossa, niin sitten ei voi täällä pyöritellä pyykekejä, eikä muuta. Mut kyl se on tosi että en mä siis haluu mitään, en haluu imuroida ja luututa ja pölyjä pyyhkiä ja siis nyt, siis tässä arkena, et se on paljon helpompi sillon viikonloppuna, kun nää lähtee ulos tosta, niin sit mä teen sen minuutissa. Ku sen, että, tai tunnissa, tai tunti, kaks, että sitten kun on tässä, niin sitten menee monelle päivälle ja koko ajan keskeytyy. Ja sillai, että sit se ei tykkää et mä oon jossain luudanvarressa kaks tuntii kun se haluis tietenk in et mä oon hänenkin kans. Että, luen kirjaa tai leikin tai yritän vähän jotain.” Heidi

Sekä Heidin että Jennin puheista voidaan päätellä, että polykronisen suorittamisen halukkuus riippuu juuri yhdisteltävistä aktiviteeteista. He yhdistelevät jatkuvasti median käyttöä lastenhoidon kanssa, mutta kokevat esimerkiksi siivouksen järkevämmäksi suorittaa rauhassa, kun mies voi hoitaa lapsia. Näin ollen he priorisoivat polykronisessa ajankäytössä oman ajan kotitöiden edelle.

Oman identiteetin toteuttaminen näkyy näiden kotiäitien ajankäytössä ja puheissa. Matkustelu on aina kuulunut heidän elämään ja kuuluu edelleen tässäkin elämäntilanteessa. Samoja asioita tehdään kuin

ennenkin - lasten ehdoilla. He eivät halua asettua tavalliseen kotiäidin muottiin, jossa lasten syntymän jälkeen siirrytään ryhmäpakettimatkailuun ja lapsiperhehotelleihin. Heidi kertoo, että vaikka matkustelu täytyy tehdä lasten ehdoilla, matkustelulta halutaan edelleen hakea elämää rikastuttavia kokemuksia, kuten kulttuuria. Tämä rikastuttavien elämysten haku onkin ominaista juuri tulevaisuuteen orientoituneilla kuluttajilla (Cotte&Ratneshwar 2003).

”me ei olla koskaan tarvittu mitään ryhmää, ryhmämatkajuttuja. Oppaita ja muita. Niin sit taas, tutustuttiin siellä kaupunkiin omin neuvojin ja syötiin mis syötiin, ja sillai. Ei se nyt sillai, että. Mut tietenkä ehkä, niin, me tykätään käydä kaikissa museoissa ja sellasissa, niin ei semmosissa enää pysty keskittyä sitten. Et ne pitää sillai ymmärtää, että mennään lapsen ehdoilla siellä kun matkustellaan.” Heidi

Äskeisessä otteessa Heidi kertoo, että vaikka elämäntilanne on muuttunut, he matkustelevat yhä, eivätkä tarvitse valmismatkoja. Tässäkin näkyy oman identiteetin toteuttaminen ja elämää rikastavien kokemusten hakeminen. Polykronista ajankäyttöä ei karteta samalla tavalla kuin nykyisyysorientoituneet kotiäidit, vaan se nähdään mahdollisuutena päästä toteuttamaan omia asioita kotiäitiyden ohella.

5.2.5. Elämänmuutos tuo uusia mahdollisuuksia

Näille kotiäideille on ominaista sosiaalisen ympäristön tärkeys, ja he ovat innostuneita elämänmuutoksen luomasta mahdollisuudesta liittyä uusiin sosiaalisiin ryhmiin. He ovat erittäin tietoisia siitä, mikä on ajan trendien mukaista ja jos heiltä puuttuu tietoa, se haetaan yleensä median kautta. Elämänmuutoksesta on selviydytty median avulla; sieltä haetaan tietoa, vertaistukea ja sosiaalisia kontakteja. He ovat erityisen innostuneita osallistumaan kotiäiti-yhteisöön – sekä virtuaalisesti että kasvotusten.

Seuraavassa otteessa Jennin käyttäytymisessä näkyy ympäristön, ja tarkemmin median vaikutus hänen toimintatapoihin. Hän lukee päivittäin kotiäideille suunnattuja blogeja, ne ovat hänestä mielenkiintoisia, koska blogien kirjoittajat ovat itsekin kotiäitejä, ja siten samassa elämäntilanteessa kuin hän.

”Ne on kotiäitien, et siin on hirveesti just jotain: ”Nyt ostin välikausivaatteet näille lapsille kolmen vuoden päähän.” Ja sit mä mietin, et no en mä nyt oo ihan bullu, jos mä oon ostanu ens talveks tänä keväänä jostain. Sen myötä mä oon itekin ruvennu tilaa nettikaupast enemmän, mikä on ihan sairasta. Et siitäkin on tullu..” Jenni

Blogeja lukiessaan hän kokee oman, ehkä omasta mielestään “epäloogisen” ja “epärationalisen” toimintansa, hyväksyttäväksi, koska samoin on toiminut myös blogin kirjoittaja. Näin ollen hän tuntee saavansa hyväksyntää omille toimintatavoilleen, kun blogin kirjoituksissa on toimittu samalla tavalla. Samalla haetaan yhteisöllisyyden tunnetta niistä kotiäideistä, joiden ajatusmaailmat ja toimintatavat ovat yhtäläisiä omien kanssa.

Jenni kertoo jääneensä koukuun internetkauppoihin tutustuttuaan blogin kautta erilaisiin lastenvaatteita myyviin nettikauppoihin. Joskus hän myös purkaa turhautumista kotiäidin arkeen ostamalla lastenvaatteita netistä. Seuraavassa otteessa Jenni kuvailee tilannetta, jossa hän osti lastenvaatteita heräteostoksena.

”Jotenkin mä, se oli yks semmonen päivä viime viikol, kun mua vaan ärsytti niin paljon. Toi oli ollu niin hankala. Sit mä vaan, oho. [näpyttelyn ääntä]” Jenni

Äskeisessä otteessa Jenni kertoo internetostoksista, joita oli tehnyt “hurmoksessa”. Spontaanien ostosten tekeminen on hänelle ominaista, mutta hän kuitenkin painottaa olevansa hinta- ja tuotetietoinen, koska seuraa paljon mediaa. Lastenvaatteiden ostaminen on Jennille harrastus, ja hän

nauttii vaatteiden ostamisesta ja lasten pukemisesta. Hänen ostoskäyttäytymistään voidaankin perustella identiteetin rakentamisella, jossa hän tarkoituksenmukaisesti toimii tiettyjä ostoksia tehdessään “unelmoiden” ja “hurmoksessa” antautuen symbolisille merkityksille ja luoden oman identiteetin merkityksiä (Thomson, Lodander & Pollio).

Näillä kotiäideille näkyy välillä ristiriitaisuutta roolin ja oman identiteetin sopeuttamisen välillä. He kamppailevat oman ajan ja lasten hoidon välillä turhautuen kun omia asioita ei saa hoitaa rauhassa. Koska ympäristön vaikutukset heidän omalle käytökselleen ovat merkittäviä, he joutuvat välillä kamppailemaan oman identiteettinsä ja ympäristön luoman kotiäidin roolimallin välillä.

Seuraavassa otteessa Jenni kertoo, että hän haluaisi nauttia äitiyslomastaan, kun hän odottaa toista lastaan, mutta ei siihen pysty, koska hänen täytyy hoitaa esikoistaan päivittäin. Hän on miettinyt esikoisen laittamista päiväkotiin, mutta kokee sen vääränä kotiäidin roolia kohtaan. Toisaalta hän kuitenkin myöntää olevansa välillä katellinen niille, jotka pystyvät nauttimaan äitiyslomasta täysin “vapaasti”, kun vanhempi lapsi on hoidossa.

”Kun just se yks blogi mitä mä luen niin, no sä tiät tän ikuisuuskeskustelun kotiäiti vastaan yks laps päiväkodissa vauvan kaa kotona, niin just se joka saa just kans toisen, yks semmonen tuttu, niin kun sil on se vanhempi päiväkodis, niin sehän on ollu.. Se on ite kyl täs välis töissä jonkun muutaman kuukauden, niin sitte, se on kuitenkin pystynyt viettää ihan äitiyslomaa, koska ne on ihan.. No, tästkin oli siel blogis kaubeet keskustelut, mikä, se oli ihan hyvä keskustelu, et just et ihmiset oli, et se kerto, et miks hänel on lapsi, et hän perustelee sen näin, et hän on parempi äiti ja vaimo ja kaikkee jaksaa paremmin ja näin. Okei, fine. Kaikki tekee miten tekee, mut sit mä olin kuitenkin vähän jollain tapaa katkera. Mä olin ihan silleen, et ei tää äitiysloma kyl toista odotelles, eihän tää oo mitään äitiyslomaa, kun ei tää oo missään hoidos. Siks mä just äitiä oo pyytäny pari kertaa. Mä sanoin, et mä haluan pitää..” Jenni

Oman identiteetin kannalta siis kaivattaisiin enemmän omaa aikaa, mutta rooli ja ympäristön paineet ovat niin voimakkaita, että hän ei ole halunnut laittaa esikoistaan päiväkotiin.

Ympäristön vaikutukset näkyvät myös perheen arjessa. Päivittäinen kotiruoan suunnittelu ja valmistaminen on tullut tärkeäksi Jennille, koska näin tehdään muissakin hänen tuntemissaan perheissä. Näin muidenkin perheiden toimintatavat vaikuttavat Jennin toimintaan, haluan olla esimerkillinen perhe, jossa itse valmistettu ruoka syödään yhdessä pöydän ääressä.

”Niin. Näin teidän muissakin perheissä. Sit se oli ihan et joo [alstuneella äänellä]. Mä sanoin et tälleen mä haluan, ja sit mä haluan isomman pakastimen, mut se nyt ei oo ehkä tärkeysjärjestykses numero yks, mut jossain vaihees. Näin se toimii.” Jenni

Äskeisessä viitteessä Jenni kuvailee kotona käytyä keskustelua miehensä kanssa kotiruoan laitosta ja suunnittelusta. Hän korostaa omaa tahtoaan ja vaikutusvaltaansa perheen toimintatapojen ohjaajana, rooliaan kotiäitinä.

Seuraavassa otteessa Heidi kertoo, miltä tuntui lapsen syntymän jälkeinen elämä, ja miten hän “jämähti” kotiin, eikä päässyt käymään missään oman väsymyksen ja vauvan syöttämisen takia. Iltaisin hän katsoi televisiota, kunnes tajusi, että hänen täytyy alkaa toteuttamaan myös omia asioita, käymään jumpassa, ja ulkona.

”Niin sillai et on vaan. No sen mä sanon et just se eka kabeksan kuukautta, tai mitä siinä nyt menikään, et kun mä en käyny missään, niin Pete tuli töistä, niin mä olin vaan sillai, menin tobon sohvalle ja sit vaan mitä oli tonne nauhoteltu tai mitä oli tallennettu, niin niitä vaan sit jotain ihan hölynpölysarjoja, niin niitä vaan katoin. Et sit mä hoksasin et betäinen, mä voin lähtee jumppaan, et ei täst tuu mitään et mä vaan täällä istun tossa. Mut jotenkin sitä ei

jaksanukaan, kun toi söi niin tihästi ja muuta, jötkin valvottiin ja kaikkee, niin enhän mä jaksanu, et lähtee ihmisten ilmoille sillon aluks. Mutta nykyään sit niin paljon tuu katottua. No se on hyvä kun on tallentava, niin et siel on koko ajan ihan mielettömästi ois katottavaa, mutta ei jaksa sitten välttämättä kattoakaan. Että jotkut tärkeimmät mitä baluaa seurata, niin kattoo sitten.” Heidi

Äskeisessä otteessa Heidi kertoi, miten hän koki hetkellisesti lapsen syntymän jälkeen oman identiteetin jäävän kotiäitiyden taakse, joka sai hänet käyttäytymään oman identiteetin vastaisesti ja unohtamaan omat tarpeet: sosiaaliset kontaktit ja elämysten hakemisen. Elämää ei haluta käyttää vain kotona olemiseen, sohvalla löhöilyyn ja television katseluun. Näille kotiäideille on tärkeää päästä yhä näkemään ystäviä, pitämään huolta omasta terveydestään ja hyvinvoinnista. Ystäviä sekä vanhoista piireistä että uusista piireistä tavataan säännöllisesti. Toisaalta nautitaan ystävien seurasta, joilla ei ole lapsia, koska heidän kanssa voi jutella muustakin kuin arjen pyörittämisestä. Toisaalta koetaan tärkeänä tavata sellaisia ihmisiä, jotka ovat samassa elämäntilanteessa, ja kokevat samoja asioita. Näin halutaan säilyttää sekä vanhat että uudet ystäväpiirit sopuuhaisesti mukana elämässä.

”Ja sit on, tulee tehtyä semmosta mitä, sit kivaakin et ei puhuta vaan lapsista, tai semmosia kavereita on sitten kiva nähdä, joilla ei lapsia, että ei puhuta lapsista ja lapsijutuista, et sit pääsee sillai irti kokonaan. Että mennään elokuviin ja puhutaan ihan joistain muista, aikuisten jutuista. Totta kai näitten mammakavereitten kanssa puhuu aikuisten asioista, mutta sit se aina kääntyy jotenkin siihen, siihen lapsijuttuun sitten jostain syystä. Et siinä mielessä ihan kiva nähä niitä, joilla ei ole lapsia. Mutta että, semmoset jotkut tietyt pariskunnat, joillei oo lapsia, niin sit niitä ei oo tullu nähtyä sitten, et en tiää onko ne, mikä siinä sitten on. Totta kai sukulaiset joilla ei oo lapsia niin ne tässä pyörii kaikkei ne nuoret.” Heidi

Heidin ja Jennin elämäntilanteet ovat siis muuttuneet ja siinä ohella he ovat muuttaneet sosiaalista ympäristöään. Ympäristö vaikuttaa merkittävästi heidän toimintaansa: ryhmien ja ystävien mielipiteet ovat tärkeitä. Myös mediasta haetaan neuvoja uuden elämäntilanteen tuomiin onglemiin ja lapsenkasvatusta koskeviin kysymyksiin. Vaikka lapsen syntymä on tuonut heidän elämään rajoitteita, yrittävät he mahdollisuuksien mukaan nähdä vanhoja ystäviä ja samalla rakentaa uusia ystäväverkostoja niistä, jotka ovat samassa elämäntilanteessa heidän kanssaan. He ovat erittäin avoimia uusille ryhmille ja uudelle tiedolle.

5.3. MENNEISYYSORIENTOITUNEET KOTIÄIDIT

Tämän menneisyysorientoituneen aikatyyliluokan ensimmäinen kotiäiti on Josephine, 28 vuotta. Hän asuu Espoossa avopuolisonsa kanssa ja heillä on 4 kuukauden ikäinen tytär.

Toinen tämän aikatyyliluokan kotiäideistä on Pauliina, 30 vuotta. Hän asuu aviomiehensä kanssa Espoossa ja heillä on 5 kuukauden ikäinen tytär.

5.3.1. Menneisyys – tärkeä osa nykyisyyttä

Tämän aikatyyliluokan kotiäitejä yhdistää menneisyyden pitäminen tärkeänä osana nykyistä elämää. Heistä tuntuu vaikealta muuttaa entistä elämäntyyliään lapsen syntymän jälkeen, koska menneisyys on niin vahvasti mukana. Uusi elämänvaihe halutaan yhdistää menneeseen elämäntyyliin, joka saattaa aiheuttaa konflikteja, kun olosuhteet näiden kahden välillä ovat erilaiset.

Näille kotiäideille saattaa uudessa elämänvaiheessa tulla hetkiä, että on pakko opetella elämään uusissa olosuhteissa, joka saattaa tuottaa ongelmia kun halu pysyä menneisyydessä on niin voimakasta.

Josephinesta tuntuu oudolta olla yhtäkkiä sellaisessa tilanteessa, että on velvollinen pienen lapsen huolenpidosta kellon ympäri, eikä omaa aikaa ole. Hän selvästi kaippaa omaa vanhaa elämää ja suunnittelee jo tässä vaiheessa paluuta takaisin työelämään, kun tytär on 3 kuukauden ikäinen. Tavallaan hän suunnittelee tulevaisuutta, mutta päämääränä olisi saada elää vanhaa elämää vielä uudestaan.

"No on siinä haastetta mut kyl mä oon silleen ku mä rakastan mun työtä just ku opettajana ja et kyl se on kiva silloin ku mä olin siel jo ku mä olin raskaanaki jo että, oi vitsi et kyl tää on niin kivaa kumminki et mut samalla sit se jotenki, samal haluu olla mä aattelen et mä haluun olla kotona niin pitkään ku mahollista, mut sit samalla kumminki mä halusin sitte töihin et se on vähän ristiriitasta, ylipäättänsä et mä haluun, mut silti mä en haluis jättää lasta niin et jos mä saisin tietää et jos joku läheinen tai joku, jonka tuntee, hoitais tätä niin silloin mä ihan hyvin vois ajatella palaavani töihin silleen hyvällä omatunnolla mutta ku se on ehkä myöskin se et ku mä itseki olin, ihan, äitihän oli ehkä vaan se oli puol vuotta kotona mun kanssa ja broidin kanssa kolme kuukautta et silloin se oma äiti plus tämmösiä tuttavii ja sukulaisia jotka oli, toisten lapsia myöskin huolehti et mä en oo ikinä ollu ennen ku mä olin viisivuotias ihan päiväkodissa, et siinä on se ero et, saa ny nähä et siit tulee kyl kiinnostavaa et miten tehään..." Josephine

Edellisessä Josephinen otteessa näkyy selvästi ristiriitaiset näkemykset menneen ja nykyisen elämän välillä. Tavallaan halutaan nauttia nykyisyydestä, mutta kaipuu työelämään on kova, ja kamppailu kotiäidin roolin ja oman identiteetin välillä on jatkuvaa. Edellisestä sitaatista näemme myös, miten Josephine jatkuvasti perustelee omaa toimintaansa omilla lapsuudenkokemuksillaan ja sillä, miten hänen oma äitinsä on toiminut hänen ollessaan lapsi. Näin ollen menneisyydellä on merkittävä vaikutus hänen omaan toimintaan ja hän hakee nykyisiä toimintamallejaan omasta lapsuudestaan.

Myös Pauliinalle tottuminen menneen ja nykyisen elämäntilanteen eroavuuksiin on välillä ollut vaikeaa. Seuraavassa lainauksessa Pauliina kertoo tarpeesta päästä pois nykyisyydestä hetkeksi menneisyyteen "vanhaan elämään", puhumaan muustakin kuin vauvoihin liittyvistä asioista.

"mä tosi paljon tykkäsin käydä viikonloppuisin ulkona ja oon mä nytki käyny kyl siis et kyl mä ton ihan mielellään jätän hoitoon koska must se on niin semmost tuulettumista, et sit mä jaksan taas..okei vaik tulee valvottuu, mut se et mä pääsen jutteleen välil jotstain muusta kuin puklusta ja kakasta ja pissasta, se tekee tosi hyvää myös äitille musta, et sit se jaksaa paremmin" Pauliina

Pauliinalle on tärkeää silloin tällöin päästä irtautumaan kotiäidin roolista, ja tällöin halutaan tehdä jotain, mitä oli tapana tehdä ennen lapsia. Hänelle vapaa-aikana on siis tärkeää toteuttaa omaa identiteettiä ja unohtaa nykyinen arki hetkeksi.

Pauliina oli jo ennen lapsen syntymää valmistautunut siihen, ettei halua elämän muuttuvan liikaa. Vanhat harrastukset saa pysyä ja ulkona pitää päästä käymään säännöllisesti. Omaa aikaa tarvitaan, ja sille järjestetään aikaa. Elämä ei saa pyöriä ainoastaan vauvan ympärillä.

"Et toisaalt mä halusinkin et, tai mä toivoin lapsen jälkeen, me molemmat keskusteltiin, et meidän elämä ei tuu hirveesti, tai siis totta kai se muuttuu. Mut et harrastukset saa pysyy ja ystävät ja kaikki tämmöset. Et on aikaa myös molemmil niille..." Pauliina

Pauliina oli siis jo ennen vauvan syntymää päättänyt ettei uudet olosuhteet saa muuttaa elämässä tärkeitä asioita, kuten harrastuksia tai ystävien tapaamisia. Aikaa siis järjestetään siten, että sekä hän että hänen miehensä pääsevät vapaalle silloin kun haluavat.

Seuraavassa lainauksissa sekä Josephine että Pauliina kertovat ahdistuksen tunteista, kun omaa aikaa ei vauvan syntymän jälkeen ollutkaan kuten he ovat tottuneet ennen lapsen syntymää. Totuttelu polykroniseen ajankäyttöön oli hankalaa, kun "omia asioita" pitäisi hoitaa vauvan hoidon ohella.

Molemmista tuntuu vaikealta, kun omia perustarpeita, kuten ruokailua ja suihkussakäyntiä ei voi suorittaa rauhassa ja polykroninen ajankäyttö tuntuu vaikealta.

”...iltasin siinä menee vähän huomaa että siinä ei saa ihan yhtä paljon omaa aika ku ennen, se oli alussa mulle ehkä se kovin, millä välillä tuntu et tulee sellasta abdistusta siin ihan alussa ku, oli just se ilta et sillohan hän on hereillä ja, halus koko ajan et on sylissä et se oli tollanen uus tilanne just et ku ei saa sitä omaa, rauhaa samalla mut kyl se sitte meni ohj...” Josephine

”Varsinkin silloin alus, ku se ei nukkunu niit päikkäreitä, niin en mä saanu oikein mitään tehtyy. Jos se 15 minuuttii suostu nukkuun, ni mä äkkii yritin syödä tai jotain. Et en mä voi sanoa ku, et ku jotkut sanoo, et no lapsen on, on niin helppoo olla vaan kotona ja, et siinhän voi tehdä ihan mitä vaan ja. Sit toiset sanoo neuvolassa, et koeta nyt säkin nukkuu silloin ku se lapsi nukkuu ja. Mut ei silloin yrittää just syödä ja tehdä jotain, lukee lehtee tai. Välillä stressaa vaan, mut sit taas toisaalt se on, toi on tosi helppo ja se on aika tyytyväinen.” Pauliina

Edellisissä otteissa näkyy olosuhteiden muuttumisen vaikutus näihin kotiäiteihin. He turhautuvat, jos eivät pysty tekemään omia asioita rauhassa, kuten ovat tottuneet. Vaikka polykroninen suorittaminen tuntuu vaikealta, he yrittävät jatkuvasti toteuttaa vauvan hoidon ohella myös omia asioita. Menneisyysorientoituneisuus pitää heidät vahvasti mukana edellisen elämänvaiheen elämisessä.

5.3.2. Suunnitelmallisuus – tuttu ja turvallinen

Menneisyys näkyy myös arjen suunnitelmallisuudessa ja turvallisuudenhaussa. Tutut ja turvalliset paikat ovat tärkeitä Josephinelle. Hän pitää rutiininomaisesta elämästä, eikä hän koe sitä ongelmana, jos päivän rakenne pysyy samanlaisena päivästä toiseen. Josephine ei koe uusille elämyksille tai kokemuksille tarvetta, mutta on niitä ”valmis tekemään”, jos aloite tulee joltain toiselta. Seuraavassa sitaatissa Josephine kuvailee hänen lomanviettotottumuksiaan.

”No joo kyl siellä mut, emmä muuten ikinä, meidän perhe ei ikinä silleen oltu ihan ulkomailla ulkomailla et ollaan enemmän oltu tääl kotosalla ja, tai Suomessa reissailtu. Et siks mul ei oo semmosta, tarvetta niin hirveen isosti mä en, mä voin ihan hyvin olla vaik ei mentäis ulkomaille, pariin vuoteen ja tälleen et mä voisin ihan hyvin tehdä jotain muuta mut onhan se ihan kiiva sit ku menee tietysti mut mä en oo se joka on se joka ottaa sen, aloitteen et bei nyt mennään et usein se on ollu se toinen et okei nyt ois kiiva mennä no okei voitaa kattoo ja tälleen” Josephine

Äskeisessä otteessa Josephine perustelee omia lomanviettotapojaan lapsuuden kokemuksillaan. Koska hän ei lapsuudessaan käynyt ulkomailla perheensä kanssa, ei sille koeta tarvetta nytkään. Hän ei ole se, joka heidän perheessä suunnittelisi matkoja, vaan hänen mieheltään tulee usein aloite matkan suunnittelulle.

Näillä kotiäideillä ei ole tarvetta kokeilla uusia asioita elämässä, vaan heidän mielestä vanhat tutut asiat voidaan toistaa usein, koska ne ovat varmasti toimivia. Uusiin asioihin totuttelu vie aikaa. Josephine, hoitaa kotona 4kk:n ikäistä tytärtään, hän kertoo että pitää tutuista rutiineista, eikä hänellä ole tarvetta kokeilla uusia asioita tai tuoda vaihtelua päivän kulkuun.

”mä oon tommonen rutiini-ihminen et mulle se on ihan ok vaik mä teen sitä samaa periaattees kyl just et mä saan, sen, kattoo vaik ne netit ja päliä päliä päliä se on se sama et se nyt ei oo vaikeeta. Ehkä se on kumminkin se, hoitaminen jos hän on jos hän ei oo tyytyväinen ja et mitä nyt pitäis tehdä ku..” Josephine

Äskeisessä otteessa Josephine kertoo, että haastavinta kotiäitiydessä on ollut juuri oman ajan yhdistäminen lapsen hoidon kanssa, koska se on täysin uutta hänen elämässään. Hänestä kotiäitiys ei kuitenkaan ole tylsää, koska hän kokee olevansa rutiini-ihminen, jota ei haittaa vaikka päivät rakentuu

samojen rutiinien ja rytmien mukaan. Menneisyysorientoituneisuus pitää uusiin asioihin tottumisen työläänä ja hitaana prosessina.

Suunnitelmallisuus on läsnä nykyisessä arjessa väistämättä. Vaikka sekä Josephine että Pauliina yrittävät ylläpitää sosiaalisia kontakteja, ja nähdä ystäviä, täytyy ajoitus suunnitella tarkemmin kuin aikaisemmin. He kokevat kuitenkin pystyvän tekemään päätöksiä spontaanisti päivän aikana, kuten lähtemällä ystävien kanssa lounaalle – kunhan ajoitus on oikea vauvan kannalta. Vauva kulkee heidän mukanaan, jotta pysytään mukana ”vanhassa elämässä” ja nähdään ystäviä.

5.3.3. Sosiaalisuus – ympäristön ei anneta luoda paineita

Tämän aikatyyliluokan kotiäideille on tärkeää pysyä vanhoissa sosiaalisissa verkostoissa, eikä uusien verkostojen hankkiminen tunnu heistä luontevalta, kuten esimerkiksi tulevaisuusorientoituneilla kotiäideillä. He haluavat jatkuvasti korostaa omaa identiteettiään, ja tehdä eron oman identiteetin ja kotiäidin roolin välille. He eivät halua muuttaa itseään tai korostaa liikaa kotiäidin roolia, vaan haluavat pysyä samanlaisina kuin ovat aina olleet.

”Kyl mä Facebookkii käytän joo, mut en mä kyl myönnä et mä oisin niin aktiivinen ku jotku on, jotku äidit, jotka päivittää koko ajan kaikkee, mitä lapsensa tekee tai mitä joku on sanonu tai jotain ni. Emmä yleensä, mä olin alun perin jo päättäny, et en mä laita yhtään kuvaakaan tosta sinne, mut oon mä nyt pari kuvaa laittanu sinne. Ku ihmiset kyseli koko ajan sillon ku se tuli sairaalastki, et ”no missä kuva?”, ”kuvia kehiin” ja. Mut joo, et en mä ihan hirveesti.” Pauliina

Äskeisessä otteessa Pauliina kertoo, ettei halua liikaa korostaa lastaan sosiaalisessa mediassa, mutta on ystävien painostuksesta laittanut muutaman kuvan lapsestaan facebookkiin. Näin hän haluaa korostaa omaa identiteettiään, eikä tuoda kotiäitiyttä korostetusti esiin sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen ystäväpiirin ylläpito onnistuu facebookin avulla ja sitä saatetaan käyttää korvaavana kuluttamisena, kun mahdollisuus päästä ulos on hankalaa ja rajoittunutta.

Myös sosiaaliset kontaktit halutaan pitää niin kuin ne ovat olleet. Uusille yhteisöille ei koeta tarvetta, kuten tulevaisuusorientoituneet ädit, jotka hakeutuivat tarkoituksenmukaisesti uuteen äityhteisöön ja nauttivat sen tuomista mahdollisuuksista. Tämän aikatyylin kotiäidit ajattelevat päinvastaisesti, eivätkä halua mennä kaikkeen ”turhaan ja hysteeriseen” mukaan. He jopa kokevat esimerkiksi kotiäideille suunnatut sosiaalisen median keskustelupalstat stressaavina ja paineita luovina, ja välttävät niiden lukemista. Josephinen harrastuksena on blogit, joista haetaan viihdettä, mutta hän yrittää välttää sellaista sosiaalista mediaa, josta tulisi liikaa ohjeita ja neuvoja kotiäidin käyttäytymistä kohtaan.

”...olinhan mä luku sitä jo ennen, sitä esimerkiks just sitä äitiblogii mut, sitä kauttaki on tullu sisään toisiin blogeihin ja kattonu ja on siitä tullu tietysti vähä, isompi, suurempi kiinnostus mut mä en oo sillo silleen keskustelupalstoilla ollu paljo koska mä oon, mä oon jotenki ollu sitä mieltä välillä et kun sinne menee niin, tulee hirveen hysteerinen olo välillä myöski että, mut tuntuu melkein joskus mä olin ja sit ne oli siellä et mitä ne, vihanneksia on muuttunu ruokavaliota tai miten ne vaan syö vihanneksia ja, vihreitä asioita ja mä oon vaan et voi apua et mä en melkein mitään muuttunu mun omat mä olin vaan jatkanu sitä mul oli tosi hyvä rakaus ja kaikki ni, olin vaan et ohho et se tuntu ihan, huonolta äidiltä melkein sinne mennä... Et siel ehkä vois olla enemmän tota mitä, pitäis toimii ja tehdä. En oo nyt, silleen viittiny olla siellä saada paineita.” Josephine

Mediaa käytetään siis enemmän viihdetarkoitukseen ja tiedonhaku tehdään muuta kautta, kuten ystäviltä ja omilta vanhemmilta. Josephine on kuitenkin kiinnostunut muiden kotiäitien elämästä ja seuraa useita blogeja. Se on kuitenkin hänelle harrastus, eikä tiedonhaun lähde.

Pauliina kertoo myös, ettei käy internetistä lukemassa keskustelupalstoja tai ohjeita lapsenhoitoon liittyen, koska siitä tulee vain ”hysteriseksi”. Koetaan siis, että on helpompaa elää nykyistä elämää, kun ei liikaa anneta ympäristön vaikuttaa omaan toimintaan tai anneta sen luoda paineita. Pauliina kertookin syyllistävän itseään helposti, jos muut ajattelevat hänen toimivan ”väärin”, muttei kuitenkaan halua sulautua yleiseen ”äiti-muottiin” vieden lastaan kaikkiin mahdollisiin sosiaalisiin aktiviteetteihin.

”Ni mua on kyl helppo tosi silleen, et mä syyllistän itteeni tosi helposti, et mä oon tehny jotain. Mutta emmä myöskään haluu olla semmonen äiti, et mä menisin jobonkin muottiin, et mä oisin just semmonen ku pitää olla ja. Sit ku kaikki, mä tiään et kaikki äidit riepottelee lapsiaan vauvaintiin, muskariin ja, mä tiään et meil on siel muskaris muutamia äitejä, jotka vie sitä lasta joka päivä jobonkin. Must se on tärkeintä et joo se saa olla lasten kaa tekemisissä, ne sosiaaliset, mut ei ihan kaikkee et ehkä mä oon sit huono äiti, ku mä en vie sitä vauvaintii.” Pauliina

Pauliina siis kokee ympäristöllä olevan häneen merkittävä vaikutus, ja hän saattaa syyllistää itseään herkästi muiden mielipiteiden seurauksena. Kuitenkin koetaan tärkeänä pysyä sellaisena kuin on eli lojaalina omaa identiteettiään kohtaan, eikä lähteä mukaan sellaiseen, jossa ei koe itseänsä aidoksi.

Oma aika koetaan tarpeelliseksi, mutta itseensä halutaan myös panostaa siinä mielessä, ettei näytä muiden silmissä väsyneeltä ja huolittelemattomalta. Josephinelle on tärkeää, etteivät muut ajattele hänen muuttuneen lapsen saannin jälkeen, vaan itseensä halutaan panostaa kuten ennenkin.

”No siis kyllä mä yritän itse myös muistaa aina et, kun mä en halua olla tommonen repsabtanu, et just tälleen et just ku tulee joku tänne kylään ni on, ainaki laitan sen meikki, vähän ripsivärii päälle et se on se minimi, mitä mä aattelen ja sit ku menee jonnekin et kyl sitä haluu vähän ja sit jotenkin, myöskin et mä en haluu et ihmiset näkee mut et ohhoh et onhan se väsyneen näkönen ku se on tullu äidiks et jotenki et sit ku on oppilaita Isossa Omenassa ni mä oon useimmiten no mut, et kyl mä yritän aina pitää itteni et tietysti jos mä nyt oon vaan tälleen kotona ja en mä nyt Ilarin vuoks enää ripsivärii laita päälle ku se tulee kotiin välillä sitä aattelee et no okei voihan sitä laittaa et ei se ihan aattele et, mitä on tullu et..” Josephine

Josephine kirjoittaa myös blogia elämästään, hän pitää sitä ikään kuin päiväkirjana, vaikka se onkin avoin kaikille halukkaille. Kirjoittamalla blogia hän kirjaa muistoja ylös, hän pitää sitä mukavana harrastuksena.

”no siinä sitten no sehän on ihan kiva et sinne mä otan vaik kuvii hänestä se on vähän tollanen henkilökohtanen kumminkin, päiväkirja tai tietysti enhän mä ikinä kirjota mitään henkilökohtasta mutta silleen et tietää, mitä on tehny ja vähän kuvia et sieltä ne löytyy sitte et, tietysti mitään semmosta et kaikki mitä laittaa nettiin mä aattelen et se on silleen tosi yleistä.” Josephine

Omaa elämää ei haluta kuitenkaan liikaa raottaa ulkopuolisille. Hän haluaa pitää yksityisyyden eikä halua antaa itsestään liikaa tietoa ympäristöön. Tässä voisi kuvailla menevän roolin ja persoonan raja. Kaikki kotiäidin roolin ominaisuudessa tapahtuvat asiat ovat julkaisukelpoista, mutta loput ovat yksityisiä.

5.3.4. Polykronisuus - Monokroninen rauhallinen elämäntapa

Nämä kotiäidit pitävät monokronisesta, rauhallisesta, yksi-asia-kerrallaan ajankäyttötavasta. Elämä on hidastempoista, eikä haluta liikaa stressata kehittämällä itselleen ylimääräisiä aktiviteetteja. Pauliina kertoo omien häiden suunnittelustaan, jotka tuottavat päänvaivaa, kun sille ei tunnu jäävän aikaa lapsenhoidon ohella. Jos olisi mahdollista hän palkkaisi ammattisuunnittelijan ja ostaisi näin itselleen ”muuta aikaa”.

”Jos ois ylimääräst rahaa, ni mä palkkaisin heti jonkun hääsuunnittelijan, joka boitais kaikki. Ei mua, mua ei, mun työkaveri tekee mulle meidän kutsukortit, et mä en edes itte näperrä niitä.” Pauliina

Lapsenhoidon ohelle ei siis haluta ylimääräisiä projekteja, vaan mieluummin keskitytään yhteen asiaan kerrallaan. Koska aika- ja raharesurssit ovat rajoitettuja, joutuu hän kuitenkin tässä elämäntilanteessa tekemään asioita polykronisesti. Monokronista elämäntapaa halutaan kuitenkin ylläpitää mahdollisuuksien mukaan, ja minimoida polykroniset tilanteet. Lapsen hoitoon liittyy kuitenkin jatkuvasti tilanteita, joissa joutuu tekemään asioita polykronisesti, ja tähän Pauliinalla on vielä totuttelemista.

Polykronisen ajankäytön vaikeus näkyy myös kaaottisten tilanteiden välttämässä. Pauliinasta tuntuu vaikealta, jos joutuu kiinnittämään useaan asiaan huomiota samanaikaisesti. Seuravassa otteessa Pauliina kuvaa tuntemuksiaan kauppakäyntien yhteydessä. Vaikka kaikki menisikin hyvin, pelkästään kuvitelma siitä, että ”jos kaikki ei mene hyvin”, on stressaava ja tekee lapsen kanssa asioimisen haastavaksi ja epämiellyttäväksi.

”Kaupas käynti on tullu must tosi paljon stressaavammaks tai silleen, et ku mä oon yleensä niitten rattaitten kaa siellä, ni sit jotenkin, mä en jaksa sitä vaan, et sul on se kori ja ne rattaat ja. Et pitäis olla just aina lista mitä vaan ostaa, sit äkkä vaa ulos sielt. Ei tol mee hermo, mut mul menee jotenkin hermo siinä.” Pauliina

Äskeinen ote koskee polykronista ajankäyttöä, joka tuntuu näistä kotiäideistä vaikealta. Tähän varmasti liittyy myös menneisyysorientoituneisuus, joka tekee uuden oppimisen ja uuteen elämäntilanteeseen totuttelun vaikeammaksi, kuin muilla kotiäideillä.

Menneisyysorientoituneille kotiäideille vapaa-ajan ei tarvitse olla ”tuottavaa”, vaan silloin yleensä keskitytään johonkin rentouttavaan tekemiseen, josta ei tarvitse olla hyötyä tulevaisuutta ajatellen. Vapaa-aikaa käytetään netissä, televisiota katsellen, lukien lehteä tai keskittymällä rauhassa perustarpeiden tyydyttämiseen, kuten ruokailuun. Nämä äidit nauttivat rauhallisesta elämänrytmistä, eivätkä halua luoda itselleen liikaa stressiä. Monet ”ikävät” asiat, kuten siivoukset saattavat jäädä takalalle, koska he haluavat käyttää aikansa rentouttavasti. Seuraavassa sitaatissa Josephine kertoo vapaa-ajastaan lapsen nukkuessa päiväunia, joka keskittyy suurimmaksi osaksi median käyttöön.

”No, ensin mä meen Facebookkiin [naurahtaan], surffaan netissä hetken ja otan ihan rennosti. Se mun piti sanoo et vaikka ajattelis että kattois telkkaria niin mä, oon lopettanu telkkarin kattamisen tosi paljon et en mä tiü miks mut se enemmäkki jotain internet ja uutiset siitä, ja meilit ja just tälleen et joo ehkä chattailee jonku kaverin kans jos se on, siinä Facebookis mut yleensä nyt tarkistan noi ja, jään siiben ja joo yleensä mä katon aina ku tulee Jenkeistä noi sarjat ni, mä katon ne jo uusimmat sarjat jos tulee American Idolia ja America's Next Top Model niin se on mun ajanviette siin välillä.” Josephine

Monokroninen rauhallinen elämäntapa Pauliinalla ja Josephinella näkyy juuri siinä, että he eivät halua liikaa stressata tulevaisuudesta tai hoidettavista asioista, joita ei tarvitse tehdä heti. He mieluummin rentoutuvat silloin, kun on mahdollista ja tekevät ikävät asiat vasta myöhemmin. Heidän elämä kuulostaa hyvin rentouttavalta ja ”helpolta” verrattuna esimerkiksi nykyisyysorientoituneisiin kotiäiteihin, joilla ei tunnu tunnint riittävät kotitöiden hoitamiseen, puhumattakaan ajan riittävydestä omiin rentouttaviin asioihin. Erona on vain asennoituminen ajan käyttöä kohtaan, ja sitä kohtaan tarvitseeko kaikki olla valmista heti tai tarvitseeko kaiken ajan olla tuottavaa.

5.3.5. Suurta elämänmuutosta yritetään välttää

Näille kotiäideille menneisyys on hyvin tärkeä osa elämää ja se näkyy myös heidän suhtautumisessa elämänmuutokseen. He eivät koe tarpeellisena muuttaa elämäntapojaan ja yrittävät karttaa ympäristön vaikutteita omaan käyttäytymiseensä. Tämä uusien asioiden välttäminen näkyy jokapäiväisissä arjen

valinnoissa. Seuraavassa otteessa Josephine kertoo suhtautumisestaan uusien asioiden kokeilemista kohtaan.

"Ei mul oo tarvetta aina uutta tai mä oon sinänsä vähän tylsä ihminen että mä kyllä mä voın mennä ihan samaan kohteeseen ja, uudestaan ilman ongelmaa ja [naurahtaen], ilman et se mua haittaa et siinä me ollaan, mut sit me ollaan Ilarin kans vähän erilaisii et siinä mut, kumminkin mut et mul ei oo aina se, et aina pitää saada jotain uutta ja kokee et se tuntuu hyvältä et mä oon aika tyytyväinen siihen mitä mul on, periaattees kyllä." Josephine, 28

Tällainen suhtautuminen arkipäiväisten uusien asioiden kokeilemiseen, vaikuttaa myös suhtautumiseen uuteen elämäntilanteeseen. Siinäkään ei haluta tehdä suuria muutoksia, vaan elämä halutaan pitää kuten aikaisemminkin.

Facebook on Josephinelle tärkeä väline olla yhteydessä ulkomaailmaan, kun itse ei pääse enää yhtä vapaasti menemään kuin aikaisemmin. Hän hieman haikeudella muistelee vanhoja opiskeluaikojaan. Nyt hän tyytyy katselemaan ystävien kuvia ja kuulumisia facebookista, joka tavallaan pitää hänet kuitenkin ajan tasalla ystäväpiirin kuulumisista. Seuraavassa otteessa Josephine kertoo, miten facebook on auttanut häntä seuraamaan ystävien kuulumisia muuttunessa elämäntilanteessa.

"No onhan se vähän et siitähän sä näät vähän tietsä mitä ne tekee, ja muutakin mitä ihmiset, tekee et välillä kun tulee tommosii nyt, on tommosia nyt Vaasas oli nää isot, opiskelijajublat ni, sit mä aattelin et, ai juu et ne on nyt just siellähän oli sillo ehkä kolmisen tai neljä vuotta sitten just, oli tosi kivat, ajat ja tälleen et oijoi et kylläpä se muuttuu et nyt mä ees näki tosta vaan et aijaa ne on siellä nyt et okei." Josephine

Vaikka facebook ei täysin korvaa sitä, että itse pääsisi tapaamaan ystäviä, se antaa näille kotiäideille tuntemuksen, että he ovat yhä mukana ja perillä ystäväpiirissä tapahtuvista asioista.

Facebookin lisäksi nämä kotiäidit käyttävät blogeja ja televisiota korvaavana kuluttamisena viihteelle silloin, kun he saattaisivat olla ulkona menossa, jos eivät olisi vastuussa lapsenhoidosta. Pauliinaa harmittaa television katselun lisääntyminen ja jämähtäminen kotiin, kun kontrasti entiseen elämänvaiheeseen on niin suuri: aikaisemmin hän oli tottunut kulkemaan ulkona harrastuksissa, eikä iltoja istuttu kotona.

"Ihan, just puhuttiin Jessen kaa, et nyt pitää kaikkien hömppäsarjojen kattominen lopettaa, et se on ihan naurettavaa ku kattoo vaan. Mut sit taas toisaalta ku on kotona kaikki illat. Ei me olla ikinä oltu tällei kotona, ku me ollaan molemmat valmennettu, ni meil on menny kaikki aika-, vapaa-aika yleensä siihen, et me ollaan treeneissä, ja tultu vasta yheksän kymmenen aikaan itte kotiin. Ni nyt ku onki kotona ja ton kanssa, ni onki enemmän aikaa." Pauliina

Äskeisessä otteessa näkyy Pauliinan kaipaus korvaavalle kuluttamiselle, kun illat vietetään usein kotona, eikä harrastuksiin päästä kuten ennen. Tällä hetkellä illat kuluvat televisiota katselle, mutta siihen ei olla tyytyväisiä, koska sen ei koeta tyydyttävän samoja tarpeita.

Josephinen henkireikänä uudessa elämäntilanteessa on lähteä kahvilaan hetkeksi istumaan, ja kokea olevansa yhä entisessä elämässä mukana.

"mä meen jonneki vaan kahville vaikka tunniksi ni kumminkin siin on se jotain et sä saat vähän nähdä toisia ihmisiä ja sä et oo kadottanu sun identiteettiä sun entistä elämää et sä voit myöskin jotenkin, pallotella et sä voit olla äiti mut myöskin tehdä, vähän samoja asioita kuitenkin ku ennen, eihän se ikinä oo samaa sul on lapsi huollettavana mut.." Josephine

Josephine kokee pystyvänsä pitämään sekä oman identiteetin toteuttamisen sekä kotiäidin vaatimukset mukana nykyisessä elämässään, vaikka se ei ole yhtä yksinkertaista kuin aikaisemmin.

Näille kotiäideille median tarjoama viihdepuoli on tärkeässä osuudessa kotiäitiyden arjessa. He eivät ole niinkään kiinnostuneita käyttämään mediaa tiedonhakutarkoituksiin, vapaa-ajan ei tarvitse olla tuottavaa. Menneisyysorientoituneisuus näkyy juuri siinä, ettei tulevaisuutta ajatellen olla erityisen valmiita tekemään asioita tai uhraamaan aikaresursseja. Sellaisia asioita, jotka tuntuvat epämukavilta, kuten siivousta yritetään vältellä niin kauan kunnes se on pakko tehdä. Aikaa käytetään siis mieluummin viihdetarkoitukseen, vaikka he joskus pysähtyvään miettimään, että onko järkevää istua koko aikaa tietokoneen tai television ääressä, kun olisi muuta ”järkevämpääkin” tekemistä.

”Kyl on aikaa et välillä melkein tuntuu siltä et mun pitäis käyttää mun ajan vähän viisaammin kun mä oon tietokoneella vähän liikaa liian paljon mä oon joskus aatellu et mä voisin vähän tehdä tääl kotona laitan huoneen kondikseen tai tälleen mut...” Josephine

Josephine kokee välillä ristiriitaisuutta kotiäidin roolin ja oman toimintansa välillä. Hän tietää, että välillä aikaa voisi käyttää hyödyllisemmin, mutta kokee kuitenkin tärkeäksi, ettei omista koko aikaansa kotiäidin roolille, vaan sitä omistetaan myös omalle ajalle.

Oman identiteetin ja oma ajan säilyttäminen on näille kotiäideille tärkeää, ja oma elämä halutaan pitää kuten ennenkin. Seuraavassa otteessa Josephine kertoo, että on alkanut lukea useita äideille suunnattuja blogeja kotiäitiyden myötä, mutta yrittää välttää keskustelupalstoja, koska niistä tulisi vain hysteriseksi.

”No kyllä vähän enemmän joo et, silleen et, olinhan mä lukuun sitä jo ennen, sitä esimerkiksi just sitä äitiblogii mut, sitä kautta on tullu sisään toisiin blogeihin ja kattonu ja on siitä tullu tietysti vähä, isompi, suurempi kiinnostus mut mä en oo sillo silleen keskustelupalstoilla ollu paljo koska mä oon, mä oon jotenki ollu sitä mieltä välillä et kun sinne menee niin, tulee hirveen hysterinen olo välillä myöski että [naurabtaen].” Josephine

Molemmat kotiäidit haluavat vältellä ympäristön asettamia vaatimuksia kotiäitien toimintaa kohtaan, jonka vuoksi he välttelevät keskustelupalstoja ja muita tiedonhakukanavia, joissa esiintyy liian voimakkaita mielipiteitä. Myös liittyminen äityhteisöön, kuten äideille tarkoitettuihin ryhmätapaamisiin, ei tunnu luonnolliselta, vaan mieluummin he tapaavat vanhoja ystäviään. Vertaistukea elämänmuutokseen saadaan perheeltä ja ystäväpiiristä.

Pauliina kertoo, että on ollut paljon myös kotiäitiyden aikana tekemisissä työkavereiden kanssa ja olisi jo valmis pian palaamaan töihin. Vaikka hän osaa arvostaa tätä ”ainutlaatuista elämänvaihetta”, jossa saa olla lapsen kanssa kotona, hän samanaikaisesti on sitä mieltä, että pidemmän päälle kotiäitiys ei ole häntä varten, vaan hän haluaa tehdä jotain ”haastavampaa”.

”Kun ei sitä kuiteskaan haluu kaikkei päivät olla kotona, ni, ja lähtee ihan mielelläänki, tosi paljon käy lounaalla kavereitten kanssa, työkavereitten tai. Mulla nyt on helppoo, ku me asutaan niin lähel mun duunii, ni ku ne käy joka tapaukses siin Tapiolas jossain lounaal, ni mä käyn työkavereitten kaa ja.” Pauliina

Tämän aikatyyliluokan kotiäidit puhuvat paljon menneisyydestä ja entisen elämän säilyttämisestä uudessa elämäntilanteessa. Juuri halukkuus palata työelämään niin varhaisessa vaiheessa on ominaista näille menneisyysorientoituneille kotiäideille, ja se eroaa suuresti tulevaisuus- ja nykyisyysorientoituneiden kotiäitien näkemyksistä. Nykyisyysorientoituneet näkevät kotiäitiyden projektina, johon täytyy panostaa täysipainoisesti ja ajatella vain lapsen parasta, kun taas tulevaisuusorientoituneet kotiäidit tekevät tästä elämänvaiheesta tapahtumarikkaan ja viihtyisän tutustumalla uusiin ryhmiin ja aktiviteetteihin. Menneisyysorientoituneet kotiäidit eivät puolestaan halua tutustua uuteen ympäristöön, vaan pysyminen vanhoissa ystäväverkostoissa on tärkeää. Kotiäityhteisöt nähdään ”turhana hysteriana”. Elämäntapojen muuttuminen on kuitenkin välttämätöntä uudessa elämäntilanteessa, ja se aiheuttaa välillä ristiriitaisia tunteita näissä kotiäideissä. Näillä kotiäideillä lapset ovat alle

puolivuotiata ja se voi osittain selittää sen, että sopeutumisprosessi on yhä käynnissä, ja aika näyttää, miten heidän identiteetti ja aikatyöli muokkautuu elämänmuutoksen myötä.

5.4. TIIVISTELMÄ LÖYDETYISTÄ AIKATYYLEISTÄ JA ORIENTAATIOIDEN VAIKUTUKSISTA YKSILÖN KÄYTTÄYTYMISEEN

Edellisessä kappaleessa kuvailemani kolme aikatyyliluokkaa eroavat toisistaan ajallisen, suunnitelmallisen, sosiaalisen ja polykronisen orientaation perusteella. Löydettyissä aikatyyleissä heijastuu vahvasti myös kotiäidin roolin vaikutus jokapäiväiseen elämään. Onkin mielenkiintoista, miksi eri äidit kokevat muutoksen eri tavoin ja miksi elämänmuutoksen vaikutukset ovat myös hyvin erilaisia ajan käyttöön, vaikka kaikki kotiäidit ovat hyvin samankaltaisessa elämäntilanteessa. Nämä eroavaisuudet yksilöiden ajankäytössä voidaan perustella aikaorientaatioiden avulla, kuten edellisessä kappaleissa esitin.

Kaikkein merkittävimpänä eroavaisuutena aikatyöliien välillä voidaan pitää **ajallista orientaatiota**, joka tämän tutkimuksen mukaan vaikuttaa monella tavalla yksilön käyttäytymiseen. *Ensimmäiseksi* ajallinen orientaatio vaikuttaa suunnitelmallisuuteen; tulevaisuusorientoituneisuudesta heijastuu suuri suunnitelmallisuuden tarve ja nautinto, kun taas nykyisyys- ja menneisyysorientoituneet kotiäidit elävät enemmänkin päivä kerrallaan arkirytmien ja –rutiinien mukaan.

Toiseksi ajallinen orientaatio vaikuttaa uusien innovaatioiden ja median käyttöön. *Tulevaisuusorientoituneet* ovat selkeästi edelläkävijöitä median käytössä ja käyttävät sitä kokonaisvaltaisesti hyöty- ja viihdetarkoituksiin. *Nykyisyysorientoituneet* ovat erityisen vastahakoisia uusien innovaatioiden kokeilemiselle tai ylipäänsä muuttamaan nykyisiä arjen käytäntöjä. He käyttävät mediaa vähemmän ja perinteisemmin. *Menneisyysorientoituneet* puolestaan käyttävät mediaa enimmäkseen viihde-käyttöön, jossa käytön lopputuloksen ei tarvitse olla tuottava, vaan rentouttavaa.

Kolmanneksi ajallinen orientaatio vaikuttaa suhtautumiseen uuteen elämäntilanteeseen. Kun tulevaisuusorientoituneet näkevät kotiäitiyden mahdollisuutena, jossa voidaan liittyä uusiin ryhmiin ja verkostoihin, nykyisyysorientoituneet kotiäidit näkevät sen enemmän projektina, johon täytyy keskittyä täysipainoisesti unohtaen omat tarpeet ja muut projektit. Menneisyysorientoituneet puolestaan näkevät kotiäitiyden haastavana yhdistelmänä menneen elämäntyylin kanssa, ja haluavat välttää suuria elämänmuutoksia.

Neljänneksi ajallinen orientaatio vaikuttaa *sosiaaliseen orientoituneisuuteen ja kiinnostukseen ympäristöä kohtaan*. Kaikkein sosiaalisimmin orientoituneet *tulevaisuusorientoituneet kotiäidit* ovat erittäin kiinnostuneita ympäristössä tapahtuvista asioista, ja myös pitävät tärkeänä monipuolisia sosiaalisia kontakteja – myös kuuluminen äitiyhteisöön on tärkeää. Median ja markkinoinnin vaikutukset näihin kotiäiteihin ovat suuret, koska sosiaalisesti orientoituneet pitävät tärkeinä ulkoista olemustaan ja tuntevat itsensä vapaiksi panostamaan siihen sekä aikaa että rahaa (Cotte, Ratneshwar 2004). Heille on tärkeää myös ympäristön mielipiteet ja symboliset kuluttamisen merkitykset, ja he ovat innostuneita liittymään uusiin ryhmiin elämänmuutoksen myötä.

Nykyisyysorientoituneilla kotiäideillä sosiaalinen ympäristö koostuu lähinnä omasta perheestä ja läheisistä, eivätkä he koe merkittävää tarvetta uusille verkostoille tai ryhmille. Sosiaalista mediaa ei olla kiinnostuneita seuraamaan, eikä sen koeta vaikuttavan omaan käyttäytymiseen. Koska nykyisyys on niin tärkeä osa elämää, heille kotiäidin roolin suorittaminen on erityisen tärkeää nykyisessä elämäntilanteessa. Tämän vuoksi omat sosiaaliset tarpeet jäävät takasijalle lasten tarpeiden mennessä etusijalle.

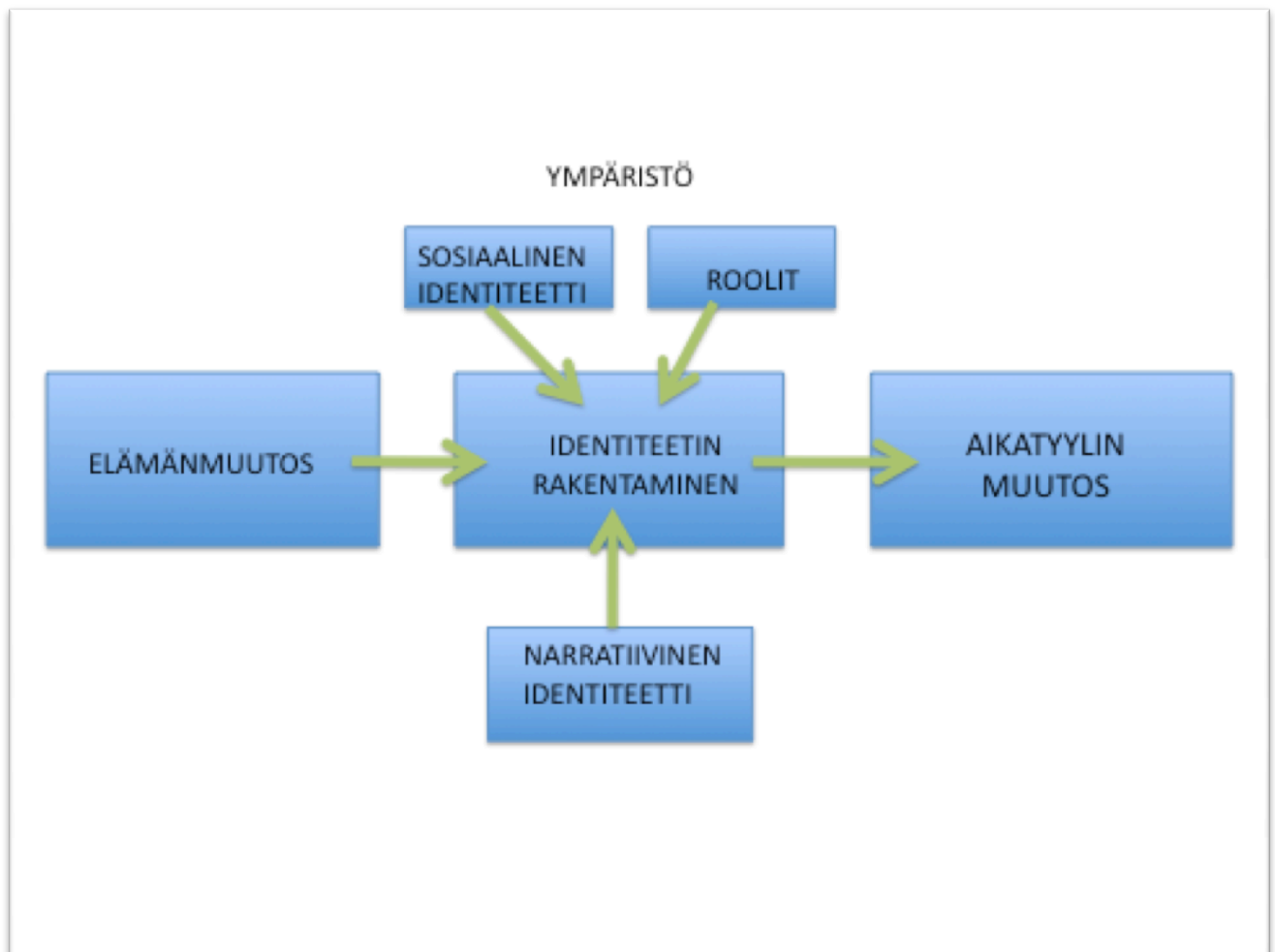
Menneisyysorientoituneet kotiädit puolestaan pitävät vanhojen sosiaalisten verkostojen ylläpitämistä tärkeinä, mutta kaikkein tärkeintä myös heille on perhe ja läheiset ystävät. Vaikka he ovatkin sosiaalisesti aktiivisempia kuin nykyisyysorientoituneet kotiädit, eivät hekään koe tarvetta uusille ystäväverkostoille tai ryhmille. Nykyinen ystäväpiiri on tärkeä ja siitä halutaan pitää kiinni, kuten muistakin menneisyyteen liittyvistä asioista.

6. KESKUSTELU

6.1. AIKATYYLEIHIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että aikatyylin vaikuttavia tekijöitä on useita ja niiden rakentuminen on ainakin osittain tietoista identiteetin rakentamista, esimerkiksi silloin kun yksilö tietoisesti toteuttaa tietynlaisia toimintatapoja ja arvoja, jotka ovat halutun identiteetin kaltaisia. Ympäristön vaikutukset ovat merkittäviä aikatyylin muodostumisessa, mutta ympäristön vaikutus voi olla hyvin erilainen riippuen siitä, mikä yksilön ympäristö on ja mistä hän hakee tietoa ja saa vaikutteita. Esimerkiksi tulevaisuusorientoituneet kotiäidit liittyvät uusiin sosiaalisiin ryhmiin elämänmuutoksen myötä, ja näin ollen näillä uusilla sosiaalisilla ryhmillä on suuri vaikutus heidän käyttäytymiseen. Nykyisyysorientoituneille kotiäideille puolestaan oma perhe on tärkeä, ja muut sosiaaliset kontaktit vähäisiä, jolloin oman perheen edut ja mielipiteet vaikuttavat vahvasti heidän käyttäytymiseen. Menneisyysorientoituneet kotiäidit pitävät tärkeänä vanhaa ystäväpiiriä, jolloin heidän toimintaan vaikuttaa erityisesti tämä ympäristö.

Kuvassa 6 on yhdistetty aikatyylin olennaisesti vaikuttavat tekijät, jotka vaikuttavat aikatyylin yksilön identiteetin rakentumisen kautta. Ympäristön vaikutusta identiteettiin ja aikatyylin tutkittiin sosiaalisen identiteetin (ryhmien) ja roolien kautta. Yksilön identiteetin rakentumista tutkittiin narratiivisen identiteettiteorian kautta, missä yksilöt muodostavat tulevaisuudenkuvia itsestään ja perustelevat toimintaansa yhdistämällä menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuudennäkymät koherentiksi tarinaksi. Seuraavissa kappaleissa käyn tarkemmin läpi ympäristön ja identiteetin rakentamisen vaikutukset aikatyylin.

Kuva 6: Aikatyölin muutos

6.1.1. YMPÄRISTÖN VAIKUTUKSET

6.1.1.1. Roolien vaikutus

Tässä tutkimuksessa saimme merkittävää tietoa siitä miten elämänmuutos ja roolit vaikuttavat aikatyölin. Elämänmuutoksen myötä yksilö katsoo elämäänsä uudesta näkökulmasta ja hakeutuu mahdollisesti uusiin sosiaalisiin ympäristöihin. Näin hän ottaa vaikutteita omaan toimintaansa roolien ja sosiaalisen identiteetin kautta, joka voi muuttaa hänen omia ajankäytön arvoja. Yleisesti kotiäidit karsivat omia tarpeitaan ja muuttivat ajankäytön tottumuksiaan siten, että ne olivat perheen ja lapsen näkökulmasta parempia Ympäristön asettamat vaatimukset ohjaavat kotiäitejä muuttamaan käyttäytymistään roolia vastaavaksi; useat kotiäidit kokevat esimerkiksi terveellisten elämäntapojen toteuttamisen kuten kotiruoan laitton merkityksen tärkeämpänä nyt kuin aikaisemmin. Tulevaisuusorientoituneille kotiäideille rooliin kuului myös asiantuntemus kotiäitiyttä kohtaan eli riittävän tiedon hallinta nykyisiä roolivaatimuksia kohtaan.

Ibarran (1999) roolitutkimuksen mukaan yksilöt tuottavat sellaisia persoonia tai rooleja, jotka vastaavat muiden ihmisten odotuksia, esimerkiksi jollekin ammatille ominaisia ominaisuuksia. Kotiäitien elämässä puolestaan on vahvasti läsnä “hyvälle” äidille ominaiset ominaisuudet, ja niiden noudattaminen. Ibarran (1999) mukaan osa näistä ominaisuuksista voi luonnehtia yksilön omaa identiteettiä, osa ominaisuuksista sattaa kuitenkin olla mukautumattomia heidän minäkäsitykseen. Toisaalta osa ominaisuuksista voi muokkautua kokemuksen kautta heidän minäkäsityksiin sopiviksi. Esimerkiksi nykyisyysorientoituneet kotiäidit ovat jo pidempään eläneet kotiäidin arkea, ja siten sopeutuneet kotiäitiyden tuomiin elämänmuutoksiin. He ovat tottuneet siihen, että omaa aikaa ei ole, eivätkä he kaipaa sitä, vaikka muutos entiseen elämänvaiheeseen on valtava. Näin he ovat muuttaneet oman ajankäytön vaatimuksia “vaatimattommiksi”, mutta ovat kuitenkin tyytyväisiä tilanteeseen, eivätkä kaipaa enempää.

Tulevaisuusorientoituneille kotiäideille roolin suorittaminen merkitsee “asiantuntijuutta” kotiäitiyttä ja lapsiin liittyviä hankintoja kohtaan; he ovat erityisen kiinnostuneita lapsiin liittyvistä hankinnoista, kuten syöttötuoleista, vaatteista ja pinnasängyistä. He haluavat selvittää, mikä on paras tuote markkinoilla ja tämä asiantuntemus viestii heidän ammattitaidostaan äitinä. Tiedon hankinta liittyy siis heillä roolin suorittamiseen, jossa tieto hankitaan blogeista, aikakauslehdistä, keskustelupalstoilta ja muualta mediasta. Ympäristö on siis läsnä roolin suorittamisessa jatkuvasti tiedonhankinnan muodossa, jolloin myös medialla ja markkinoinnilla on suuri merkitys heidän käyttäytymiseen. Sosiaalisesti orientoituneina näille kotiäideille on haastavaa oman sosiaalisen ajan eli omien tarpeiden tyydyttäminen kotiäidin roolin ohella. Tottuminen polykroniseen elämäntapaan on ollut haastavaa ja törmäyksiä saattaa yhä syntyä oman identiteetin ja nykyisten roolivaatimusten välille esimerkiksi turhautumisen muodossa, kun oman identiteetin toteuttamiselle ei jää riittävästi aikaa.

Ibarran (1999) roolitutkimus vastaa myös tässä tutkimuksessa löydettyjä tuloksia; yksilöt muokkaavat identiteettiään ja aikatyylään roolia vastaavaksi. Ibarran (1999) roolimallin mukaan, kuluttaja tutkii ympäristöä ja roolimalleja, arvioi itseään ja toteuttaa käyttäytymistään roolimallin ominaisuuksien mukaan. Esimerkiksi Jenni on ollut ahkera kotiäideille suunnattujen blogien lukija. Hän perustelee spontaaneita lastenvaateostoksiaan sillä, että blogin kirjoittajakin on tehnyt spontaaneja vaateostoksia, vaikka tällainen hurmoksessa oleva kuluttaminen onkin hänen omalle identiteetille epäloogista ja järjenvastaista. Tällä saattaa kuitenkin olla symbolista merkitystä esimerkiksi ryhmään kuulumisen tai roolin toteuttamisen kannalta, yksilö voi pyrkiä toimimaan samalla tavalla kuin roolimalli, joka on tässä tapauksessa blogin kirjoittaja. Hän kertoo blogien antavan hänelle vertaistukea omalle toiminnalleen ja oikeuttavan tietynlaiseen toimintaan, kun roolimallina pidetty henkilö toimii samalla tavalla. Tämä on ominaista erityisesti tulevaisuusorientoituneille kotiäideille, joille on tärkeää ympäristön hyväksyntä.

Vaikka rooli nähdään usein erillisenä ihmisen persoonasta (Zerubavel 1981), tämän tutkimuksen perusteella kuluttaja näyttäisi hitaasti ja jatkuvasti ottavan vaikutteita roolista omaan identiteettiinsä, kuten Ibarran malli ehdottaa. Kotiäidit, jotka hoitavat toista tai kolmatta lastaan kotona ovat usein tyytyväisempiä tilanteeseensa kuin ensimmäisen lapsen saaneet kotiäidit, ja ristiriitaisuuksia nykyisen elämäntilanteen ja entisen elämäntilanteen välillä on muita kotiäitejä vähemmän. Heidän ajankäyttö on vähitellen muuttunut kotiorientoituneeksi, eikä omaa aikaa koeta tarvittavan samalla tavalla kuin aikaisemmin. Näin ollen voimme todeta, että tietyt identiteetin ominaisuudet ja aikatyylin orientaatiot voivat muuttua kokemuksen seurauksena roolia vastaavaksi, kuten Ibarran roolikaavio ehdottaa (Ibarran 1999).

Toisaalta tämän tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että äiti-rooli on erilainen kaikille vastaajille, mutta joitain yhteisiä piirteitä kotiäidin roolille löytyy ajankäytön priorisoinnissa. Kaikki kotiäidit kamppailivat esimerkiksi lasten kanssa vietetyn ajan kanssa ja lapsen hoitoon jättämisen kanssa.

Toiset olivat vapaampia jättämään lasta hoitoon, kun toiset olivat hyvin rajoittuneita. Kaikki heistä piti tärkeänä arvona perheen yhteistä aikaa ja läsnäoloa lapsen kanssa, mutta enemmän eroavaisuuksia löytyi siinä, miten tärkeänä pidettiin omaa aikaa, ja oman identiteetin toteuttamista. Tämä aiheutti usein konflikteja tulevaisuus- ja menneisyysorientoituneille kotiäideille, jotka pitivät tärkeinä sekä omaa aikaa että perheen aikaa, ja kokivat näiden yhdistämisen vaikeana. Nykyisyysorientoituneet kotiäidit puolestaan arvostivat vähemmän omaa aikaa, jolloin roolin vaatimukset eli perheen kanssa vietetyn ajan tärkeys oli prioriteetti, eikä se aiheuttanut ristiriitaa oman identiteetin välille, koska identiteetin ja roolin ominaisuudet olivat hyvin lähellä toisiaan.

Kotiäidin rooli, ja sen eroavaisuudet kotiäitien välillä, koostuu oman mielikuvituksen ja ympäristön tarkkailun seurauksena. Kun eri aikatyyleillä on erilaiset ympäristö ja identiteetit, johtaa se erilaisiin sopeutumisstrategioihin. Joillain äideillä, kuten tulevaisuusorientoituneilla, on erittäin suuri tarve päästä mukaan uuteen kotiäityhteisöön, ja seurata ympäristöä kehittääkseen omaa toimintaansa. Heille kotiäitiys ei tarkoita kotiin jämähtämistä, vaan oman identiteetin toteuttamista lapsen ehdoilla. Koska mediaa seurataan aktiivisesti, ovat he myös erittäin alttiita ympäristön vaikutuksille ja siten muokkaavat jatkuvasti omaa identiteettiään ajan hermolla peilaamalla itseään mediassa näkyvään kotiäidin rooliin.

6.1.1.2. Ryhmien vaikutus

Noin puolet tutkimukseen vastanneista kotiäideistä oli liittynyt äitiyden myötä (tai jo raskaana ollessaan) äideille tarkoitettuun ryhmään sosiaalisessa mediassa tai ryhmiin, jotka järjestävät tapaamisia kasvotusten. Ryhmien määrä riippui kuitenkin aikatyylisestä siten, että sosiaalisesti orientoituneet kotiäidit olivat innokkaampia liittymään kyseisiin ryhmiin ja olivat osallisena useissa ryhmissä samanaikaisesti. Ne kotiäidit, joiden sosiaalinen orientaatio oli matala, eivät kokeneet tarvetta tai halua liittyä mihinkään uuteen ryhmään, kun sosiaalisten kontaktien tarve oli vähäinen.

Nykyisyys- ja menneisyysorientoituneet kotiäidit verkostoituivat herkemmin vanhojen ystävien kanssa, jotka olivat samassa elämäntilanteessa, mutta vierastivat liittymistä uusiin ryhmiin, eivätkä kokeneet sitä tarpeellisena. Tulevaisuusorientoituneet kotiäidit puolestaan liittyivät rohkeammin uusiin verkostoihin ja ryhmiin sekä virtuaalisesti että kasvotusten. Yleisesti kuitenkin kaikille kotiäideille oli tärkeää päästä puhumaan ihmisten kanssa, jotka ovat samassa elämäntilanteessa, sillä toisessa elämäntilanteissa olevilla ihmisillä on ”eri puheenaiheet”, ”eivätkä he ymmärrä” kotiäitien arkea. Tulevaisuusorientoituneet kotiäidit kuitenkin ottivat eniten vaikutteita omaan käyttäytymiseensä ryhmistä. He hakivat tietoa näistä toisaalta lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa, ja toisaalta kokivat lapsen liittyvät tavara- ja vaatehankinnat tärkeiksi, joiden avulla viestittiin symbolisesti ryhmään kuulumisesta. Jos jollain tuotteella tai bränillä oli ryhmän keskuudessa erityinen suosio, yleensä se oli hankittava myös omalle lapselle.

Hogg & Terry (2000) esittävät, että muutos yksilön identiteetistä sosiaaliseen identiteettiin näyttäisi uudelleenpersonalisoivan yksilön tullakseen osaksi ryhmää. Tämä on luonnollinen tapa vähentää yksillöllisiä ominaisuuksia hankkiakseen ryhmän ominaisuuksia itselleen, kuten arvoja ja tunneominaisuuksia (Hogg and Terry, 2000). Tällä tavoin sosiaalinen ryhmä vaikuttaa kuluttajan käyttäytymiseen, ja sosiaaliselle ryhmälle ominaisia ”aikatyylin ominaisuuksia” yhdistetään omaan identiteettiin, joskin se saatetaan kokea vain väliaikaisena. Esimerkiksi Outi, jonka kotiäidin arki on hyvin rutiininomaista päivästä toiseen, kertoi ajankäytön olevan hyvin erilaista ja spontaanimpaa silloin, kun aviomies oli mukana ja aikaa vietettiin koko perheen kesken. Yleisesti kotiäidit kokivat perheen yhteisen ajan erityisempänä, jolloin ajankäytön ei tarvitse olla rutiininomaista, vaan asioita voidaan tehdä spontaanimminkin.

Tutkimuksen kotiäideille onkin ominaista, että he saattavat olla hyvin erilaisia ajankäytöltään vapaa-ajallaan ja kotona. Esimerkiksi vapaa-ajalla saatetaan nauttia spontaanista toiminnasta, kun taas kotona noudatetaan hyvin tarkkoja rytmejä. He myös jatkuvasti puhuvat heidän ajankäyttötottumuksiinsa “väliaikaisina” ja “pikkulapsivaiheeseen kuuluvina”. Näin ollen odotetaan, että omat ajankäytön tottumukset tulevat muuttumaan tämän vaiheen jälkeen lasten kasvaessa. Esimerkiksi nykyisyysorientoituneet kotiäidit ovat jättäneet lasten vuoksi lähes kokonaan omat tarpeet ja sosiaaliset kontaktit takasijalle, ja viettävät paljon aikaa kotona. Edes kotona aika ei tunnu riittävän esimerkiksi median käyttöön, koska he kokevat jatkuvasti tarvetta toteuttaa kotiäidin rooliaan. He kuitenkin perustelevat omaa jaksamistaan sillä, että tämä elämänvaihe on vain väliaikainen, ja saavat jatkossa enemmän omaa aikaa riittävästi. Vaikka menneisyysorientoituneet kotiäidit käyttävät enemmän aikaa omiin tarkoituksiinsa, eivät he koe kotiäitiyttä välttämättä heille sopivana tai tarpeeksi haastavana, vaan kaipaavat työelämän haasteita. He kuitenkin tietävät tilanteen muuttuvan ja viimeistään palattuaan työelämään he saavat kaipaamaansa haastavuutta ajankäyttöön.

Ryhmät ja ympäristön paineet saattavat vaikuttaa myös yksilön valintoihin ja päätöksiin. Esimerkiksi Jennin arvioidessa lapsensa laittamista päiväkotiin, hän jatkuvasti puhui “muista kotiäideistä”, jotka ovat kotona lasten kanssa, sekä siitä miten äitejä painostetaan kasvattamaan lapset kotona, koska se on lasten parhaaksi. Ryhmän arvojen ja omien arvojen puntarointi sekä yhtenäistäminen olikin tärkeä osa tulevaisuusorientoituneiden kotiäitien valintojen ja suunnitelmien tekemistä. Täten se vaikutti myös yksilön arvojen kautta ajankäyttöön ja lopullisten suunnitelmien toteutukseen.

Cooleyn (1983) ”lasin läpi katsomisen vaikutus” kuvastaa kotiäitien käyttäytymisen muutosta kotiäitiyden myötä. Yeung & Martinin (2003) sanoin ”lasin läpi katsomisen vaikutus” tarkoittaa sitä, että yksilö muuttaa käsitystään itsestään muiden odotusten ja käsitysten mukaisiksi, joka saattaa pitkällä tähtäimellä muuttaa yksilön identiteettiä sosiaalisen ympäristön toimintamalleja vastaavaksi. Tähän liittyy myös vahvasti ”rooli-odotukset”, mitä kotiäideille on asetettu. Toisaalta ne ovat kaikille kotiäideille erilaiset riippuen heihin vaikuttavasta ympäristöstä ja henkilöistä. Esimerkiksi Margit, jonka lähipiiriin kuuluu oma äiti, ja mies, arvostaa hyvin ”perinteistä” kotiäidin roolia. Äidin paikka on kotona, lasten ja kodinhoito vie suuren osan ajasta, ja kotiruoka tehdään kahdesti päivässä koko perheelle. Jenni puolestaan, jonka ympäristö on laajempi sisältäen kotiäitiryhmät ja laajat ystäväverkostot sekä median seuraamisen, arvostaa kotiäidiltä aktiivisempaa ja sosiaalisempaa toimintaa, johon kuuluu muskaria, lapsiryhmätapaamisia, uusien lapsille suunnattujen tuotteiden kokeilua yms.

Jos kotiäidillä on kuluttamiselle jokin tarve, hän saattaa joutua tyytymään korvaavaan kuluttamiseen, jos kyseinen tarve on sosiaalisen identiteetin vastainen. Nämä liittyivät useimmiten juuri oman ajan käyttöön ja sen vähentämiseen, koska muuttuneessa elämäntilanteessa sosiaalinen identiteetti on erilainen, ja siihen kuuluu lapsen hyvinvoinnin huomioonottaminen. Tätä voidaan verrata tilanteeseen, jossa kotiäiti toimii kotiäidin roolin vallassa, kun hänen todellinen identiteettinsä saattaisi toimia toisin. Esimerkiksi kotiäiti saattaa jättää sosiaalisia menoja väliin sen vuoksi, ettei halua lähteä tuntien sen sosiaalisesti hyväksytyjen normien vastaiseksi tavaksi toimia. Tällaisessa tilanteessa taistellaan sosiaalisen identiteetin ja oman identiteetin välillä, jolloin tilannetta saattaa helpottaa korvaavan kuluttamisen mahdollisuus eli sosiaalisen median luomat mahdollisuudet pitää yhteyttä ulkopuoliseen ympäristöön myös silloin, kun ollaan kotona. Korvaavalla kuluttamisella on merkitystä erityisesti menneisyysorientoituneille kotiäideille, joilla on voimakas halu omalle ajalle, mutta eivät tunne “oikeaksi” kotiäidin roolia kohtaan olla liikaa pois kotoa lapsen luota. Tällöin kotiäiti saattaa tyytyä korvaavaan kuluttamiseen, kuten sosiaaliseen kanssakäymiseen median kautta tai vaihtoehtoisesti nettikauppoihin, joihin pääsy on mahdollista tilanteesta huolimatta. Tämä on yksi niistä asioista, jotka vaikuttavat kuluttajan ajankäyttöön ja siten tekevät aikatyylistä erittäin kompleksin ilmiön, kun tutkitaan yksilön toimintaa tietyissä tilanteissa. Aikatyylejä tutkittaessa huomioon tulee ottaa kuinka paljon aikatyylin vaikuttaa resurssirajoitukset, rooli-odotukset ja kuinka paljon kyseessä on vastaajien identiteetille ominainen aikatyylä. Tällöin voidaankin puhua tilapäisistä aikatyyleistä, joita joudutaan

toteuttamaan eri tilanteissa ja erilaisten resurssirajoitusten vallitessa.

Päinvastainen tapaus koskee nykyisyysorientoituneita kotiäitejä, jotka ovat omistaneet elämänsä lapsen hoidolle sivuuttaen omat tarpeensa. Koska heidän sosiaalinen ympäristö pyöri paljon kotiseinien sisällä ja heille perhe on kaikki kaikessa, voidaan tämän koitaitiyteen omistautumisen nähdä tulevan esimerkiksi heidän omasta lapsuudestaan, jolloin oli luonnollista, että äiti oli ”kotiäiti”, joka vastasi koko perheen pyörittämisestä. Se millainen on ”Lasin läpi katsomisen vaikutus” riippuu pitkälti siitä mikä ympäristön ryhmä yksilöä katsoo ja kenen odotuksia yritetään täyttää. Näillä kahdella kotiäitiluokalla on täysin erilaiset ympäristöt ja ”tarkkailijat”, mikä selittää heidän erilaista käytöstään ja sopeutumisstrategioitaan.

Menneisyysorientoituneet kotiäidit puolestaan pyrkivät olemaan muuttamatta identiteettiään ja pyrkivät välttämään sellaisen ympäristön ja median seuraamista, josta saisivat paineita oman käytöksen muuttamiseen. Heille tärkeitä ovat läheiset ja oma ystäväpiiri, suurta halukkuutta uusille ryhmille tai ystäville ei ole. Kun ympäristönä on vanha ystäväpiiri, ei heillä ole suurempaa tarvetta muutta käyttäytymistään, kun ”Lasin läpi katsomisen vaikutus” ei muutu.

Samassa tilanteessa oleville kotiäideille on kuitenkin ominaista, että heidän sosiaaliset identiteetit eroavat toisistaan, toisilla saattaa olla hyvin vahva kotiäidin sosiaalinen identiteetti, kuten nykyisyysorientoituneilla, kun taas esimerkiksi menneisyysorientoituneet eivät halua liittyä kotiäitiyhteisöön ollenkaan. Tämän vuoksi samankaltaisessa tilanteessa olevat yksilöt saattavat toimia täysin eri tavalla. Toiselle kotiäidin rooli saattaa olla kokonaisvaltainen, joka hallitsee vuorokauden ympäri, ja pakottaa unohtamaan oman ajankäytön. Toiselle taas kotiäidin rooli on vapaampi ja jättäen vapautta myös oman identiteetin toteuttamiselle.

6.1.2. IDENTITEETIN RAKENTAMINEN

Aikatyöli muodostuu identiteetin rakentumisen kautta; kun yksilön arvot ja periaatteet muuttuvat, muuttuvat myös toimintatavat. McAdamsin (1996) teoriassa elämäntarinat ovat ”minuuden” tuotteita, joita poimitaan eri identiteetin tasoilta ja elämäntilanteista. Näin ollen identiteetti ja aikatyöli pohjautuvat yksilön elämän tapahtumiin ja kokemuksiin, ja muuttuu jatkuvasti uusien kokemusten kautta. Yksilön kerätessä kokemuksia, hän kerää myös uusia arvoja elämäänsä. Varsinkin lapsen syntymä on monelle ollut sellainen tapahtuma, jona seurauksena monet elämän arvot on täytynyt laittaa uuteen järjestykseen, josta esimerkkinä on luopuminen oman ajan tarpeesta. Radikaaleja muutoksia aikatyöliin ei voi tapahtua lyhyessä ajassa, sillä onnistuneessa narratiivisen identiteetin rakentamisessa tärkeää on menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden yhdistäminen koherentiksi kokonaisuudeksi. Tämän vuoksi oman ajankäytön tottumuksia ei voi muutta hetkessä, mikä selittää menneisyysorientoituneiden kotiäitien sopeutumisongelmat polykroniseen ajankäyttöön. Tämän aikatyöli luokan kotiäidit eivät voi myöskään yhtäkkiä päättää pyyhkivänsä sosiaalisia kontakteja pois elämästään, vaan omaa ajankäyttöä täytyy sopeuttaa uutta elämäntilannetta vastaavaksi. Nykyisyysorientoituneiden kotiäitien sopeutuminen kotiäitiyteen on puolestaan ollut helpompaa, koska he eivät ole aikatyöliiltään erityisen sosiaalisesti orientoituneita, jolloin heidän on ollut helpompaa karsia omia sosiaalisia menojaan uudessa elämäntilanteessa.

Oman elämän tarinanmuodostaminen on kuitenkin yksilöllistä ja tapahtumilla voi olla äideille erilainen merkitys muodostaessa narratiivista identiteettiä. Joillekin lapsen syntymä saattaa olla käännekohta elämässä (nykyisyysorientoituneet kotiäidit), mikä muuttaa merkittävästi heidän omaa elämäntarinaansa, ja tämänmyötä luo heille täysin uudet tulevaisuudennäkymät. Toisaalta menneisyysorientoituneet kotiäidit ovat vastentahtoisia muuttamaan tarinaansa tai ymmärrystään nykytilanteesta, vaikka heidänkin elämässään on tapahtunut sama elämänmuutos. Tulevaisuusorientoituneet kotiäidit myös näkevät

lapsen syntymän tapahtumana, joka muuttaa nykyisyyttä ja tulevaisuutta, mutta haluavat pitää oman elämäntarinansa muuttumattomana siten, että oman identiteetin toteuttaminen säilyy lapsen ehdoilla.

6.2. ELÄMÄNMUUTOKSEN VAIKUTUS AIKATYYLIIN

Kotiäitien aikatyylissä tulee ottaa myös huomioon heidän identiteetin jatkuva kehittyminen ja peilaaminen. Gaviria & Bluemelhuber (2010) esittävät, että varsinkin elämänmuutoksen yhteydessä yksilö pysähtyy usein katsomaan omaa elämäänsä ja rakentaa oman elämänsä narratiiveja – tarinoita henkilöstä, joka he haluaisivat olla sekä henkilöstä, joka he ovat olleet. Tavoitteena on integroida menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus yhtenäiseksi jatkuvaksi tarinaksi.

Jäädessään pois työelämästä ja ollessaan kotona lasten kanssa, monet haastateltavat kotiäidit ovat alkaneet miettiä oman elämänsä polkua uudella tavalla sekä oman tulevaisuutensa haaveita ja arvoja. Tämän seurauksena osa kotiäideistä on tietoisesti halunnut muuttaa käyttäytymistään ja valita uuden polun elämälleen. Osa on kuitenkin halunnut pysyä vanhalla polullaan ja välttää suurempia elämänmuutoksia. Identiteetin ja aikatyylin rakentamista voidaan pitää siis ainakin osittain tiedostettuna yksilön toimintana. Esimerkiksi tulevaisuusorientoituneet kotiäidit ovat erityisen innostuneita hakemaan ympäristöstä tietoa siitä, miten uudessa elämäntilanteessa tulee toimia. Tällöin he ovat myös alttiita muuttamaan käytöstään median ja ryhmien mielipititä vastaaviksi. Nykyisyysorientoituneet kotiäidit ovat puolestaan halunneet muodostaa elämäntarinansa siten, että tämä elämänvaihe on vain lapsia varten.

Mitään hyvin radikaaleja muutoksia ei kuitenkaan identiteettiin voida tehdä, vaan menneet ja tulevat narratiivit tulisi yhdistää koherentiksi nykyisyyteen viittavaksi kokonaisuudeksi (Gaviria & Bluemelhuber 2010). Oma tutkimukseni vahvistaa tätä näkemystä; identiteetin narratiivi tulee olla omaa identiteettiä, mukaileva, mikä selittää myös erilaiset aikatyyliden sopeutumisstrategiat elämänmuutoksen myötä. Kun nykyisyysorientoituneilla kotiäideillä on muutenkin hyvin matala sosiaalinen orientaatio, on heidän helpompi sopeutua kotiäitiyteen, joka muuttaa elämää yhä enemmän kotiorientoituneeksi. Tulevaisuusorientoituneilla kotiäideillä on puolestaan hyvin vahva sosiaalinen orientaatio, jolloin he yrittävät säilyttää sosiaalisen ympäristön elämässään hakeutuen uusiin sosiaalisiin ryhmiin. Menneisyysorientoituneilla kotiäideillä sopeutumisstrategiana voidaan pitää uusien sosiaalisten ryhmien välttämistä ja entisen identiteetin tietoista säilyttämistä.

6.3. MEDIAN MERKITYS JA AIKATYYLIT

6.3.1. Median merkitys sidoksissa aikatyylisiin

Medialla saattaa olla erilaisia merkityksiä yksilön arjessa riippuen kuluttajan aikatyylisestä. Vaikka median käyttö jollain tasolla kuuluu kaikkien meidän jokapäiväiseen elämään, on sen käytön laajuudessa ja tavoitteissa suuria eroja eri aikatyylejä omaavien kuluttajien kesken. Esimerkiksi osa kotiäideistä käyttää pääasiassa perinteistä mediaa, kuten aikakauslehtiä ja televisiota, kun taas osa kotiäideistä käyttää mediaa erittäin kokonaisvaltaisesti sisältäen sosiaaliset verkostot, blogit, ja media saattaa olla mukana heidän elämässä joka hetkessä esim. kännykän välityksellä. Näitä eroavaisuuksia voidaan selittää eri aikatyyleillä ja niiden orientaatioilla.

Cotte ym. (2006) ovat tutkineet internetin käytöstä tavoiteltavia hyötyjä jakaen ne hedonisiin ja hyödyllisiin. Tämän tutkimuksen kannalta on kuitenkin noussut esiin kolmas tärkeä tavoite median

käytössä: sosiaaliset tavoitteet. Vaikka sitä voidaan pitää hieman päällekkäisenä hedonististen tavoitteiden kanssa, mielestäni on tärkeää erottaa nämä kaksi toisistaan sen vuoksi, että tämän tutkimuksen mukaan erilaiset aikatyylit omaavat yksilöt käyttivät mediaa erityisesti sosiaalisiin tarkoituksiin, kun taas toiset hedonisiin tarkoituksiin, jotka eivät sisällä sosiaalista ulottuvuutta. Hedoninen tarkoitus tässä tutkimuksessa sisältää television katselun, aikakauslehtien lukemisen ja internet surffailun ilman hyödyllisiä tavoitteita. Sosiaaliset tavoitteet puolestaan sisältävät median kautta tapahtuvan yhteydenpidon ystäviin ja tuntemattomiin sekä liittymisen uusiin sosiaalisiin ryhmiin. Hyödylliset tavoitteet sisältävät median kautta tapahtuvan tiedonhaun, kuten keskustelupalstat, uutiset, ja muut tietoa sisältävät sivustot. Tämä kolmiajako on yleistävä ja todellisuudessa useiden medioiden käytöstä voi saada erilaisia hyötyjä, kuten tiedollisia ja hyödyllisiä samanaikaisesti, kuten blogien lukemisesta. Eroavaisuudet piilevät kuitenkin siinä, että eri aikatyylit käyttävät eri medioita eri hyötytarkoituksiin, ja näitä eroavaisuuksia käyn läpi tämän kolmiajalon perusteella. Tässä kappaleessa jaan median käytön tavoitteet siis kolmeen luokkaan: 1) sosiaalisiin tavoitteisiin, 2) hedonisiin tavoitteisiin ja 3) hyödyllisiin tavoitteisiin.

6.3.1.1. Sosiaaliset tavoitteet

Sosiaalinen median käytön merkitys on vahvasti liitoksissa sosiaaliseen orientaatioon ja ajalliseen orientaatioon. Korkea sosiaalinen orientaatio luonnollisesti lisää sosiaalisten kontaktien tarvetta, ja siten tällainen korkean sosiaalisen orientaation omaava yksilö myös käyttää aikaansa enemmän sosiaalisiin aktiviteetteihin. Kuitenkin, ajallinen orientaatio vahvistaa median käytön merkitystä siten, että esimerkiksi tulevaisuusorientoitunut yksilö on aktiivisemmin mukana uusien innovaatioiden kokeilussa kuin esimerkiksi nykyisyys- tai menneisyysorientoitunut yksilö. Jokaisessa aikatyyliluokassa mediaa kuitenkin käytettiin jollain tasolla sosiaalisten kontaktien ylläpitoon. Seuraavaksi käyn läpi sosiaalisen median merkityksen jokaisen aikatyyliluokan osalta.

Tulevaisuusorientoituneet kotiäidit, jotka omasivat korkean sosiaalisen orientaation kokivat sosiaalisen median tuomat sosiaaliset kontaktit erityisen tärkeinä. He käyttivät esimerkiksi facebookia kännykän avulla jatkuvasti ajasta ja paikasta riippumatta. He kokevat tärkeäksi pysyä ajan tasalla ympäristön tapahtumista ja ystävien kuulumisista. Facebookin merkitys oli heille sekä hedoninen että sosiaalinen; toisaalta heille oli tärkeää pitää yhteyttä ystäviin, mutta toisaalta he viettivät aikaansa facebookissa vain “katsellen” mitä ystäville kuuluu ja mitä ympäristössä tapahtuu. Näin ollen facebookin käyttö oli erittäin spontaania; sitä katsottiin sopivan paikan tullen, ulkoillessa, bussissa tai muulloin kun he kokivat sopivan raon ajankäytössään.

Tälle aikatyyliluokalle tulevaisuusorientoituneisuus johti siihen, että he olivat kiinnostuneita median tuomista uusista innovaatioista ja mahdollisuuksista. He olivat merkittävästi muita aikatyyliluokkia kiinnostuneempia kokeilemaan uusia asioita ja käyttämään mediaa kokonaisvaltaisesti. He kokivat esimerkiksi liittymisen uusiin sosiaalisiin ryhmiin tärkeänä muuttuneen elämäntilanteen vuoksi. Blogeista ja keskustelupalstoilta he saivat sosiaalista vertaistukea kotiäitiyteen. Medialla oli tärkeä rooli juuri sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistajana heidän muuttuneessa elämäntilanteessa. Se koettiin kuitenkin rinnakkaisena keinona toteuttaa yhteisöllisyyden tunnetta kasvotusten tapahtuvien ryhmätapaamisten rinnalla. Median käytön ei siis koettu poistavan tarvetta “oikeille” sosiaalisille kontakteille.

Oma aika koettiin tärkeänä ja media toi kotiäideille mahdollisuuden toteuttaa sosiaalisia kontakteja polykronisesti lapsenhoidon ohella. Heille olikin tyypillistä facebookin ja blogien selailu polykronisesti muiden kotiäidin aktiviteettien ohella. Näin he tunsivat pysyvän sosiaalisessa ympäristössä läsnä, vaikka se onkin virtuaalista.

Menneisyysorientoituneet kotiäidit pitivät mediaa tärkeänä tapana pitää yhteyttä ystäviin ja sosiaalisten

kontaktien ylläpitoon. Tässä näkyy vahvasti menneisyysorientoituneisuus, joka erottaa heidän sosiaalisen median merkityksen tulevaisuusorientoituneiden kotiäitien joukosta. He eivät ole kiinnostuneita median tuomasta mahdollisuudesta liittyä uusiin ryhmiin, mutta he pitävät tärkeänä yhteydenpitoa nykyiseen ystäväpiiriin.

Näiden kotiäitien sosiaalisen median käyttö on erittäin spontaania, kuten tulevaisuusorientoituneillakin. Sen käyttöä ei suunnitella, vaan sitä käytetään silloin, kun sille liikenee aikaa. Molemmille kotiäitiluokille, sekä menneisyysorientoituneille että tulevaisuusorientoituneille, median käyttö ja siinä lomassa sosiaalisen median käyttö on sekavaa, suunnittelematonta ja pirstaloitunutta.

Nykyisyysorientoituneet kotiäidit omaavat matalan sosiaalisen orientaation sekä ollessaan nykyisyyteen orientoituneita, he eivät ole erityisen kiinnostuneita median tuomista mahdollisuuksista sosiaaliselle kanssakäymiselle. Vaikka toinen tämän aikatyyliluokan kotiäideistä käyttää facebookkia ja toinen ei, heidän suhtautuminen sosiaalisen median käyttöön on samankaltainen; sitä ei koeta tärkeänä, vaan he pitävät perinteisestä kasvotusten tapahtuvasta sosiaalisesta kanssakäymisestä. Heidän elämässään vallitsee muutenkin hyvin perinteiset arvot, eivätkä he koe tarvetta minkään uuden kokeilemiselle. Sosiaalisen median käyttö koetaan ”ylimääräisenä” aktiviteettina, jolle ei haluta uhrata aikaa, jos heillä on tärkeämpää tekemistä esimerkiksi kotiäidin roolin ominaisuudessa.

6.3.1.2. Hedoniset tavoitteet

Hedonisilla tavoitteilla tässä tutkimuksessa viitataan median käyttöön, jonka tavoitteena ei ole saavuttaa sosiaalisia kontakteja tai sillä ei ole muuta hyötytavoitteita, kuten tiedonhakua ja internetostosten tekoa tms. Hedonisilla tavoitteilla viitataan siten mm. ajankuluksi tehtyyn internetsurffailuun, television katseluun ja lehtien lukemiseen.

Median käytön hedoniset merkitykset ovat myös liitoksissa ajalliseen orientaatioon. Kun tulevaisuusorientoituneet kotiäidit pitävät ajankäytössä tärkeänä sen vaikutusta tulevaisuuteen tai sosiaaliseen ympäristöön, niin menneisyysorientoituneet kotiäidit painottavat rentoutumisen tärkeyttä omassa toiminnassaan. Myös sosiaalinen orientaatio vaikuttaa mediasta käytöstä haettuihin hedonisiin tavoitteisiin; kun sosiaalinen orientaatio on korkea, suosivat yksilöt enemmän sosiaalista mediaa, kun sosiaalinen orientaatio on matalampi, suositaan enemmän hedonisia tavoitteita.

Tulevaisuusorientoituneet kotiäidit käyttävät mediaa hedonisiin tavoitteisiin, mutta usein yhdistävät siihen tiedonhaun tai sosiaalisen aspektin. He harvemmin käyttävät sellaista mediaa, kuten televisiota, johon ei liity sosiaalista kanssakäymistä tai hyödyllisiä tavoitteita. Vaikka he silloin tällöin katsoivat televisiota, se tuntui heistä ”turhalta” ja saattoivat kokea siitä huonoa omatuntoa, jos ilta tuli istuttua television ääressä. Sen sijaan blogien seuraamista, joissa yhdistyi sosiaalisen yhteisöllisyyden tavoittelu ja hedoniset tavoitteet, pidettiin kiinnostavana ajanvietteenä. Ehkä juuri siksi, että he seurasivat samassa elämäntilanteessa olevien kirjoittamia blogeja ja vaikka he kokivat blogien seuraamisen harrastukseksi, he samanaikaisesti hakivat niistä tietoa ja viihdettä.

Menneisyysorientoituneet kotiäidit pitivät tärkeänä rauhallista omaa aikaa. Heille median käytön ei tarvitse olla tuottavaa, vaan he pitivät erityisesti sen viihdyttävästä puolesta. He seuraavat televisiota, blogeja, facebookkia ja lehtiä, eli käyttävät mediaa melko laajasti, mutta pääasiallisesti hedonististen hyötyjen tavoitteluun.

Menneisyysorientoituneet kotiäidit jopa tietoisesti pysyvät poissa keskustelupalstoilta, ja kokevat sen luovan vain paineita oman käyttäytymisen muutosta kohtaan. Kyse ei ole siis pelkästään kiinnostuksesta

mediaa kohtaan, vaan oman identiteetin säilyttämisestä ja tietyn ympäristön pitämistä oman ympäristön ulkopuolella. He haluavat säilyttää entisen identiteettinsä, eivätkä halua antaa median vaikuttaa toimintaansa.

Nykyisyysorientoituneet kotiäidit kokevat median käytön ajallisen orientaationsa vuoksi kuulumattomana tähän elämänvaiheeseen ja sama pätee myös median käyttöön viihdetarkoituksessa. He hyvin vähän käyttävät mediaa, mutta käyttö on suurimmaksi osaksi hedonista ja perinteistä, silloin kun sitä käyttävät. Vaikka median käyttö on heille toissijainen ajanviette, jolle pitää jäädä “ylimääräistä aikaa” muiden tärkeempien aktiviteettien ohella, he silloin tällöin nollaavat ajatuksiaan katsellen televisiota ja lukemalla aikakauslehtiä. Usein he kuitenkin perustelevat sen tapahtuvan muiden asioiden lomassa, jolloin se ei häiritse heidän keskittymistä nykyiseen elämänvaiheeseen eli kotiäidin roolin suorittamiseen.

6.3.1.3. Hyödylliset tavoitteet

Välillä median käytöstä saatetaan hakea puhtaasti hyödyllisiä tavoitteita, mutta yleensä ne yhdistyvät joko sosiaaliin tai hedonisiin tavoitteisiin. Tämä hyödyllisten tavoitteiden ryhmä on ainoa median käyttötarkoituksista, jota käytetään suhteellisen analyttisesti ja suunnitelmallisesti. Toisaalta sekin sisältää jossain aktiviteeteissa hyvin spontaania toimintaa, kuten tulevaisuusorientoituneiden kotiäitien internetostoksien yhteydessä, jolla haetaan myös symbolisia merkityksiä. Internetostoksista haetaan usein sekä hedonisia että hyödyllisiä tavoitteita, ja varsinkin tulevaisuusorientoituneilla kotiäidillä heidän internetostoksilta haetut tavoitteet vaikuttavat olevan suurimmaksi osaksi hedonisia, se koetaan ajanvietteeksi tai harrastukseksi, jolla on samalla tavoitteet ja päämäärät.

Tulevaisuusorientoituneet kotiäidit ovat tämän kategorian merkittävin kuluttajaryhmä. He tavoittelevat median käytöllään usein tietoa; esimerkiksi blogeista he saavat neuvoja ja vinkkejä lapsen kasvatukseen, mutta samanaikaisesti pitävät sitä viihteenä. Tälle kotiäitiryhmälle median käyttö on kuitenkin luonnollinen tapa hakea tietoa mistä vain aiheesta. He hakevat tietoa googlesta, keskustelupalstoilta ja saattavat liittyä sellaisiin ryhmiin, joissa vaihdetaan tietoa lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Internet on siten heille luonnollisin tapa hakea nopeaa tietoa.

Toisaalta he kokevat useiden medioiden käytön hyödylliseksi, vaikka ne sisältäisivät muitakin tavoitteita. Esimerkiksi aikakauslehtien lukeminen tuo heille samanaikaisesti tietoa ja viihdettä. Näille kotiäidille onkin ominaista yhdistää viihde ja tieto keskenään, ja tällainen median käyttö tuo heille eniten nautintoa.

Menneisyysorientoituneet kotiäidit käyttävät mediaa hyvin vähän saavuttaakseen hyötytarkoituksiin. Päinvastoin kuin tulevaisuusorientoituneet kotiäidit, he yrittävät pysyä liiallisen tiedon ulkopuolella varsinkin jos se koetaan omaa toimintaa ohjaavaksi. Toisaalta he käyttävät silloin tällöin internetiä tavalliseen tiedonhakuun, kuten lomien suunnitteluun, ja muiden yksittäisten asioiden selvittämiseen. Ensisijaisena tiedonhakatapana heillä on kuitenkin läheiset ja perhe.

Nykyisyysorientoituneet kotiäidit käyttävät sanomalehtiä ja internetiä hyvin tavanomaiseen tarkoitukseen, kuten uutisten lukemiseen. He eivät koe tärkeänä tavoitella median kautta muita hyödyllisiä tavoitteita, koska ovat hyvin perinteisiä toimintatavoiltaan, eivätkä koe tärkeäksi muuttaa toimintatapojaan median suhteen tai kokeilla uusia innovaatioita. Esimerkiksi internetkin kautta tehtävien ostosten teko tuntuu heistä erittäin kaukaiselta ja mahdottomalta, ja lehti tuntuu luonnollisemmalta lukea paperiversiona kuin tietokoneen tai kännykän ruudulta.

6.3.1.4. Tiivistelmä median käytöstä ja aikatyyleistä

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että erilaiset aikatyylit vaikuttavat mediallylle annettuun merkitykseen. Erityisesti ajallinen ja sosiaalinen orientaatio vaikuttavat median käyttötapoihin ja sen merkitykseen. Kun osa kotiaideistä kokee median käytön ajanhaaskaukseksi, jolle ei jää aikaa muiden tärkeämpien asioiden ohella, toiset saattavat kokea median käytön erittäin tärkeäksi osaksi esimerkiksi sosiaalista elämää. Median koetaan siis tuovan uusia mahdollisuuksia toteuttaa vastaajien aikatyylin orientaatioita ajasta ja paikasta riippumatta. Yksilön ei tarvitse nähdä ystäviään kasvotusten toteuttaakseen sosiaalisia tarpeitaan, vaan se voi myös tapahtua virtuaalisesti.

Sekä menneisyys- että nykyisyysorientoituneiden kotiäitien mediankäyttö on suurimmaksi osaksi viihdehakuista käyttöä. Näille median käytöllä ei tarvitse olla tuottavaa aspektia, kuten tulevaisuusorientoituneet kotiäidit ajattelevat ja kokevat sen tärkeänä tietolähteenä sekä osana sosiaalista elämää. Kyse median käytössä on usein korvaavasta kuluttamisesta; missä tahansa elämäntilanteessa he voivat toteuttaa sosiaalisia kontakteja, kuulua erilaisiin ryhmiin tai käyttää mediaa vapaa-ajallaan eri tavoin hedonisiin tarkoituksiin. Seuraavassa kappaleessa esittelen median käytön korvaavana kuluttamisena löytämiäni aikatyyliden keskuudessa.

6.3.2. MEDIA KORVAAVANA KULUTTAMISENA

Gronmon (1988) näkemyksen mukaan on mahdollista, että kuluttajan käyttäytymistä ohjaavana tekijänä voi toimia puute tarpeiden ja toiminnan välisestä vastaavuudesta. Toisin sanoen, sen sijaan, että kuluttaja kuluttaisi hyödykkeitä pelkästään tyydyttääkseen tiettyjä tarpeita, hän voi korvata puutetta tiettyjen tarpeiden tyydyttämisessä jollain korvaavalla tavalla. Tätä voidaan pitää myös tärkeänä osana erilaisten aikatyyliden toteuttamista. Esimerkiksi yksio voi toteuttaa sosiaalista orientaatiotaan hyvin monella tavalla myös median välityksellä ja näin ollen pitää tietyn aikatyylin mahdollisena olosuhteista riippumatta.

Kotiäitien haastatteluissa toistuu systemaattisesti puhe oman ajan tarpeesta ja sen toteuttamisen ongelmista. Myös sosiaalisten kontaktien ylläpito pidetään vaikeina, jos kuluttaja on erittäin sosiaalisesti orientoitunut. Kun työyhteisö muuttuu kotiäidin arkeen ja kodin seinien sisälle, usein sosiaalisesti orientoitunut hakee korvaavaa sosiaalista kontaktia median kautta ja muiden väliaikaisten yhteisöjen kautta. Varsinkin tulevaisuusorientoituneet käyttäjät korvaavat työelämän yhteisöä, uusilla myös median kautta hankituilla yhteisöillä ja ryhmillä. Tällaisia ovat esimerkiksi äitiryhmät, joiden äideillä on samanikäisiä lapsia. Näissä he toteuttavat yhteisöllisyyden tarvetta eri ympäristössä.

Sitä vastoin, kun kotiäiti on koti-orientoitunut eli ei kaipaakaan aikaa muiden ihmisten parissa, hän ei myöskään koe tarvetta median käyttöön korvaavan kuluttamisen välineenä sosiaalisten kontaktien luojana. Sen sijaan kotiorientoitunut kotiäiti saattaa käyttää mediaa esimerkiksi katselemalla televisiota, hedonisiin tarkoituksiin, kun muut vaihtoehdot ovat vähissä. Näille kotiäideille kotiäidin roolin suorittaminen on kuitenkin niin intensiivistä, että median käyttöä ei koeta tärkeänä, eikä sitä sen vuoksi käytetä useinkaan korvaavana aktiviteettina.

Kotiäidit kertovat myös kirjojen ohella naistenlehtien olevan tapa ottaa omaa aikaa arjen keskellä. Silloin halutaan kuitenkin rauhassa uppoutua niihin ilman ylimääräistä häiriötä. Tällainen hetkellinen "oma aika" arjen keskellä on tapa kotiäideille irtautua hetkeksi arjesta ja uppoutua toiseen maailmaan. Elämänmuutoksen jälkeen kotiäidit ovat oppineet nauttimaan yhä pienemmistä oman ajan hetkistä. Monet kertovatkin, että jo kaupassa käynti tai siivous koetaan hetkeksi omaa aikaa, jotka aikaisemmin koettiin tylsäksi kotityöksi. Tämä kertookin sitä, että elämänmuutoksen myötä samalla kun ajankäyttö muuttuu väistämättä, muuttuvat myös ajankäytön arvot.

6.3.3. MEDIAN MERKITYS UUDESSA ELÄMÄNTILANTEESSA

Median merkitys uudessa elämäntilanteessa on hyvin erilainen eri aikatyyleille. Jos tietyn median käyttö on jo aikaisemmassa elämäntilanteessa ollut erittäin vähäistä, ei sitä useinkaan koeta tarpeelliseksi myöskään uudessa elämäntilanteessa. Tämä pätee varsinkin menneisyys- ja nykyisyysorientoituneiden kotiäitien keskuudessa, jotka ovat vastahakoisia muuttamaan median käytön tottumuksiaan tai kokeilemaan uusia median tuomia mahdollisuuksia.

Poikkeuksena tästä ovat tulevaisuusorientoituneet kotiäidit, joiden median käyttö on laajentunut kotiäitiyden ja elämänmuutoksen myötä. He sekä käyttävät, että ottavat vaikutteita omaan käyttäytymiseensä mediasta. Median kautta he seuraavat kotiäidin roolimalleja, joita ovat blogien kirjoittajat. Blogeista he hakevat tietoa ja neuvoja omaan elämään sekä tuntevat yhteisöllisyyttä tiettyjen blogin kirjoittajien kanssa. He saattavat jopa perustella toimintaansa blogikirjoitusten perusteella. Kun ympäristö näille kotiäideille on tärkeä osa elämää, on media tuonut heille uudenlaisen mahdollisuuden liittyä äitiyhteisöön ja hallita elämänmuutosta.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1. TEOREETTISET IMPLIKAATIOT

Kuten Cotte, Ratneshwar & Mick (2000) ovat aiemmin esittäneet, on aikatyö jossain määrin tilannesidonnainen, ja heidän käsitys saa vahvistusta tämän tutkimuksen johtopäätöksistä. Tutkimuksen perusteella voimme todeta, että kuluttaja voi kokea tietyn aikatyön vain väliaikaisena, ja samalla olla tietoinen että oma aikatyö on erilainen kuin toteutunut aikatyö. Esimerkkinä tästä tilanteesta on kotiäidit, jotka viettävät vaikean tilanteen vuoksi paljon aikaansa kotona eristyksissä muista. Vaikeana tilanteena voidaan tässä yhteydessä pitää esimerkiksi pientä lasta, jonka vuoksi on rajoitetut mahdollisuudet liikkua ja kuluttaa aikaa kuten haluaisi. Tällaiseen eristäytymiseen voidaan kuitenkin pitää suurena vaikuttajana kotiäidin omaa aikatyötä ja identiteettiä – jos kotiäiti on aikatyöltään kotona viihtyvä, saattaa hänellä olla suurempi taipumus eristäytyä yhä enemmän lapsen saannin jälkeen. Jos taas kotiäiti on sosiaalisesti hyvin aktiivinen, yrittää hän todennäköisesti kaikin tavoin pysyä ympäristön seurannassa ja sosiaalisissa menoissa mukana tilanteesta riippumatta.

Myös Carey, Shaw & Shiu (2008) ovat tutkineet perheen kulutus päätöksiä, ja esittävät, että lapsiperheen kulutus päätökset ovat monimutkaisia ja useasta tekijästä riippuvaisia. Näin ollen pelkästään kotiäidin ajankäytön tutkimus ei riitä päättämään kotiäidin varsinaista aikatyötä, vaan huomioon tulee ottaa roolit ja muut vaikuttavat tekijät. Tutkimuksessa täytyy huomioida, että perheen kulutus päätökset ovat monimutkaisia sekä ympäristön vaikutuksen vuoksi, että perheen sisällä käydyn neuvottelun vuoksi. Esimerkiksi eettisistä päätöksistä saatetaan kokea paineita, ja samalla vanhemmat kokevat, että heidän täytyy täyttää roolinsa vanhempina perheen sisällä. Näin ollen roolilla on kotiäidin arjessa suuri merkitys sekä hänen itsensä että ympäristön vuoksi. (Carey, Shaw & Shiu 2008)

Tämä tutkimus tuo uuden näkökulman aikatyö tutkimukseen, tutkien aikatyötä muuttavana, dynaamisena kokonaisuutena. Tutkimalla elämänmuutoksen vaikutusta aikatyöhön, opimme ymmärtämään kuinka monimuotoinen ilmiö aikatyö todellisuudessa on ja kuinka monet tekijät vaikuttavat siihen. Esimerkiksi roolien ja identiteetin vaikutus aikatyöhön, ja ymmärrys siitä että samalla kuluttajalla voi olla useampia tilannesidonnaisia aikatyölejä. Lisäksi tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että elämänmuutos saattaa jossain tapauksissa muuttaa aikatyötä ainakin väliaikaisesti.

Tutkimus on lisännyt myös ymmärrystämme aikatyö dimensioiden vuorovaikutuksesta ja selventänyt sitä näkemystä, ettei aikatyötä tulisi tutkia kokonaisvaltaisena ilmiönä, jossa eri orientaatiot ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa.

7.2. EHDOTUKSIA JATKOTUTKIMUSTA VARTEN

Kuten jo aikaisemmissa kappaleissa on todettu, kulttuurilla on suuri merkitys aikakäsityksen muodostumisessa. Tämän vuoksi, tutkimustulokset voisivat olla täysin erilaisia jossain muussa kulttuurissa tai yhteisössä. Muiden kulttuurien aikatyö tutkimus lisäisi ymmärrystämme erilaisista aikatyöleistä eri kulttuureissa.

Mielenkiintoinen, joskin haastava jatkotutkimus olisi kiinnostava toteuttaa roolien ja ryhmien vaikutuksesta identiteettiin. Tämän tutkimuksen perusteella on hankala arvioida onko sosiaalisen identiteetin vaikutukset vain väliaikaisia, vai muokkaavatko ne yksilön identiteettiä ja aikatyötä. Jonkinlaista suuntaa tämä tutkimus antaa sille, että roolit vaikuttaisivat yksilön identiteettiin ajan myötä jopa pysyvästi, mutta lisätutkimusta tarvitaan.

7.3. LIIKETOIMINNALLISET SUOSITUKSET

Tämä tutkimus toi uutta ja merkittävää tietoa yksilön ajan merkitysten vaikutuksesta kuluttamiseen ja median merkityksistä elämänmuutoksessa. Kuluttajat sopeutuvat eri tavoin kotiäitiyteen ja käyttävät hyvin eri tavoin aikaa. Kun toisessa ääripäässä eletään täysin lapsen ehdoilla unohtaen omat tarpeet, toiset kotiäidit puolestaan yrittävät jatkaa kokemusten ja elämysten hakua lasten ehdoilla. Seuraavissa kappaleissa käyn läpi asioita, jotka ovat tärkeitä huomioida kotiäitien ajan käytössä ja eroavaisuuksissa eri aikatyötylien välillä. Tämän lisäksi annan liiketoiminnallisia suosituksia, joiden avulla voidaan hyödyntää tämän tutkimuksen tuloksia.

Lapsen kanssa asioimisen helpottaminen

Nykyisyysorientoituneet kotiäidit kokivat ajoittain omien tarpeidensa tyydyttämisen haastavaksi tai jopa vaikeaksi. Tämän takia he pyrkivät välttämään sellaisia tilanteita, missä joutuisivat tekemään useaa asiaa samanaikaisesti, esimerkiksi hoitamaan lasta ja asioimaan myymälähenkilökunnan kanssa. Tämän johdosta kotiäidit katsovat myymälöitä eri näkökulmasta kuin ennen, ja kaikkein tärkeintä heille on asioimisen ”mukavuus” ja ”helpous”. Näiden nykyisyysorientoituneiden äitien kuluttamista ajatellen kaikki lapsiperheiden asiointia helpottavan ympäristön luominen markkinapaikkaan saattaisi lisätä heidän uskallusta lähteä kotoaan. Näistä esimerkkeinä ovat leikkinurkat, lastenhoituhuoneet ja syöttötuolit.

Tämä sama pätee myös muihin aikatyötyluokkiin; vaikka toiset sopeutuvat paremmin tähän ”kaaosmaiseen” lasten kanssa liikkumiseen, joutuvat kaikki kotiäidit jossain määrin puntaroimaan toimintaansa sen mukaan, miten kaikki onnistuu lasten kanssa. Esimerkiksi rytmit ja oikea ajoitus oli kaikille kotiäideille tärkeää, jotta lapsi olisi mahdollisimman tyytyväinen heidän asioidessaan. Tulevaisuusorientoituneet kotiäidit ottivat kuitenkin rohkeammin ”riskejä” lähtiessään esimerkiksi ostoskeskukseen, ja saattoivat liikkua pidempään kaupungilla ilman aikarajoituksia antaen lapsen esimerkiksi nukkua päiväunet vaunuissa. Näin ollen näihin kotiäiteihin rytmien vaikutus ei ole yhtä hallitseva kuin muissa aikatyötyluokissa, joka edesauttaa heidän spontaania elämäntapaa.

Nykyisyysorientoituneet kotiäidit pitivät puolestaan tärkeänä, että lapsen kanssa asiointi tapahtuu nopeasti, ja sen yhteydessä suoritetaan vain ”pakolliset” ostokset, jolloin tilanteesta päästään nopeasti takaisin kotiin. Näin ollen näiden kotiäitiryhmien välillä on merkittävät eroavaisuudet ostoskäyttäytymisessä: kun nykyisyysorientoituneet kotiäidit pyrkivät analyttiseen ja tehokkaaseen kuluttamiseen lasten kanssa, niin tulevaisuusorientoituneet kotiäidit toteuttavat spontaanimpaa lasten kanssa liikkumista ja kulutuskäyttäytymistä. Kuitenkin yleisesti voidaan todeta, että lapsiystävällisten ravintoloiden ja myymälöiden on helpompaa saada kotiäidit asiakkaiden kuin ei-lapsiystävällisten.

Yhteisöllisyyden ja roolimallien hyödyntäminen mainonnassa

Hyvin sosiaalisesti orientoituneilla kotiäideillä on elämänmuutoksen yhteydessä tärkeää löytää uusi sosiaalinen yhteisö. Medialta haetaan vertaistukea, tietoa ja sosiaalisia kontakteja. Monet kotiäidit jopa kertovat ystäväpiiriin muuttuvan ja kotiäitiyden myötä uusien kontaktien hakeminen vertaistuen mielessä on tärkeää. Yksilöiden hakiessa yhteisöllisyyttä uudessa elämäntilanteessa, yrityksillä on mahdollisuus edesauttaa tätä tarvetta tarjoamalla vertaistukea tarjoavia yhteisöjä osana yrityksen verkkopalveluja. Varsinkin tulevaisuusorientoituneille kotiäidille oli tärkeää kotiäitiydessä sekä tiedon että sosiaalisuuden hakeminen, ja he myös usein yhdistävät median käytössä nämä kaksi tavoitetta.

Sosiaalisen ympäristön vaikutus yksilön ostopäätöksiin

Blogien ollessa erittäin suosittuja useiden kotiäitien keskuudessa, niitä tulisi hyödyntää yhä tehokkaammin myös markkinoinnissa. Koska median käyttö kotiäitien keskuudessa on myös hyvin spontaania, saattavat he herkästi poiketa esimerkiksi bannereita klikkaamalla pois alkuperäisestä median käyttötarkoituksesta. Näin ollen blogit ovat oivallinen mainospaikka yrityksille. Ääripäänä on kuitenkin menneisyysorientoituneet kotiäidit, jotka haluavat pysyä kotiäitiyhteisön ulkopuolella ja välttää yleistä keskustelua äidin roolista ja vaatimuksista.

Kotiäitien ottaessa roolimallia blogien kirjoittajista, on heille myös tärkeää blogin kirjoittajien tuotearviot ja mielipiteet. Nämä saattavat vaikuttaa kotiäitien ostopäätöksiin ratkaisevasti. Näin ollen merkittävä keino nostaa yrityksen imagoa olisi saada blogin kirjoittaja puolestapuhujaksi, ja siten luoda "puolueetonta" mainontaa roolimallina pidetyn henkilön puolelta, jota ei suoranaisesti mielletä yrityksen mainonnaksi kuluttajan puolelta.

Tiedon tarjoaminen osana yrityksen verkkopalveluja

Useat kotiäidit tavoittelivat kokiäitiyden asiantuntijuutta osana kotiäidin rooliaan. Heille oli tärkeää tietää, minkälaista ruokaa lapselle syötetään, minkälaisia teknisiä ominaisuuksia ulkovaatteilla tulisi olla, tai minkälaisia syöttötuolin tai lastenvaunujen tulisi olla. Varsinkaan tulevaisuusorientoituneet kotiäidit eivät halua tyytyä ensimmäiseen vastaan tulevaan tuotteeseen, vaan haluavat selvittää, mikä on paras markkinoilla oleva vaihtoehto juuri heidän tarpeisiinsa. Näihin arkipäiväisiin kotiäitejä askaruttaviin asioihin tuotehankinnoissa voisi yritys hyödyntää tarjoamalla kokiäideille suunnatun tietolähteen liittyen myytävään tuotteeseen. Esimerkiksi vaunuliike voisi internetsivullaan tarjota tietoa, minkälaiset vaunut sopeutuvat minkälaiseen käyttötarkoitukseen ja yleisesti muitakin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä tietoja, jotka antavat tukea kotiäidin valintapäätökselle.

Median mahdollisuuksien hyödyntäminen korvaavana kuluttamisena muuttuneessa elämäntilanteessa

Tulevaisuusorientoituneet kotiäidit ovat erittäin aktiivisia median käyttäjiä, ja he ovat sen ulottuvilla vuorokauden ympäri mm. älypuhelimien välityksellä. Media koettiin tarpeelliseksi pääasiassa elämänmuutoksen hallinnassa: tiedonhaussa, ja sosiaalisten verkostojen ylläpidossa ja etsimisessä. Varsinkin sosiaalinen media oli erittäin suosittua olosuhteiden pakottaessa kotiäitejä viettämään suuren osan ajastaan kotona, ja tätä voitaisiin hyödyntää markkinoinnissa yhä tehokkaammin.

Korvaavan kuluttamisen vaihtoehtoja voisivat olla yrityksen tarjoama internetpalvelu yhteisöllisyyden luomiselle tai yrityksen tuotevalikoiman laajentaminen verkkokauppaan. Suomalaisten yritysten internetkauppojen tarjonnassa koettiin olevan puutteita, jolloin kotiäidit tilasivat usein vaatteita ulkomailta. Juuri internetostosten tekeminen on kotiäideille varmasti yleistynyt keino kuluttaa, kun palveluntarjonta lisääntyy. Kotiäidit kokivat tekevänsä myös internetostoksia "hurmoksessa", samoin kuin kierrellessään ostoskeskuksessa.

Menneisyys- ja nykyisyysorientoituneille kotiäideille median käyttö korvaavan kuluttamisen mielessä oli muuten erittäin rajoittunutta kuin viihdetarkoitukseksi. He eivät kokeneet itseään luonteviksi uusien median luomien mahdollisuuksien kanssa, ja kokivat itsensä "kömpelöiksi" median mahdollisuuksien käytössä. Tällä hetkellä internetmainontaa käyttävät yritykset menettävät siis suuren osan potentiaalisista kotiäideistä, jotka eivät koe tarpeelliseksi käyttää internetin luomia mahdollisuuksia. Heidän käyttäessä perinteistä mediaa, heitä voitaisiin houkutellessa tutustumaan yrityksen palveluihin paperimainonnan avulla. Heidät tavoittaa parhaiten perinteisen median parista, joka ei ole välttämättä suunnattu kotiäideille; he lukevat aikakauslehtiä, sanomalehtiä ja katsovat televisiota.

Lapsiperheen rytmien huomioiminen

Suunnitelmallisuus lisääntyy kotiäitiyden myötä kaikissa perheissä. Jotkut kotiäidit taistelevat sitä vastaan

(menneisyys ja tulevaisuusorientoituneet) yrittäen hakea yhä elämyksiä ja toimia lapsen kanssa, mutta silti lapsen saaminen lisää suunnitelmallisuutta jokaisessa perheessä. Tarjoamalla palveluita sellaiseen aikaan, joka on koitäideille mahdollinen saattaa auttaa koitäitejä rytmien säilyttämisessä. Tavallisimmin äidit ovat liikenteessä aamulla ja iltapäivällä. Illat koetaan usein liian myöhäiseksi ajankohdaksi liikkua väsyneen lapsen kanssa. Päivällä lapset puolestaan nukkuvat päiväunia, jolloin monet kotiäidit haluavat olla kotona rauhallisessa ympäristössä. Markkinoijan kannalta olisi siis hyvä huomioida suunnittelun pakollisuus ja se, että spontaani toiminta voi olla monille äideille hankalaa.

Näiden asioiden lisäksi olisi tärkeää huomioida, että nykyisyysorientoituneet kotiäidit lähtevät usein liikenteeseen vain, jos kyseessä on lapsen etu. Jos kotiäidille suunnattu aktiviteetti sisältää myös lapselle jotain, saattaa se edesauttaa kotiäidin osallistumista tapahtumaan. Tällainen lapsen etujen huomioiminen voisi tarkoittaa esimerkiksi mainonnan yhteydessä mainostamalla lapsille suunnattuja aktiviteetteja, kuten leluja tai välipalaa.

Spontaaniin mediankäytön huomioiminen

Kotiäitien tavat käyttää mediaa ovat hyvin spontaaneja. Aikatauluja ei ole, vaan sitä käytetään polykronisesti silloin kun lapsi on tyytyväinen, leikkii itsekseen tai nukkuu. Usein median käyttö on siis enemmänkin useita lyhyempiä ”pyrähdyksiä”, kuin pitkäkestoista internetissä surffailua. Tällöin kotiäidit suosivat sellaisia palveluja joihin pääsee helposti ja nopeasti sisään, esimerkiksi sellaiset palvelut joihin pitää rekisteröityä saattaa olla liian aikaavieviä kotiäideille, jotka eivät ehdi välttämättä käydä edes rekisteröitymistä läpi ennen kuin joutuvat jo lopettamaan internetin käytön. Juuri sosiaalinen media, kuten facebook, joka mahdollistaa nopeat internetpyrähdykset on erittäin tehokas ja nopea tapa tuoda sosiaaliset kontaktit mahdollisiksi kotiäideille. Pääsääntöisesti koitäidit käyttivät mediaa juuri vapaa-ajallaan sosiaalisuun tarkoituksiin, mutta myös tarjousten ”metsästämiseen”, kuten Huuto.netin ja Citydealin käyttöön.

Kotiäitien oman identiteetin vaaliminen

Yksilöistä puhutaan usein kotiäiteinä, vaikka useat heistä haluaisivat korostaa omaa identiteettiään ja olla hetkittäin erossa kotiäidin velvollisuuksista ja roolista. He haluavat tuntea olevansa samoja ihmisiä kuin aikaisemmin, vaikka ovatkin koitäitejä. He kaipaavat välillä paluuta vanhaan ”entiseen” ympäristöön, vaikka ovatkin kotiäitejä tällä hetkellä. Juuri tämä voitaisiin huomioida kotiäideille suunnatuissa palveluissa. He haluavat olla kuten ennenkin, ja kaipaavat hemmottelua arjen keskelle. Suurin osa kotiäideistä esimerkiksi kertoi irtiottona arjesta hieronnan tai ravintolaillallisen. He kaipaavat hektisen arjen keskelle irtiottoa arjesta, joka on mahdollisimman kaukana kotiarjesta. Tätä oman identiteetin vaalimista voitaisiin hyödyntää monien yritysten kautta tarjoamalla kotiäideille vapaata arjen rytmeistä ja velvollisuuksista. Tähän tarkoitukseen on myös yrityksillä monipuoliset mahdollisuudet luoda palveluita, jotka helpottavat kotiäitien arkea, jolloin he voivat ”ostaa” aikaa pois arjen rutiineista. Esimerkiksi siivouspalvelut ja ruoanlaiton helpotus ovat kotiäidelle päivittäin toistuvia rutiineja, joista eroon pääseminen koettiin jo ”lomaksi”. Esimerkiksi palvelu, joka toimittaisi kotiruokaa suoraan kotiovelle, voisi olla hetkellinen helpotus kotiäitien arjessa.

8. LÄHDELUETTELO

Ahuvia, Aaron C. (2005), "Beyond the Extended Self: Loved Objects and Consumers Identity Narratives," *Journal of Consumer Research*, Vol. 32, Issue 1, 171-184.

Arnould, E.J & Thompson G.J. (2005): Consumer Culture Theory (CCT): Twenty Years of Research, *Journal of Consumer Research*, Vol. 31, Issue 4, 868-882.

Arnould, S.J. & Fischer, E. (1994): Hermeneutics and consumer research, *Journal of Consumer Research*, Vol. 21, Issue 1, 55-70.

Aryee S., Srinivas E.S. & Tan H.H. (2005): Rhythms of Life: Antecedents and Outcomes of Work-Family Balance in Employed Parents, *Journal of Applied Psychology*, Vol. 90, No. 1, 132-146.

Bahl & Milne (2010): Talking to Ourselves: A Dialogical Exploration of Consumption Experiences, *Journal of Consumer Research*, Vol. 37, No. 1, 176-195.

Bardhi F., Rohm A.J. & Sultan F. (2010): Tuning in and tuning out: media multitasking among young consumers, *Journal of consumer behavior*, Vol. 9, Issue 4, 316-332.

Belk Russell W. (1988): Possessions and the Extended Self, *Journal of Consumer Research*, Vol. 15, Issue 2, 139-168.

Bergaada (1990). The Role of Time in the Action of the Consumer. *Journal of Consumer Research*, December, Vol. 17, Issue 3, 289-302.

Bianchi S.M., Robinson J.P., Milkie M. (2006): Changing Rhythms of American Family Life, *Russell Sage Foundation, New York*.

Bruner J. (1990): Acts of meanings. *Cambridge, MA: Harvard University Press*.

Carey L., Shaw D. & Shiu E. (2008): The impact of ethical concerns on family consumer decision-making, *International Journal of Consumer Studies*, Vol. 32, Issue 5, 553-560

Carr, D. (1986). Narrative and the Real World: An Argument for Continuity. *History and Theory*, Vol. 25 (2), 117-131.

Cotte, Chowdhury, Ratneshwar & Mick (2006): Pleasure or utility? Time planning style and web usage behaviors, *Journal of Interactive Marketing*, Vol. 20, Issue 1, 45-57.

Cotte, J., Rathneswar, S., Mick, D. G., (2004). The Times of their Lives: Phenomenological and Metaphorical Characteristics of Consumer Timestyles, *Journal of Consumer Research*, Vol. 31, Issue 2, 333-345.

Cotte & Ratneshwar (2003): Choosing leisure services: the effects of consumer timestyle, *Journal of services marketing*, Vol.17, no. 62003, 558-572.

Cotte & Ratneshwar (2000): Timestyle and consuming time: Why do we do what we do with our time; *The Why of Consumption*, Routledge.

Elliott, Richard (1997): Existential consumption and irrational desire; *European Journal of Marketing*, Vol.

31, Issue 3/4, 285-296

Gaviria & Bluemelhuber (2010): Consumers' transformations in a liquid society: introducing the concepts of autobiographical- concern and desire-assemblage, *Journal of Consumer Behaviour*, Vol 9, 126–138

Graham, Robert (1981): The Role of Perception of Time in Consumer Research. *Journal of Consumer Research*, Vol.7, Issue 4, 335-342.

Gronmo, S. (1988): Compensatory Consumer behavior: Elements of a critical Sociology of consumption, **in** Woodruffe-Burton H. (2005), Compensatory Consumption and Narrative Identity Theory, Lancaster University Richard Elliott, Warwick Business School, *Advances in Consumer Research*, Vol.32, 461-465.

Holbrook, Lehmann (1981): Allocating Discretionary Time: Complementarity Among Activities, *The Journal of Consumer Research*, Vol. 7, No. 4, Special Issue on Consumption of Time, 395-406.

Hornik Jacob (1982): Situational Effects on the Consumption of Time, *Journal of Marketing*, Vol. 46, Issue 4, 44-55.

Hudson, L.A. & Ozanne, J.L. (1988): Alternative ways of seeking knowledge in consumer research, *Journal of Consumer Research*, Vol. 14, Issue 4, 508-22.

Ibarra, Herminia (1999): Provisional Selves: Experimenting with Image and Identity in Professional Adaptation, *Administrative Science Quarterly*, Vol. 44, No. 4, 764-791.

Jacoby J., Szybillo G.J. & Berning C.K.: Time and Consumer Behavior: An Interdisciplinary Overview, *The Journal of Consumer Research*, Vol. 2, No. 4, 320-339.

James W. (1963): Psychology. Greenwich CT: Fawcett, **in** McAdams, D. P. (1996), "Personality, Modernity, and the Storied Self: A Contemporary Framework for Studying Persons," *Psychological Inquiry*, Vol. 7, Issue 4, 295-321.

Kaufman, Lane & Lindquist (1991): Exploring more than 24 hours a day: a preliminary investigation of polychromic time use, *journal of consumer research*, Vol. 18, Issue 3, 392-401.

Korte, R.F. (2007): A review of social identity theory with implications for training and development, *Journal of European Industrial Training*, Vol. 31, Issue 3, 166-180.

Lee, Martyn J. (1993): Consumer Culture Reborn. The cultural politics of consumption. *Routledge*, London and New York.

McAdams, D. P. (1996), "Personality, Modernity, and the Storied Self: A Contemporary Framework for Studying Persons," *Psychological Inquiry*, Vol. 7, Issue 4, 295-321.

McAdams, D. P. (1993): The stories we live by. Personal Myths and the Self, *New York, William Morrow & Company*.

Moisander & Valtonen (2006): Qualitative Marketing Research: A Cultural Approach; *SAGE Publications*

Otnes ym. (2006): Capturing Time **In** Belk, R.W. (2006): *Handbook of Qualitative Research Methods in Marketing*. Edward Elgar Publishing, Northhampton, MA.

Polkinghorne, D.E. (1995): Narrative configuration in qualitative analysis, *International Journal of Qualitative Studies in Education*, Vol. 8, No. 1, 5-23.

Polkinghorne, D.E. (1991): Narrative and Self-Concept. *Journal of Narrative and Life History*, Vol. 1, Issue 2 & 3, 135-153.

Ricoeur, Paul (1991 [1986]): From text to action: essays in hermeneutics II. Evanston: *Northwestern University Press*.

Stevens, Maclaran & Catterall (2007): A space of one's own: Women's magazine consumption within family life, *Journal of Consumer Behaviour*, Vol 6, Issue 4, 236–252.

Stets J.E. & Burke P.J. (2000): Identity theory and social identity theory, *Social Psychology Quarterly*, Vol. 63, No. 2, 224-37.

Thompson, Locander & Pollio (1990): The Lived Meaning of Free Choice: An Existential-Phenomenological Description of Everyday Consumer Experiences of Contemporary Married Women, *Journal of Consumer Research*, Vol. 17, Issue 3, 346-361.

Thompson C.J. & Hirschman E.C. (1995): Understanding the Socialized Body: A Poststructuralist Analysis of Consumers' Self-Conceptions, Body Images, and Self-Care Practices, *Journal of Consumer Research*, Vol. 22, Issue 2, 139–153.

Usunier J. & Valette-Florence P. (2007): The Time Styles Scale: A review of developments and replications over 15 years and Pierre Valette-Florence, *Time Society*, Vol. 16, No. 2-3, 333-366.

Zerubavel, Eviatar (1981): Hidden Rhythms, Schedules and Calendars in Social Life, *University of Chicago Press*.